

להיפוש נצחיות רוח קדשו של אור האורות הנחל נובע מקור חכמה

אגב קשדה

בס"ד | גליון 37 | חג הפסח תש"פ

ירחון חסידי ברסלב

קול דודי הנה זה בא!

מבעד לסערת הימים המטלטלת את כל יושבי תבל מנשבת רוחו של רוח אפינו משיח ה' הקורא לעם סגולה 'שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה' וקול פעמי רגלי מבשר הולך ומהדהד: הנה הוא בא ויאמר הנני!

ומאפלה לאור גדול

מעיינות ההתחזקות ששפעו מלבו הגדול של מוהרנ"ת זי"ע בעת צרת המגפה שפקדה את ברסלב ואוקראינה בשנת תקצ"א

חסידי צדיקים עושי רצונך

זיכרונות מפעימים מחג הפסח במחיצת חסידי ברסלב בוורשה

ונסו יגון ואנחה

שיחת התחזקות מיוחדת לרגל מאורעות הזמן עם כמה מזקני וחשובי אנ"ש

ועכשיו קרבנו המקום

הרה"ח ר' אהרן יצחק פוגעל אב"ד יאווזשנע מאנסי על כיסופים וגעגועים בצל הנחל נובע

בעולמה של
ברסלב

נעשה ונשמע בחצרות אנ"ש

והיא שעמדה
לאבותינו ולנו

כשבוע לפני עלותו למרומים מסר הרה"ח ר' נתן דוד שפירא זצ"ל ל'אבקשה' שיחת חג נלבבת וייחודית מלאת זיכרונות מאביו החסיד המופלא רבי שמואל זצ"ל ושאר זקני אנ"ש

"והגדת לבנך" סוגיית החינוך במשנתו המאירה של רבינו הקדוש ותלמידיו

בגליון:

14 גם כי אלך בגיא צלמות

עובדות מרתקות שזורות בהתחזקות יוקדת מתקופת המגיפה הגדולה שפשטה בזמנו של מוהרנ"ת בשנת תקצ"א בפולין ואוקראינה

מדורים:

ויתן בפי שיר חדש -
הניגון של הגאולה || 04

מחדש חדשים
על חירות שמתגלית בתוך
חיים של עבדות || 06

נפשי בשאלתי
לזכות לאור של הסדר עם
ההכנה הראויה || 10

והגדת לבנו
משנת חינוך הילדים מתוך
ספרי רביה"ק ותלמידיו || 46

לך עמי בא בחדריך
משנת ההתחזקות של ר'
נתן בהתמודדות עם המגיפה
הגדולה || 68

30 ומתוך צרה המציאם פדות ורווחה

פאנל מיוחד עם כמה ממשפיעי אנ"ש בדיבורי התחזקות מאירים בדרכו של בן השמחה לרגל הצרה הגדולה בה נתון עם ישראל בימים אלו

38 יציאת מצרים בדעת

שיחת חג מיוחדת עם הרה"ח ר' נתן דוד שפירא זצ"ל על אביו הגדול וזקני אנ"ש בדור הקודם לה זכינו בדרך נס ופלא ימים ספורים קודם שהסתלק

50 ועכשיו קרבנו המקום

שיחת חג מיוחדת וסיפור התקרבותו של הרה"ח ר' יצחק אהרן פוגעל שליט"א אב"ד יאוזשנא מאנסי לאורו של הנחל נובע

58 נחמן אצל פסח

תיאור מלבב ומרתק מהווי חג הפסח בוורשה והראש השנה בלובלין במחיצת חסידי ברסלב - מזכרונותיו של ר' משה קרונה

יח"ל ע"י מערכת אבקשה

טל': 02-539-63-63
פקס: 077-318-0237

© כל הזכויות שמורות העתקת קטעי מאמרים, או תמונות, אך ורק באישור בכתב מהמערכת

עיצוב גרפי: א. שפירא

הגליון מודפס ע"י מא. הפקות דפוס - כל סוגי ההדפסות במחירים זולים לקבלת הצעת מחיר משתלמת במיוחד פנו לטלפון 052-7631367

בעולמה של
בבל
נעשה ונשמע בחצרות אנ"ש

לקוראינו הנכבדים!

גליון זה שאתם מחזיקים בידכם נערך והודפס ברגע האחרון ממש במאמצים כבירים מתוך מניעות וקשיים רבים שהיו מנת חלקנו, נודה ונהלל לה' א-ל עליון על כך שזכינו שוב לברך על המוגמר ולהגיש בפניכם סולת נקייה בדרכו המאירה של רבינו הקדוש נשא עינינו למרום בתפילה שאך יסור הנגע הזה עם כל שאר הנגעים והצרות ברוחניות וגשמיות מעל עמו ישראל, ונזכה כולנו לצעוד יחד לאורו של רבינו עד ביאת גואל צדק, אמנו!

ילד שעשועים

אַרְבַּע נוסות של סָפָר - ספּוּר

שְׁלֵשָׁה מי יוֹדֵעַ? - שְׁעִשׂוּעוֹן

אַל תִּחְמִצְנָה - מֵאִמֶר

עמוד 70

קול דודי דופק פתחי לי, קול דודי הנה זה בא!

עָמָה בְּמַעֲנֵי צוֹקָה הָזֹאת בְּגָדְלָהּ חֲסִדוֹ הַנִּפְלָא, אֲשֶׁר הִגְדִּיל עָלַי הַיְחִיד
קְדָמוֹן יִתְבַּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁהוֹדִיעָנִי מֵאוֹר כְּזֶה, אֲשֶׁר יוֹדֵעַ נִגּוֹן כְּזֶה וְכוּ' וְכוּ',
וְלַעֲתִיד לְבֹא הַפֶּלַי יִהְיֶה נִכְלָל בְּהַגְנוֹן הַזֶּה כֹּל מִה שֶׁעָבַר עָלַי כָּל אֶחָד.
בְּרוּךְ-הַשָּׁם, אֲשֶׁר עַד פֶּה עֲזָרְנִי, שֶׁאֲנִי זוֹכְרִים עִדּוֹן, שֶׁהִיא וְשִׁישׁ אוֹר
כְּזֶה בְּעוֹלָם; לְעוֹלָם לֹא נְבוֹשׁ בְּחֲסִדוֹ הַגָּדוֹל" .. (עלים לתרופה ל"ד).

ooo

בימים כאלו בין גאולה לגאולה, בין פורים לפסח,
גילה רבינו הקדוש כלליות הרועים את המעשה
הנורא מ'שבעה קבצנים'.

זה המעשה הגדול שהואיל לספר בן ומקור
השמחה אשר בו גנוח סודו וכוחו העולה על הכל,
שבאמצעותו יהפך כל העצב והמרה שחורה
לששון ושמחה.

כל המביט בנפלאות סיפורם של אותם קבצנים,
ונחשף למעלתם הנשגבת הנגלית יותר ויותר
מדי יום ביומו, מתוודע כמצִיץ מבין החרוכים איך
הרועים הנאצלים הללו בעוז קדושתם הנוראה
מטהרים ומזככים את כל האויר והרוח של ששת
ימי המעשה ובריאת העולם, הספוגים מאז יצירתם
בהבלים המעכירים את השמים ומעציבים ביגון
קודר את שוכני עפר הארץ.

ובפרט סמיכתנו על רוממות כוחו של הרועה
השישי גיבור ונטול הידים שהבטיח בעוזו: "ואני
רופא אותה", שב"ידיו אמונה" ירפאנו מכל
אותם חיצים ארסיים ווירוסים מאיימים ברוחניות
וגשמיות, ויחסן נפש כל חי באור האמונה הטהורה

והתמימה והשלימה.

וכל התגלות אותם תיקוני עולם, מצפים ומייחלים עכשיו
לכיסופינו ותשוקתינו לגעגועינו לקבצנים הקדושים הללו,
הכלולים במי שסיפר והשיג כל זאת, תיקון ותקוות כל הדורות.

ובעיצומם של ימי ניסן האלו בו נגאלנו, ישוב השם יחברך את
שבותינו ויסיר מאיתנו ומכל בית ישראל ומכל יושבי תבל כל נגע
ומחלה, ויגאלנו גאולת עולמים בביאת ובהתגלות נצר מחלציו
יצמית, המתגעגע והמשתוקק הגדול אל עטרת תפארת זקנו,
בהישמע קול דודי המדלג על ההרים ומקפץ על הגבעות, מבשר

ואומר: הנה זה בא!

מאורעות התקופה אינם מותירות שום בן אנוש שווה נפש.
האנושות כולה מזדעזעת עד היסוד. מוסדות תבל מתערערות
ומטות ליפול, והיקום מקצה לקצה חרד מפני הבאות.
"העולם כמרקחה" זה כבר לא מליצה נבובה חסרת שחר, היא
מציאות עובדתית ומוחשית שלא היה כדוגמתה.

וכל זה מתחולל בגין יצור עלום שאינו נצפה בעין הטבע כלל.
ומבעד לכל ההתרחשויות הללו, מרעישות ארץ ומרעידות
ממלכות, נשמע קולו האדיר והרחום של
מנהיג הבירה "קול ה' יחולל איילות, קול ה'
יחיל מדבר", ההולם בלבבות וקורא אלינו:
"קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעייתי יונתי
תמתי".

ooo

אכן, חלילה לנו להרבות בדאגה ולאבד
עשתונות, וביותר חובה עלינו להיזהר
ולהישמר מליפול ברשת הפרוסה ולהילכד
במכמונות כיסויי מהלכי הטבע.

כבר היה לעולמים - אם כי לא בממדים
חובקי עולם שכאלו - שדבר ומגיפה פקד את
הארץ והחליא וכילה בעברתו רבים וטובים,
ופחד וחלחלה תקף את הלבבות, היה זה בימי
מהרנ"ת ז"ע בחורף שנת תקצ"א.

באותם ימים ושבעות מלאות אימה
ובהלה שיגר מהרנ"ת ז"ע לבנו אהובו,
אגרות חיזוק נוטפי אמונה ובטחון, אשר ככל
יתר דבריו המאירים באור שבעתיים, יפים
הם לשעה ולדורות, והרי הם חיים וקיימים
לעד ולנצח נצחים.

מכל מכתב ומכתב ניתן לשאוב עוז ותעצומות בימים סבוכים
אלו, ובעיקר להבין ולהשכיל ולמצוא בהם אורחות ישר והסתכלות
אמיתית ובהירה על כל המתחולל סביבנו.

בתוך כל המיצר של המאורעות הקשים שהתחוללו בתוככי ביתו
של מהרנ"ת ז"ע חיפש ומצא את ההרחבות והישועות, ואת הניגון
המסתתר מאחורי כל המצוקות, ובעיקר היתה כל בטחונו ותקוותו
נחמתו ושמחתו באור האורות מגן הגדול היודע נגן ולרפא כל חולי
ומכאוב.

"וְגַדְל צַעֲרֵנו תְּבִין מַעֲצָמָה, אֶךְ אֶף-עַל-פִּי-כֵן אֲנִי מְחִיהַ עֲצָמִי גַם

"ויתן בפי שיר חדש, תהילה לאלקינו..."

ובקר וצהרים ולא מותירים לנו רגע אחד של קביעות במשהו, דוקא אין ספור התמורות והדילוגים והקפיצות שהופכים לבלתי צפוי לחלוטין כל מחר בחיינו - דוקא הם כותבים את השיר העולמי החדש שבתוככי תנועותיו יתגלה ויראה האין סוף יתברך לעיני כל דורות מייחליו!

"כי על ידי כל אלו היראים שילכו בדרך זה לשכוח בכל פעם כל מה שעובר עליהם, אף על פי שכבר התחילו אלפים ורבבות פעמים בלי מספר, ולהתחיל בכל פעם מחדש - על ידי זה נזכה לדנר הגאולה ולביאת המלך האמיתי של ישראל שהוא מלך המשיח שיבוא במהרה בימינו שהוא יזכה לשיר הזה בשלימות!" (ליקוטי הלכות הלכות קריאת התורה ו' אותיות כ"ה, כ"ז, ה, ז).

בכל ימי הגלות אכן שרנו שירים חדשים, אך "יש ניגון של בחינת דרך הטבע, בחינות השירות ותשבחות שמשבחים להשם יתברך על ההנהגה של עכשיו, אבל לעתיד יתער שיר חדש של בחינת נפלאות שעל ידו יהי חידוש העולם.." (ליקוטי מוהר"ן חלק שני מאמר ח').

השירים של הגלות, כל ההתחלות מחדש במשך כל רגע מרגעי הגלות - כולם חדשים היו, אך בכל זאת: אם העינים והלב אמנם נפתחו לחדש וכלו אליו ונשמו אותו הרי שהרגליים עדיין נצבו על משהו קיים. הרגע הקודם עוד שימש אחיזה, עמדה, דחיפה. הנדבכים הטריים הונחו על אלו של אתמול ואלו על יסודות של פעם. היה מבנה וסדר. היתה רציפות.

אך כשכל הנסיונות האנושיים להתחלות חדשות יגיעו לשיאם - או אז יופיע מאינסופיותו השיר החדש שבכל ההתחדשות שבכל

שיר אמיתי הוא שיר שאפשר לשיר אותו בלי סוף ותמיד תמיד הוא נשאר לגמרי חדש. ושיר אמיתי הוא גם כזה שכל תנועה מתנועותיו, אם זו

היורדת ואם זו העולה, היא הפתעה לגמרי חדשה: כי כשכל כך עלית ודבקה נפשך למעלה למעלה ואחזת ולא הרפית - לא יכלת להעלות בדעתך שעוד יתחדשו המאורעות ועוד יהפכו פניך כלפי מטה ותירד ותיפול ותצלול... וכשכל כך נשאבת חסר אונים למטה למטה לא האמנת שהנה יתהפך הגלגל ושוב התרומם ותראה גבוה מעל גבוה בטעם ועונג שלא הכרת מעודך...

כאלו הם בעצם חייו של כל אחד ואחד מאתנו, אלא שלא תמיד אנחנו מיטיבים לשמוע בכל "סיבוב" מחיינו שלמעשה מדובר בשיר...

ואם אתמול ניצבתי כה גבוה והיום אני מרוסק בתהום ועיני כלות לגבהים שנעזבו? ואם לפני רגע היה הכל כל כך מואר ולפתע רק ערפל? - הלא כתבו ימי שיר חדש! כי מהו שיר אם לא שילוב מתמיד של עליות וירידות, של ריצות ומעידות, של קפיצות למרומים ונפילות ללועים שחורים ואפלים? והרי ככל שהתנועות חדשות ומפתיעות יותר כן השיר יפה ועמוק ומתוק ונשגב ופלאי ביותר! אז למה להיבהל מכל משב רוח ולרעוד כל כך מול סערה? - אדרבא!...

עתה, המעוף צוקה שכזאת, אני מחיה עצמי בגודל חסדו הנפלא אשר הגדיל עלי היחיד הקדמון יתברך שמו שהודיענו מאור כזה אשר יודע ניגון כזה וכו' וכו', ולעתיד לבוא הכל יהיה נכלל בהניגון הזה כל מה שעבר על כל אחד! (מכתבי רבי נתן, מכתב לד).

דוקא ים המשברים והגלים שמטלטלים אותנו לכל רוח ערב

דוקא ים המשברים והגלים שמטלטלים אותנו לכל רוח ערב ובקר וצהרים ולא מותירים לנו רגע אחד של קביעות במשהו, דוקא אין ספור התמורות והדילוגים והקפיצות שהופכים לבלתי צפוי לחלוטין כל מחר בחיינו - דוקא הם כותבים את השיר העולמי החדש שבתוככי תנועותיו יתגלה ויראה האין סוף יתברך לעיני כל דורות מייחליו!

ויערב לך שמחת החג, ותזכה לקבל
הפסח הקדוש, הבא עלינו לטובה,
בשמחה וטוב לב, והעקר – שאיך
שאתה אווז עתה, אף על פי כן יהיו
בעיניך כחדשים כל סדר העבודה של
פסח וספירה וכו', כי אף על פי כן יהיו
נעשין נפלאות חדשות לטובה עם
כל אחד מישראל בחג הקדוש הזה.

בפרט שאנו זוכין לידע מבעל הנפלאות,
אשר כל דבריו ודרכיו התמימים
והעמקים, שהשאיר לנו ירושה טובה,
כלם נפלאים, פלאי פלאות עד אין
חקר... כי כבר דברנו, תהלה לאל, הרבה
בזה, אך העקר לזכרם מחדש בכל יום,
בפרט בשני הזמנים הקדושים כאלה,
אשר מצוה עלינו להרבות לספר ביציאת
מצרים בכל דור ובכל שנה ושנה.

ונפשי יודעת מאד, שאין בכל העולם
מי שידע וירגיש נפלאות כאלה, כאשר
זכינו אנחנו בענינו, אשר ילאה הפה
לדבר והרעיון להכיל עצם הנפלאות,
אשר עשה עמנו אדון הנפלאות
לזכות לקבל אורות עצומות ונוראות
כאלה מאור האורות וכו' וכו';

עד הנה עזרונו רחמיו וכו'. עלינו
לבלות מינו על זה, להודות, להלל,
לשבח וכו' בכל יום ויום למי שעשה
לאבותינו ולנו את כל הנסים האלה
בדור הזה, בפרט בעת כזאת, בפסח,
שמצוה להרבות בספור נפלאות,
אשר עשה עמנו השם יתברך ואשר
הוא עושה עמנו בכל דור ודור.

(עלים לתרופה קל"ד)

הזמנים והעולמות לא היה חדש כמוהו מעולם!
אז – תימס כדונג כל קליפת העולם הזקנה
והמיושנת והיתה כלא היתה.

... "כי כל העולם כולו, אפילו חיות ועשבים וכל מה
יש בעולם, כולם יתבטלו בכלות הנפש מגודל עוצם
התענוג המופלא והמופלג מאד מאד של התורה
והניגון והריקוד!" (חיי מוהר"ן ש"מ).

ואז, רק אז! יצאו בכל רגע נהרות חדשים מעדן
להרות את כל הנפשות בתענוגים שלא היו
מעולמים!

כי הלא "תענוג תמידי אינו תענוג" (כתר שם טוב),
ואם כן "מה העונג המובטח לזמן בו לא ישמע עוד
שוד ושבר ואך טוב וחסד ירדפוננו כל הימים?

– "יש לי ניגון לזמר לעתיד לבוא שהוא יהיה העולם
הבא של כל הצדיקים והחסידים!" (חיי מוהר"ן ש"מ).
רק הניגון, זה שכל מהותו הוא גלים גלים של עליות
וירידות, גילויים והסתרות, קירובים וריחוקים, רק
הוא יענג בלי סוף לנצח!

ומשה-משיח, מי שהשכיל יותר מכולם להתחדש
בעוד לילה עם שיר חיים של עליות עד אין סוף
וירידות עד אין תכלית בכל רגע – הוא אז ישיר את
שירו החדש שיטעים את כולם לנצח נצחים תענוגים
שתמיד תמיד יהיו לגמרי לגמרי רק חדשים!

... "אשר המחכים והמצפים והמקווים לזה! אשר
תבחר ותקרב שיזכה להציץ מן החרכים לראות
ולשמע מחול הצדיקים בעת שיתגן לפנייהם לעולמי
עד קול השיר הזה הקדוש והנורא שיתעורר לעתיד!
אשר אוזנים שישמעו זאת! כי אתה לבד ידעת את
עריבות, נעימות, מתיקות, ירידות תשוקת התקווה
הזאת, אשר אי אפשר להשיג ולתפוס במוח כלל
נעימות השיר הזה!" (ליקוטי תפילות חלק שני
תפילה ח').

חירות ששייכת גם לעבדים, האמנם?

הדרך לחירות של בני מלכים גם במעמקי עולם העבדות | אור הגאולה שיורד בליל הסדר גם בעיצומם של המעברים הקשים ביותר | עבדות וחרות שתלויים רק בדעת | **חירות לכל אחד**

עבדות וחרות - בדעת

להבנת הדברים נקדים את דבריו הקדושים של מוהרנ"ת (ה' שכירות פועלים ה"ב) המבאר שעבדות וחרות אינם מציאות גשמית חיצונית - אם יש עליו אדון גשמי שיכול להתעמר בו ולהעבידו או לא - אלא היא מציאות פנימית של האדם עצמו, והעיקר תלוי בדעת, מי שיש בו דעת הינו בן חורין ומי שאין בו דעת הוא מציאות של 'עבד', וכיון שכן, כבר בתחילת הבריאה כאשר הסית הנחש הקדמוני שורש הרע את אדם הראשון והכניס בו זוהמתו, ובכך המשיך עבדות לעולם, שהיא קללת 'עבד עבדים יהיה לאחיו' שנתגלתה אצל כנען, ועיקר הזוהמא שהכניס בו היתה שדעתו נפגמה ונכנסו בו כוחות המדמה הבהמי, וזו עצמה היא העבדות. כך, ששורש העבדות בעולם נתחדשה בו בזמן בשעה שלא היה בעולם אלא אדם אחד ולא היה עליו שום אדון גשמי אחר ששעבדו, כי הנה העבדות היא נמצאת בעצם האדם ואינה דווקא שעבוד חיצוני.

זו הייתה עיקר גלות מצרים, לא השעבוד החיצוני שהמצריים העבידום בפרך, אלא דייקא מה שישראל בעצמם היו בגלות הדעת, ושלטה בהם ה'רוח שטות של זוהמת הנחש' מכח קליפת טומאת מצרים [תולדות חם עבד עבדים] שעיל ידי זה נפלו לשורש העבדות, ולעומת זאת, בצאתם ממצרים כשנגאלו הרי עיקר הגאולה היתה שזכו להארת הדעת ועל ידי זה זכו לחירות בעצם בפנימיות, וכמו שהתבאר.

בכך מבאר שם מוהרנ"ת מדוע התורה תולה בכל פעם את קיום המצות ביציאת מצרים כמו כן בקבלת התורה פתח הקב"ה במאמר הראשון 'אשר הוצאתיך מארץ מצרים', כי אכן, כל כח קבלת התורה תלוי בדעת, ולעומת זאת, כל העוונות תלויים בהעדר הדעת, כמו שאמרו חז"ל אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, והיציאה ממצרים שהביאה

יל התקדש חג, המפה החגיגית פרוסה ומוצעת על השולחן, גם הקערה המפוארת ושאר הכלים נאים ערוכים כראוי, על כסאו הושם הכר הרחב בו יסב בדרך חירות, הכל נראה זוהר, אבל בלבו פנימה חשוך כל כך, הוא לא חש בטוב, כפו עליו 'בידוד' והוא מצוי בהסגר מלא, אסור לו לצאת מביתו, גם בני ביתו מצווים להתרחק ממנו, ומי מדבר על פרנסתו שקורסת והולכת, המצב העולמי כל כך חשוך ומצבו הפרטי על אחת כמה וכמה, והנה מצווים עליו להתנהג כ'בן חורין', הוא הולך לומר בתפילתו "זמן חרותנו", והלב הכאוב תוהה, ממה בדיק הוא 'בן חורין' כאשר הוא כלוא ומסוגר בגוף בנפש ובממון ואף ברוחניות הוא מצוי במיצר נורא, היצר שולט עליו ומכשילו בקלות וחמורות, איך יתכן לחוש במצבו חירות!?

לאמתו של דבר, יש לתמוה על כך לא רק בשנה זו, אלא על הוראת חז"ל להתנהג כבן חורין בליל פסח במשך כל שנות הגלות, אחר שכבר זה כמה שבו אומות העולם להשתעבד בנו והחירות לה זכינו במצרים נשללה מאתנו זה אלפי שנים. נתאר לעצמנו עבד שהוציאוהו לחירות ושבנו ונשתעבדו בו, הרי שוב אבדה חירותו, ומה טעם וענין יש לעבד זה שיחוג את זמן חירותו הקודמת כשעתה הוא שוב משועבד בכבלי עבדות מייסרים.

וביותר יש להבין את האמור בברכות קריאת שמע של ערבית, 'ויציאנו מתוכם לחרות עולם', כלומר, בהוציאנו ממצרים נתן לנו הקב"ה חירות עולמית ששוב לא יתכן לשוב ולהשתעבד בנו, והדבר מפליא, כי הלא עינינו רואות את גודל שעבודנו וכפי שגם חז"ל אמרו בפירוש (מגילה יד.) 'אכתי עבדי אחשורוש אן', הרי שייטכן לשוב ולהיות עבד, וא"כ מה ענין חירות 'עולמית' זו.

ר' שאול סופר

חירות רגעית ומדומה

נתעמק מעט ביסוד עניין העבדות והחירות. מוהרנ"ת מרחיב (בה' ברכה"ש ה"ג) בעניין זה שהאדם בעצם מורכב משני חלקים יש את ה'נפש אלוקית' שהיא הנשמה יחד עם 'נפש בהמית' שהיא שורש כל הרצונות הגופניים, הנשמה נחשבת למלך וכן חורין ולעומתה הגוף נחשב לעבד, והא לשון קדשו: "עיקר בחינת עבדות הוא מסטרא דגופא ועיקר בחינת חירות ומלכות הוא מסטרא דנשמה, והשם יתברך ברא את האדם כדי שיבטל ויכניע את הגוף לגבי הנשמה העבד לגבי הבן, כי כמו שהעבד מחוייב לעבוד את רבו ולעשות רצונו, כמו כן הגוף מחוייב לעבוד את הנשמה ולבטל עצמו לגבי הנשמה ולעשות רק רצון הנשמה", ע"כ.

מבואר מדבריו יסוד גדול, שההולך אחר תאוותו נחשב לעבד לא רק מפני שנשתעבד לתאוות גופו, אלא זוהי מהותו ממש, הגוף הוא עבדות בעצמותו, והביאור בזה, כי השכל שהוא עצם האדם הוא בחירה מדעת, שרוצה רק מפני שכך בחר ברצונו מחמת דעתו, אבל הכח התאוותי והבהמי שבאדם הוא שעבוד, שנשטלק ממנו הרצון והדעת והוא מונהג מכח שמשעבד אותו מבלי דעת, כי כל מהות התאוות והמדות הם, שמתעורר איזה כח בהמי פנימי בלתי נשלט ורוחוק מהדעת, והוא שמוביל ומשעבד את האדם ומסלק את שכלו ונתבטל הימנו מעלת האדם הבן חורין שבוחר ושוקל מה לעשות, אלא הוא כמו נכפה לתבערת רצון ולהט אש שלוהט בו ודוחפו לאיזה דבר, ואף שנדמה לפעמים לאדם שהוא רוצה את תאוותיו, אבל באמת הוא נרדף מהם מאד והוא כאסיר הנתון בכבלי אדוניו שמנהיג אותו במתג ורסן לכל אשר יחפוץ, וכמו שרואים בחוש שיש בני אדם זועקים במר לבם על גודל ההפסד והמרירות שיש להם מכל תאוותיהם ואעפ"כ הם נמשכים אחריהם ועושים אותם.

כל כמה שמתרגלים לתאוה יותר ר"ל, נלכדים יותר בעבדות זו ששוב קשה לפרוש ממנה אף על פי שיותר אינו רוצה בה כלל, ואף מתי שנדמה לו שהוא נהנה, כל ההנאה היא רק לפי שעה מהרגשת החירות המדומה כביכול מתאפשר לו לעשות ככל העולה על רוחו ותו לא.

נמצא, שהחירות שמציע העולם הזה אינה חירות כלל ועיקר אלא כח של שעבוד שהוא היפך הדעת, כשם שהעבד אין לו רשות ודעת לעצמו אלא הוא מסור ביד אדונו, כך גם כח התאוה והמדות ההרעות הם כח שמנהיג את האדם ומכריחו בלי דעת כלל.

לשבירת כח העבדות שהיא הרוח שטות והביאה לנו שפע דעת דקדושה, היא היא שנותנת לנו את הכח לקיום התורה ולפרוש מכל העוונות.

כה הם דברי קדשו שם: "זוהי בחינת מה שמצינו בתורה שהזכירה כמה פעמים בכמה מצות יציאת מצרים וכן בתחלת עשרת הדברות שהם כלל התורה פתח תחלה אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים, וכבר מבואר בכמה ספרים קושיא זו למה תלאה התורה כל המצות ביציאת מצרים, אך באמת כלל כל התורה תלוי בבחינה זו לצאת מעבדות לחרות שזהו בחינת יציאת מצרים שיצאנו מעבדות לחרות, כי כל העוונות הם על ידי רוח שטות, כמשארז"ל (סוטה ג) והם באים מזהמת הנחש, וזה בחינת עבדות שהוא בחינת בלבול הדעת בחינת רוח שטות, כמבואר במקום אחר (לקו"מ ח"ב י) שעבדות הוא בחינת בלבול הדעת וחרות הוא ישוב הדעת עי"ש, כי עבדות הוא בחינת זוהמת הנחש שמשם באים כל העוונות בחינת ארור כנען עבד עבדים וכו', שזהו בחינת ארור אתה וכו', כמובא, וה' יתברך בשעת יציאת מצרים הוציאנו מעבדות לחרות ועל ידי זה דייקא אנו יכולים לקבל את התורה, כי על ידי זה נכנע

נמצא, שהחירות שמציע העולם הזה אינה חירות כלל ועיקר אלא כח של שעבוד שהוא היפך הדעת, כשם שהעבד אין לו רשות ודעת לעצמו אלא הוא מסור ביד אדונו, כך גם כח התאוה והמדות ההרעות הם כח שמנהיג את האדם ומכריחו בלי דעת כלל

זוהמת הנחש שהוא בחינת עבדות ונכללין בחירות שהוא בחינת דעת שעל ידי זה יכולים לקבל את התורה".

והמבואר מדבריו, שעבדות היא זוהמת הנחש, דהיינו שהוא ארס מסויים הנכנס במח האדם ומטמא את האדם ר"ל וגורם לו לחשוב מחשבות מסוימות שזוהי מציאות העבדות, ובשעת יציאת מצרים אז נשבר כח טומאה זה בדעת, ועל ידי זה היו יכולים להיטהר לגמרי ע"י קבלת התורה שהוא סוף וגמר ושלמות היציאה ממצרים.

וכבר הורה לנו זקן רביז"ל שמה שהעולם רחוקים מהשי"ת הוא רק מפני שאין מיישבים דעתם "מה התכלית מכל התאוות ומכל עניני העולם הזה הן תאוות הנכנסות לגוף הן תאוות שחוץ לגוף כגון כבוד" והעיקר מפני שאין הדעת בן חורין (עיי' לקו"מ ח"ב סי' י'), ועיין עוד שם (סי' יז) מה שכתב רבינו ז"ל: "ועיקר הכסילות הוא מחמת השעבוד כו' כי על ידי השעבוד אין הדעת שלם, כי על ידי שעבוד וגלות הדעת מבלבל, אבל בשבת הוא חירות, וכשיש חירות ואין שעבוד וגלות, אזי הדעת שלם", ע"כ. הרי לנו, שאם היה האדם - דהיינו השכל - בן חורין, והיה מתבונן במהות התאוה ותועלתה, לא היה שייך במציאות שילך אחריה, וכל מה שנמשך אחריה נובע מהעדר הדעת והעדר הבחירה והרצון העצמי שזה כל מהות העבדות.

שעיקר העבדות הוא כשנפגם דעתו ונופל תחת דמיון ההבל ואז הוא מתחיל להשתעבד לכל צרכי הגוף ותאותיו, ועיקר יציאת מצרים וקדושת קבלת התורה הוא שעיי"ז נשלם הדעת ואזי הוא נעשה בן חורין בעצם, כי שוב אינו זקוק לשום דבר ואין מה שיטרידהו וישעבדהו

לתקן או להחליף זאת אף כאשר אין זה בהישג ידו, מתוך העדר הדעת הינו מוציא הוצאות ולווה הלוואות ושב ומצטער ורודף ומתעסק ונטרד כדי למלאות חסרון זה.

אם נעייין היטב בעת ריצתו וטירוף דעתו, האמנם החסרון הוא שדוחפו כאן, וודאי שלא, והראיה, שהרי עברו כמה ימים ושנים שחי בשלוה גמורה עם החסרון ולא אירע לו דבר, ומה נחחדש עתה שנכנס לצורך כזה, אלא שכח המדמה והדמיון נתלבש בו, והוא עצם הרוח שטות המסלק השכל, וכך נהייה לעבד, שמשועבד לגמרי לרצון הגוף והעבדות, וק"ו הוא שורש העצבות [עיי' לקו"מ ח"ב סוף סי' ב'] שמביאה שעבוד נוסף וחוזר חלילה. נמצא, שהעבדות היא עצם הרוח שטות שבקרבו, כי אם יזכה ליישב דעתו לא יטרד כלל מחסרון זה ולא יהא משועבד למלאות חסרון זה.

זהו גם שורש כל טרדות הממון, מה שאדם חש חסר ועני, ואף ללות ממון להפוך לעבד לאיש מלווה' כל זה תלוי רק בדעת, שנכנסת בו רוח שטות וחסרון שנוטל ממנו את מנוחת נפשו. ומה מאד מתקו דברי רביז"ל בענין תאות ממון (לקו"מ עמון ופרנסה י"ד) וז"ל: "אפילו העשירים והקצינים המופלגים, הם רודפים כל ימיהם להרויח ממון ביגיעות גדולות, ומסכנים את עצמן בסכנת דרכים וטלטולים הרבה ומטריחים את עצמם בטרחות גדולות בשביל הממון, כאילו היה מוטל על צוארם איזה חוב גדול לשלם, והחוב הוא רק שחייבים לעצמם, דהינו לתאותם, שכרוכים אחר התאוה של ממון כל כך, כאילו הם חייבים חיוב גדול נמצא שהם בעלי חובות כל ימיהם", ע"כ. וזה בודאי ענין של דעת והעדר הדעת, ולא מציאות כלל, שהרי הוא עשיר גדול ואעפ"כ הוא חש בעל חוב ונרדף כל ימיו.

עבדות היא רק דמיון

מזהרנ"ת בהלכות מילה ה"ד מְרַחֵב בזה הרבה ומבאר "שעיקר העבדות שייך לאומות העולם שהם תחת הזמן ובהם שורה זוהמת הנחש שהיא העצבות והעבדות אבל בני ישראל צריכים להטהר מזה ולבטל העבדות של טרדות העולם הזה שתחת הזמן ולקשר עצמם אל התורה שהיא שלמות הדעת ששם החירות, וזהו בחינת 'שטו העם ולקטו' בשטותא, כמו שאיתא בזוהר הקדוש (בשלה ט) שמחמת שטות צריך להטריח עצמו בטרחות ועבודות גדולות, כי בודאי מי שיש לו דעת אמתי הוא מבין היטב שכל הזמן של העולם הזה הבל, ולא יעשה לעצמו שום קביעות כלל בעסקי העולם הזה ואינו חושב כלל מיום לחברו, וזה שאמרו רז"ל שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה, כי מי שעוסק בתורה זוכה להשלים דעתו וזוכה לבטל הזמן כפי שלמות דעתו ואזי יצא מעבדות לחרות, כי עיקר העבדות תחת הזמן", עכת"ד.

ומבואר היטב שעיקר העבדות הוא כשנפגם דעתו ונופל תחת דמיון ההבל ואז הוא מתחיל להשתעבד לכל צרכי הגוף ותאותיו, ועיקר יציאת

רוח שטות שממציאה חסרון

זהו גם עומק דברי חז"ל הנזכרים לעיל "אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות", כשאדם עובר על דעת קונו הרי זה בהכרח מפני זוהמת הנחש וכח המדמה, שהוא כח שמסלק בחירת הדעת שהוא עצם האדם ומגביר כח של שעבוד, דהיינו שמתעורר באדם פחד והשתעבדות לאיזה דמיון, 'אם יחסר לך דבר זה לא יהא לך חיים ותפסיד הרבה' הוא אומר לו, וככל שגודל הטירוף הפחד והרוח סערה כן נופלים לשעבוד זה.

ניקח לדוגמא נקודה פשוטה מחיי היום יום, לפעמים אדם חי כבר כמה שנים יחד עם חסרון מסויים, אולי איזה חפץ בביתו או איזה חלק בביתו שבור או מקולקל, ובמשך הזמן הוא כבר התרגל לכך וכמעט אינו חש שהוא חסר ונצרך לשינוי, ביום מן הימים הוא רואה מודעה על אפשרות לתקן זאת או שראה אצל חברו שפיאר וייפה את ביתו וכדומה, והנה הוא מרגיש שנכנס למיצר, מיום ליום גובר אצלו המחנק וחסרון הסבלנות מול חסרון זה, לפעמים הוא מתעורר אף לרוץ בטירוף לבקש

המצב העולמי כל כך חשוך ומצבו הפרטי
על אחת כמה וכמה, והנה מצווים
עליו להתנהג כ'בן חורין', הוא הולך לומר
בתפילתו "זמן חרותנו", והלב הכאוב
תוהה, ממה בדיוק הוא 'בן חורין' כאשר
הוא כלוא ומסוגר בגוף בנפש ובמחשבתו ואף
ברוחניותו הוא מצוי במיצר נורא, היצר
שולט עליו ומכשילו בקלות וחמורות, איך
יתכן לחוש במצבו חירות!?

ובאמת זה צריך להיות כל עסקנו בביעור החמץ שמרמז על ביעור
וסיילוק זוהמת הנפש (עי' לקו"ה פסח ז' אות ח') וקדושת אכילת המצה שהיא
המשכת הדעת כמובא הרבה (עי' בלקו"ה נטי"ש ב-ו' ואילך, ובה' עירובי תחומין ה"ג
ובה' פסח ה"א ועוד הרבה), וכן באמירת ההגדה בקול רם ושתיית ארבע כוסות
שכל ענינם תקון הדעת כמובא (לקו"מ כ-י), שבכל אלה ובכל ימות הפסח יש
לכוון ולרצות ולהשתוקק שנזכה גם עתה לחירות זו, לצאת ממיצר העבדות
ע"י שנשבר המדמה הבהמי ששולט בנו ולסלק מאתנו בלבול הדעת של
היצה"ר, ולקבל ע"י קדושת חג הפסח את קדושת הדעת של צדיק האמת,
ובזה אנו נעשים בני חורין בכל עת

זכנו ה' בימי הפסח הללו המסוגלים לחירות וגאולה, כמשארז"ל
(תנחומא בפ"ט) 'בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל', ובכח קדושת כל מצוות
היו"ט והשמחה בו, ובכח צדיק האמת - קמ"ח של פס"ח אתפשטותיה
דמשה מקור הדעת - שנזכה גם בדרך סגולה לקבל דרך ודעת זה של
חירות, לצאת מ'העדר הדעת' הנובע משורש העבדות של הגוף, שבזה
כלולים כל המיצרים וגלויות הנפש, והימים הללו נזכרים ונעשים בכל דור
ממש, כי בכל דור חייבים לראות עצמו כאילו יצא ממצרים ומתחדשת
גאולת הנפש וחירות הדעת, וכשנשתוקק לזה ע"י כל ההכנות ליו"ט
וקיום מצוות היו"ט ושמחת יו"ט - שהוא עיקר הגורם לחירות וישוב
הדעת וביטול כח התאות (כמבאר לקו"מ ח"ב סיק' י' עיי"ש) - נזכה שיקויים
בנו מאמר הכתוב (מייכה ז-טו) 'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות',
בחירות גדולה, באופן שנסיר מאתנו את עול תאוות הזמן ונסתכל בעין
אמיתית על כל המאורעות שהכל בהשגחתו יתברך לטובתנו, עדי נזכה
לגאולה השלמה בב"א, וכל היסורים והצרות יתמתקו וייהפכו לנו לטובה
ולששון ולשמחה.

מצרים וקדושת קבלת התורה הוא שע"י נשלם הדעת ואזי הוא נעשה בן
חורין בעצם, כי שוב אינו זקוק לשום דבר ואין מה שיטרידהו וישעבדהו.

ולא רק בטדרת הפרנסה, אלא אף ביסורים ושלא כסדר ר"ל ושאר
גלויות, שהכל תלוי בדעת, וכך מגלה לנו רבינו הקדוש בבירור: **כָּל מִינֵי
צֶעַר וְכָל הַיְסוּרִים אֵינָם רַק מִחֶסְרוֹן הַדַּעַת, כִּי מִי שֵׁיִשׁ לוֹ דַּעַת וְיֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל
בְּהַשְׁגָּחָה מֵהַשָּׁם יִתְבָּרַךְ, אֵין לוֹ שׁוֹם יְסוּרִין, וְאֵינוֹ מְרַגֵּשׁ שׁוֹם צֶעַר, כִּי ה'ה'
נָתַן וְה' לָקַח" (איוב א) וְאֵף עַל פִּי שֵׁיִשׁ יְסוּרִין שֶׁבְּהִכָּרַח מְרַגֵּשִׁים אוֹתָם, אֵף
עַל פִּי כֹן הַיְסוּרִים קָלִים מְאֹד וְנוֹחִים לְהִתְקַבֵּל בְּעַת שִׂיּוּדֵעַ בְּדַעַת בְּרוּר
שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה מֵהַשָּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שָׂאֵר מִינֵי צֶעַר וְיְסוּרִין שִׂאֵין
מְרַגֵּשִׁין כָּלֵל כְּשֵׁיִשׁ לוֹ דַּעַת (לקו"מ ח"א ס' ר"ג).**

הרי לנו, שכל הגלויות והצרות תלויים רק בדעת האדם, כי כל הצער
הוא מחמת שאינו כרצונו אבל אם הוא מתרצה בהנהגת השי"ת ויודע
שהכל לטובה אזי אין שום צער ויסורים כלל, ואפילו ישראל במצרים
אם היו יודעים זאת לא היה שום קושי וצער ויסורים שגורמים בדרך כלל
לחוש בגלות ובצרה, רק מחמת שהדעת היה בגלות ע"כ מררו את חייהם.

וכל גאולת מצרים והגאולה העתידה תלויה בדעת זה וכמו שמפורש
בדברי רביז"ל (קצ"ל ס' כ"א אות כ"ב) וז"ל: "לעתיד לבוא יברכו על הכל
הטוב והמיטיב (פסחים ג), כי יידעו שאין שום רע בעולם כלל רק כולו טוב
וכולו אחד, כי כל מה שעובר עלינו עכשיו על כל אחד ואחד הכל לטובה,
וגם עיקר הגאולה תהיה ע"י הדעת, כמו שהיתה גאולת מצרים ע"י משה
שהוא היה בחינת הדעת", ע"כ.

וכאשר האדם מדבק עצמו בתורה הקדושה ומקבל את הדעת האמיתית,
ובפרט ע"י אמונת חכמים שהיא הכלי האמיתי לקבלת דעת התורה
הק' אזי זוכים בכח אתפשטותיה דמשה לקבל דעת כי משה הוא הדעת
(לקו"מ ח"א טו-ז), ואזי נמתקים כל הגלויות והצרות ונעשים בן חורין בכל
מקום שהוא, כי אפילו אם יעבור עליו מה ח"ו הוא כבר יהיה בן חורין
כיון שבדעתו יהא שלם שהכל לטובה וישמח בחלקו ולא יהא נשלט ע"י
קטנות רצונות גופו.

וזה שאמרו חז"ל (אבות ו-ב) 'שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד
תורה', ודבריהם הק' צריכים ביאור, כי לכאורה הלא כל אחד שאין עליו
אדון אחר, הוא הנקרא בן חורין, ולמה תלו זאת בעסק התורה דוקא, אלא
שכל זמן שהגוף שליט על הנפש, אזי אפילו שאין עליו אדון שמשעבדו, הרי
הוא במציאות של שעבוד ועבדות תמידית, מעצם מהותו, כי שולט עליו כח
מכריח ואינו ברשות עצמו כלל, אבל ע"י הדעת של התורה אזי הוא ב'סטרא
דחירות' אפילו אם יש עליו משעבד חיצוני, כי הוא עצמו נתרצה במה
שנעשה עמו כי מבין שכך הוא רצון קונו עמו לטובה, ומנהיג עצמו כבן חורין
תמיד. וזהו ה'חירות עולם' שזכינו ביציאת מצרים, כי אז זכו לדעת כנ"ל, וכיון
שיש דעת אזי שום חסרון וגלות ושעבוד אינו יכול לשעבדו עוד.

איך זוכים לקבל את המתנות של ליל הסדר?

האור שיורד בליל הסדר מסתלק מיד לאחר מכן אז איך נוכל לשמר על רשימו ממנו עבור המשך החיים לאחר מכן? איך נזכה לטעם טעם של מצה של אמונה בתוך הצמצומים שאנחנו מרגלים אליהם כל כך? | תשובות מאירות לכל השאלות החשובות יחד עם עצות נפלאות למעשה

■ איך נתכונן לקבל את האור הזה? הלא הוא מגיע באתערותא דלעילא?

ואיזה סוג הכנה שכיכת בזה?

תשובה:

שאלה טובה שאלת. אכן אור והתעוררות שבא באתערותא דלעילא בלבד לא שיהי להתכונן למהותה כי אז הרי שהיה בכך אתערותא מצדנו ואנו עוסקים בדבר שהאדם אינו יודע כלל על קיומו ועל הדרך לבוא אליו ואין שיהי שיתחיל מצדו לעסק קצת בענין ההוא.

אדרבא, הכנה לכך צריה ומכרח וכפי שאנו יודעים שרק 'חמשים' - 'חלק', מבני ישראל זכו לצאת מארץ מצרים ורבים הגדול לא זכו לכך וכל זאת רק משום שלא התכוננו לצאת ולא האמינו בכך.

ומהי אכן ה'הכנה' לכך? כפשוטו ממש: להיות מוכנים לצאת! מוכנים לכך שה' יתברך יקח אותנו יאחד בגדנו ובאחת יוציא אותנו מכל מצרי הגשמיית החמוריות והעביות ובשנים פנים ואפן לא להסתובב בקצור רוח נכאה - כמו אלו שמתו במפת חשך - ובחטא אמונה שהפסח הזה של שנת תש"פ יש בו איזה תועלת עבור נפשי המסבכת ושקועה כל כך בטיט של פתום ורעמסס... קעת אמנם עדין אינני יודע כלל מהו 'לרצות ולעבד את ה' בתכלית האמת שבלב עד הנקדה הפנימית והנעלמת ביותר שבה' וגם איני יודע את הדרך איך להתחיל לצעד לפיו הזה וגם אין בי כח ואני אפלו מפתח מזה אבל עם כל זה אני מקריז כלפי עצמי וכלפי הקדוש ברוך הוא שאני מוכן ומזומן ומחכה אליו ולא אכפת לי מה יקרה אתי הנני בגדיו ונעשה עמי מה שיהפץ הקשר 'שאזכה להיות איש פשר באמת כרצוני' - עם מחשבות אלו וכיוצא באלו צריה לחיות בערבי פסחים וזהו ההכנה לאור הגדול שהולך להופיע.

■ כל שנה מחדש אני מתכונן לחג הפסח ובפרט לליל הסדר כאשר ברצוני להרגיש ולקבל קצת מהאורות והמחיו הנשפעים בחג הקדוש הזה וכן רצוני לומר את ההגדה בקול רם ובנעימות. אבל בפעל קשה לי מאד, כי נמצאים בבית ויש כמה וכמה מגיעות ונסיונות וכו' והשטן מנסה לבלבל אותי לגמרי. אישמוח מאד אם תתן לי כמה עצות טובות איך לעבר את החג הזה עם כמה

■ כידוע בליל הסדר יורד אור גדול של שער הנז'ן באתערותא דלעילא, ואחר כך הוא מסתלק ולכן אנו נוהגים לצעק בספירת העמר כדי לקבל את האור בחג השבועות בפלים ובאתערותא דלתמא.

רציתי לשאל כמה שאלות בענין זה:

מה אנו מרויחים ומהי התועלת בזה שמקבלים את האור באופן כזה של אתערותא דלעילא, הרי הוא מסתלק מיד?

תשובה:

אלו לא הוציאנו ממצרים על ידי שהאיר עלינו האור הגדול הזה הרי אנו ובנינו היינו משעבדים עד היום ולא היה שיהי לעשותנו לעם הנבחר כהיום הזה. אבל עכשו לאחר שיצאנו משם בליל הארה מסמית משער החמשים (אשר לפיכך מזכר בתורה חמשים פעם 'ציאת מצרים') - אף על פי שהיה זה רק על ידי אתערותא דלעילא אשר גלל כך מכרחים היו לקחת מהם בחזרה את הארה זו - אבל כיון שכבר יצאו משם היה כעת כח לעם ישראל להתחיל ולהתעורר באתערותא דלתמא לספר ולהשתוקק ולבסוף לקבלת התורה עד אשר זכו אז למה שזכנו.

וכן הוא אצל כל אחד ואחד בכמה מיני בחינות בכלליות ובפרטיות שבתחלה מראים לו לאדם הארה גדולה מלמעלה מבלי שיתעורר מעצמו ומבלי שיהיה ראוי לכך אבל כיון שאין זו לשו נוטלים ממנו אחר כך את הכל פי כל תכלית הבריאה הוא שהאדם יבחר מעצמו בטוב וכו' אבל תועלת גדולה יש בזה לאדם, כי מקדם לפני שטעם את הטעם המתוק והערב והנעימים של התורה והמצוות וזיו נעם ידידות קרבת האלקים - הרי היה כסומא בארבה ולא היה יודע מימינו ומשמאלו מכל הטוב האלקי הזה ולא היה מתחיל כלל להתעורר מעצמו אבל עכשו שטעם מעט מן האור וירא פי טוב ונחמד הוא, הרי לבו ונפשו מתעוררים לבקש ולחפש ולעשות הכל בכדי לשוב ולחזר אליו יתברך ולתורתו ועבודתו וכבר לא יכבה בלילה נרו!

שיתור מטענים רוחניים וישוב הדעת, ולא לתת לשטן לבלבל את הפל?
תשובה:

(א) בראש ובראשונה תשתדל "ללמד" את ה'הגדה' לפני החג ולפחות להבין את המבנה הכללי של ה'סדר' ושל ה'הגדה'.

(ב) אם יש באפשרותך בחר לך מקום טוב אצל שלחן הסדר בו תוכל להתרכז עם קונך בעת ההגדה ומה שיתור מבלי שתפרע משאר המסבים.

(ג) בעת ההגדה תראה בכל הכח להיות מרכז במלים ולמעט את ההסתכלות חוץ מההגדה על הבלגן שמסביב (פני מוהרנ"ת היו מוסבות אל הקיר בכל זמן אמירת ההגדה).

(ד) אלא שעם כל העצות הפרקטיות על פי רב לא נתן להתחמק מהבלבולים והבלגן שיש בליל הסדר. ברם עליך להבין שזהו חלק מעצם המהות של ליל שמורים זה בה נכנסים בנו הארת המחין שלא פסדו והקטנות והגדלות משמשין בערבוביא ולכן בדקות מסוימות יכולים אנו להרגיש נעימות נפלא ושמחה גדולה בה' יתברך שבחר בנו ועברנו עשה את כל הנסים והנפלאות באדמת בני חם ומקבלים התעוררות נפלא והתנוצצות המחין וכי' ודקה אחר כך עלולים אנו למצא את עצמנו מטפלים במיץ ענבים שנשפך על השלחן והכסא הרצפה ואיך לא? גם על בגדי החג החדשים... בהמשך יהיו גם צלחות או כוסות זכוכית שנשברו, אחים ואחיות בוכים, רבים, מנדנדים, נסיונות נואשים לסדר את מקומנו ואת ה'הסבה' הלא נוחה בעליל. נעל שבטעות ננעה ביד ומזקימים נטילה מחדש שזה אומר פרויקט שלם איך להחליץ ממקום שיתכנו הצר והדחוק ולהגיע לפיור במינימום נזקים... וכו' על זה הדרך.

המעברים הקצוניים הללו מגדלות לקטנות ומשם חזרה לגדלות וחזור חלילה הם בצדק ובמשפט ולא עולתה בהם. פי פאמור מדבר באור הירד מלמעלה ללא זכות והתעוררות מצדנו ולכן מקרח להיות באפו כזה: מצד רחמי ה' יתברך מופיע אור גדול ומצדנו הרי נמצאים אנו בקטנות דקטנות. ולכן, אם ביו תבין את ההכנה הזאת הרי שתהיה מוכן לכה ותקבל את כל ה'הלוף' ה' ה' ה' ה' ה' בהכנה וברגע, לא רק שהבלבולים לא יבלבלוהו אלא הם גם יהיו חלק מגאולת נפשך והתקרבותך אל האין סוף ברוך הוא אשר גם לאחד כמוך

הנמצא בקטנות דקטנות הוא מגלה את חסדו וטובו הגדול והנורא והוא מלאך והוא ולא שרף הוא בכבודו ובעצמו יורד אצלה ובמקומה ומתנוצץ בלבך ודעתך אלקותו - כך שהיגיון ואנחה עצמים יהפכו לסבה לששון ושמחה אשר על ידם יוצאים מן הגלות כמו שנאמר "כי בשמחה תצאו". והבו היטב לעבדא ולמעשה בעת שהקטנות יתפס את מקום ראש השלחן וימשל בכל משתתפי ה'סדר' כבשלו...

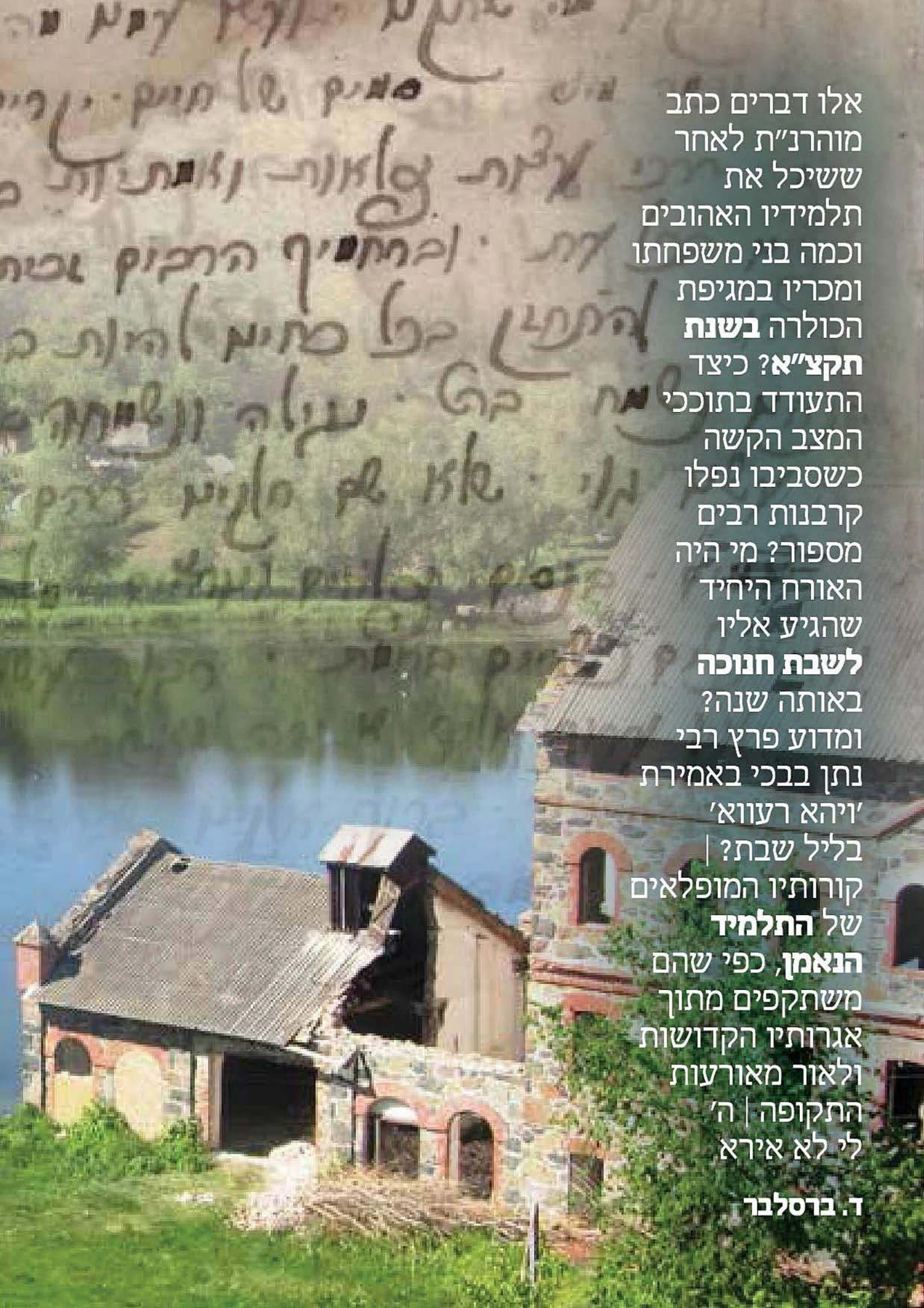
(ה) ולפחות תבוא מוכן היטב שבעל מקרה יהיה מה שיהיה לא תתן ליצר להוביל אותך אל עבר גלות העצבות ועצבנות ושלא תפשל חלילה בכעס אשר שניהם גם העצבות וגם הכעס הם חמץ ושאר (לק"ה) והם אסורים במשהו אדרבה תשתדל להשפין שלום ורגע ושמחת יום טוב אצל שאר בני הבית.

(ו) וזכור תזכר ששרש העצבות והכעס הוא הגאון וכחי ועצם ידי אשר הוא עקר החמץ אשר הרוח גבוהה שולט בו ומתפוחו מרב גאון וכבוד עצמי... (לק"ה) והמצה הקדושה נקרא 'לחם עני' (ועושים פמה עניני עניית וענוה בליל הסדר פמובא בלקוטי הלכות) ודיקא בקך שתשפיל עצמך ותדע שאין לך זכות שהכל ילך פסדר ואין לך כח ועצמה וחכמה להוציא את תכניותיה (גם הקדושות) לפעל אלא תמסר את כל הנהגות הסדר להקדוש ברוך הוא שהכל יהיה פרוצנו (שיחות הר"ן ב') ותהיה אחר כך מרצה איך שהולך ומתנהג - דיקא בקך תתנהג מן החמץ ותתקף לקדשת המצות ותצא ממצרים שהיה בזמנו אימפרית הפחי ועצם ידי והכפירה בהנהגת והשגחת ה' יתברך אשר נטלו תשעה קבים כשוח שמשמעותו "הכחשת פמליא של מעלה" (גמרא) ו"מצרים הם הפך הנסים" והאמונה בהשגחה (תורה ז') ותזכה למחין של מצה שהם דעת של ענוה ושפלות והשגחה לדעת שאין אנו יכולים לתכנו ולנהל את צעדנו כלל ועקר ואנו ביד הבורא פחור ביד היצר - ואין לך גאולה ממצרים יותר מאז. והדברים מקבלים משנה תקף ובהירות כלל עולמי בעת צרה שאנו עתה בה אשר מוטו מוסדות תבל וכל חרטמי מצרים פרופסורים רופאים מדענים עשירי תבל ומלכים ושרים ורוזנים ובעלי כח עומדים חסרי אונים וכל גאותם וכח ועצם ידם מתאדה בבשנת פנים מול בריה קלה שיצאה מלפני אלקי ישראל המכה בעברתו כל חכמי הטבע ומשבש את כל תכניות חיי יושבי לתבל - יהי רצון שיהיה הכל רק לחיים ולטובה אמן.

יכולים אנו להרגיש נעימות נפלא ושמחה גדולה בה' יתברך שבחר בנו ועברנו עשה את כל הנסים והנפלאות באדמת בני חם ומקבלים התעוררות נפלא והתנוצצות המחין וכו' ודקה אחר כך עלולים אנו למצא את עצמנו מטפלים במיץ ענבים שנשפך על השלחן והכסא והרצפה ואיך לא? גם על בגדי החג החדשים... וכו' על זה הדרך.

בחור יקר! ניתן לשלוח שאלות, התלבטויות, בענייני עבודת ה', בדרכי רבינו הק', וכיוצ"ב, באמצעות הקלטת השאלה בטל' המערכת: 02-539-63-63 שלוחה 5, או בשליחה לפקס: 077-318-0237.

אלו דברים כתב
מוהרנ"ת לאחר
ששיכל את
תלמידיו האהובים
וכמה בני משפחתו
ומכריו במגיפת
הכולרה **בשנת**
תקצ"א? כיצד
התעודד בתוככי
המצב הקשה
כשסביבו נפלו
קרבות רבים
מספור? מי היה
האורח היחיד
שהגיע אליו
לשבת חנוכה
באותה שנה?
ומדוע פרץ רבי
נתן בכי באמירת
'זיהא רעווא'
בליל שבת? |
קורותיו המופלאים
של **התלמיד**
הנאמן, כפי שהם
משתקפים מתוך
אגרותיו הקדושות
ולאור מאורעות
התקופה | ה'
לי לא אירא

ד. ברסלבר

מִן הַמִּצְד

קִרְאָתָהּ
יְהִי

בית הכנסת הגדול בעיר ברסלב, בנה בשנת תקנ"ז לר"ך

באותם ימים התפרסם מכתבו של רבי עקיבא איגר, שהורה:

"בענין תפילה בבית הכנסת, לדעתי זה אמת שהקיבוץ במקום צר אינו נכון, אבל אפשר להתפלל כתות כתות ובכל פעם במתי מעט" (אגרות סופרים כ"ט), והוא מוסיף וכותב "לומר אחר תפילה ערב ובוקר תהילים איזה מזמורים שיבחר מעכ"ת ואח"כ הנוסח אל רחום שמך, ענינו ה' ענינו, מי שענה ויהי רצון אחר תהילים... ולומר בבוקר ובערב אחר פ' התמיד בציבור כל נוסח פ' הקטורת"

הגרעק"א גם פרסם הוראות לשמירת הגוף: "ולהישמר מאד מלהתקרר... שלא לאכול מאכלים רעים... להיות נקי שלא להשהות טינוף ולכלוך בבית ובכלל הזה להחליף איזה פעמים בשבוע כתונת מכוסב ונקי, שלא לדאוג ולהרחיק כל מיני עצבות, שלא לילך בלילה באוויר העיר, ובצהריים כשהחמה זורחת, טוב לטייל על פני השדה לשאוב אוויר ולפתוח חלונות בבוקר שיבוא אוויר בחדרים".

ומעיד הוא כי בזכות התקנות התפילות והצדקות שהנהיג בעירו הוטב מצבם משאר הערים הסובבות אותם. "והיא שעמדה לנו התפילות והצדקות שגברו עלינו חסדי ה' שלא גברה המחלה כל כך בעירנו ב"ה, כה יגמור ה'

"וככה וככה
עברו על ימי
אבותינו כמובא
בספרים כמה
מיני דבר
וחרב רחמנא
לצלן עברו
בכל הדורות,
לפעמים במדינה
זאת ולפעמים
במדינה זאת.
והכל בשביל
הניסיון
והבחירה"

ת לאות והרפתקאות רבות עברו על מורנו רבי נתן במשך ימי חייו הקדושים, ומתוך הצירופים והניסיונות הרבים דעדה עליו, התנשא כארי ופעל והכין לדורות עולם, פתח שערי גן עדן וסלל לכל באי תבל את דרך התיקון הגאולה והישועה.

אחת השנים הקשות לו וליהודי אירופה בכלל, היתה שנת תקצ"א. מלבד סבלו מצד מתנגדיו, וגזירת ה'קנטוניסטים' הנודעת - לקיחת נערי וילדי ישראל לצבא הצאר שנכנסה באותה עת לתוקפה - בחורף של אותה שנה, פרצה באזור מגיפת ה'פולצה' (החיידק האחראי להתפרצות המחלה ששמה 'בריו כולרה' מכונה פסיקון משום שצורתו כצורת פסיק והוא פוגע במערכת העיכול) שהפילה רבי-רבבות חללים, ונקראה בפיהם 'חולי-רע', ר"ל.

ותהי לחרדת אלקים

כותבי קורות הימים מספרים, כי מגיפה זו פרצה במזרח הרחוק בשנת תקפ"ח ונמשכה עד תקצ"ז, את תחילת דרכה עשתה בהודו וסין ומשם עברה לרוסיה ולשאר אירופה, עברה אף את האוקיינוס האטלנטי והתפשטה אף באמריקה, ואף יהודי ארץ ישראל סבלו מנחת זרועה.

בספר 'תולדות שלמה' - תולדות הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל, מתוארות הנסיבות להפצתה באירופה:

"ויהי בשנת תקצ"א והנה דבר באופל יהלון ומצפון פתחה הרעה זו מחלת החולי רע ר"ל, אשר משכנה הי' מעולם במדינת אזיא ועקבותיה לא נודעו בכל מדינת אירופא, רק ע"י המלחמה שהי' אז למדינת רוסיא ומדינת הטורקיא הודבקו אנשי המלחמה עם המחלה הנ"ל והביאו אותה למדינת רוסיא ומשם נפצה על פני כל הארץ, ותהי לחרדת אלקים בכל מקום בואה".

העיר ברוד, בה כיהן רבי שלמה קלוגר, שתתה את כוס התרעלה עד תומה וחללים רבים נפלו בה. הגאון ה'חתם סופר' כתב מכתב לחותנו הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל, ביום ח"י תמוז תקצ"א:

"שלשום הגיעני מכתב תשובה א' מבראד מהגאון מו"ה שלמה קלוגר, ושם נאמר כי תל"ת שמה שקטה המגפה והרויח ה' להם, אך במשך ה' שבועות מתו קרוב לאלפים תלמידי חכמים יראי שם ר"ל, ומשארי ערי גאליציא קיבלתי מכתבים וכולם מבקשים ממני שאעורר לב מו"ח הגנ"י להתפלל בעד שארית הנמצאה" (כרם שלמה, קונטרס ז')

אמנם ידוע, שעל אף מימדי המגיפה ההמוניים, פגעה היא פחות בקהילות ישראל אשר אמונים היו על ההלכה המחייבת ניקיון הגוף לכל דברים שבקדושה ולפיכך הגורם של חוסר נקיות כמעט ולא היה קיים, ברם אחד הגורמים להפצתו גם בין היהודים, היו מי השופכין מהם שתו רבים וטובים והיה בהם כדי להדביק ולמוטט רבים מבני עמנו.

חסדו בעדנו ובעד כל הבוטחים עליו ומצפים לישועתו".

מגיפה זו פרצה בעיצומם של הימים בהם עסק מוהרנ"ת בגיוס כספים לבניית הקלוז באומן, כפי שמספר הוא בספרו 'ימי מוהרנ"ת' אות קח:

"...ואז סמוך לאותו ראש השנה שלח השם בלבי התעוררות חזק שאכניס עצמי בכל כוחי להתחיל לעסוק בבנין בית המדרש בשביל הקיבוץ הקדוש שלנו באומין ... עד שבחמלת השם הנחתי יסוד הבנין הקדוש בשנה הזאת היא שנת תקצ"ב בחודש חשוון, ועסקתי בזה שתי שנים לקבץ מעות ולקנות הפלאץ (=השטח) וכו' ועבר בזה מה שעבר, בפרט בשנה שעברה, שהיא שנת תקצ"א, שיצאה בעולם החולאת המר שקורין חאליערע רחמנא לצלן, שהיה קשה מְדָבֵר רחמנא לצלן, שהמית אלפים ורבבות נפשות. וכל החורף היה העולם סגור, השם יתברך ירחם מעתה".

רבי יצחק מטולטשין

העיר טולטשין, בה התגורר רבי יצחק בנו יקירו של מוהרנ"ת - שהיה באותה עת אברך

בן עשרים ושלוש מטופל בילדים רכים - היתה מהראשונות שנפגעו קשות מהמגיפה. השמועות שהגיעו מטולטשין היו מדאיבות, רבי יצחק רצה לברוח מן העיר ולישב בבית אביו בברסלב עד יעבור זעם, הוא שיגר לו מכתב בו ביקש שישלח עבורו עגלה שתביאו מטולטשין. למחרת בוא מכתבו, בבוקר יום שישי י' כסלו תקצ"א, ניסה מוהרנ"ת להשיג בעל-עגלה אך לא עלה בידו, במחשבה שניה עלה בדעתו שלא כדאי שבעת כזו יגיע בנו לברסלב, משום שבאותו זמן השתכן בעיר גדוד צבאי במטרה לצוד נערי ישראל, יהודי העיר שנתקפו בפחד נורא הסתירו את ילדיהם כל אותם ימים, מוהרנ"ת הבין שעדיף להמתין עד שהגדוד יעזוב את העיר, למרות שר' יצחק עבר את גיל חובת הגיוס, מכל מקום עדיף שלא ייחשף לעיני צייד הצאר.

אולם כעבור כמה שעות, ממש סמוך לכניסת השבת, הגיע מכתב נוסף מרבי יצחק, בו הוא מתאר את המצב האיום השורר בעיר, כשהמגיפה מפילה חללים רבים. מוהרנ"ת עמד מרעיד למקרא תיאורו, מיד עם צאת השבת כתב

מכתב לבנו שיבוא לברסלב, את המכתב מסר בידי ר' פנחס 'נאמן' - שליח להעברת דואר. עד יום שני ציפה בכליון עיניים לתשובה מבנו, אך זו בוששה לבוא. בליל שלישי פגש את ר' פנחס ושאלו מדוע טרם הגיע מכתב מבנו, והוא השיב "גם מכתבכם עדיין אצלי, כי לא שלחו שום אגרת ביום א'".

"ונבהלתי מאוד", מספר מוהרנ"ת לבנו במכתבו מיום ג' וישלח (=ל"ד כסלו), "וראיתי כי מאת ה' היתה זאת. כעת איני יודע כלל לתת עצות בנפשי, כי פה יש חילוקי דעות הרבה בענין הנשמע מקהילתכם, קצת שוחקים מזה וקצת אומרים להיפך, על כן איני יודע מה לעשות. אך איך שהוא, אתה תראה לבוא לפה תכף ומיד בלי איחור ועיכוב כלל, ואם זוגתך תחיל ובנך שיחיל רוצים גם כן לבוא לפה - הטוב בעיניכם עשו, כי אני איני יכול לגלות דעתי בזה, מחמת שאיני יודע מה נעשה בקהילתכם באלו הימים. אך איך שהוא, על כל פנים תבוא אתה מיד. יתר מזה אין להאריך, וה' יצילכם מכל רע".

רבי נחמן מטולטשין, תלמידו הנאמן של

יהודים בעיר ברסלב

והוא מצביע על יד ההשגחה הפרטית הגלויה, שסובבה שר' יצחק לא הצליח להגיע אל ביתו, שבכך היה מסתכן בנפשו:

"גם אני מחיה את עצמי על אשר סיבב השם יתברך ברחמי שלא באתם הנה, מה מאוד גדלו חסדי ה'"

אם לא הייתי מתבייש - הייתי מרקד...

רבי נתן מעודדו:

"נא בני חביבי אל תצטער כלל על זה, תאמין בהשם יתברך כי הכל לטובה עצומה ונוראה, והנה מגודל צערי עד הנפש - עזרני השם יתברך שהייתי את עצמי כל כך, עד שאם לא הייתי מתבייש מהעולם - הייתי מרקד מחמת שמחה, כי חסדו גבר עלינו ואמת ה' לעולם, ומגודל הנחיצה אי אפשר להאריך. והשם יתברך ירחם על ישראל ויאמר למלאך הרף ירך".

שלושה ימים לאחר מכן, התיישב שוב מוהרנ"ת וכתב איגרת נוספת לבנו, אולם כאשר

ומצבו החל לדרדר במהירות. במכתבו הבא, מי"ט כסלו, מספר מוהרנ"ת לבנו, כי ר' שמואל השווה בביתו נדבק מן הנגיף המשתולל וסכנה נשקפת לחייו.

"ידעתי כי בוודאי יהיה נשמע אצלכם כי גם פה הגיע החולאת לכמה אנשים רחמנא לצלן. על כן אני מוכרח להודיע צערנו, היות בשבת קודש נחלש בביתי מאנ"ש הוותיק מו"ה שמואל בן מו"ה יעקב מנעמרוב וחליו כבד עליו מאוד והוא מסוכן מאוד מאוד, וגם בבית ר' יונה מלמד הסמוך לביתי נפטרה ילדה אחת אתמול, והכל מהחולאת הנשמע כעת, וגודל צערנו תבין מעצמך" ובתוך המצב הקשה הוא ממשיך וכותב:

"אך אף על פי כן אני מחיה עצמי גם עתה במעוף צוקה הזאת בגודל חסדו הנפלא אשר הגדיל עלי יחיד קדמון יתברך שמו, שהודיענו מאור כזה אשר יודע ניגון כזה (=ע"פ ליקוטי מוהר"ן תנינא סימן ח' ועוד) וכו' וכו'. ולעתיד לבוא הכל יהיה נכלל בהניגון הזה כל מה שעבר על כל אחד. ברוך ה' אשר עד כה עזרנו שאנו זוכים עדיין שהיה ושיש אור כזה בעולם, לעולם לא נבוש בחסדו הגדול"

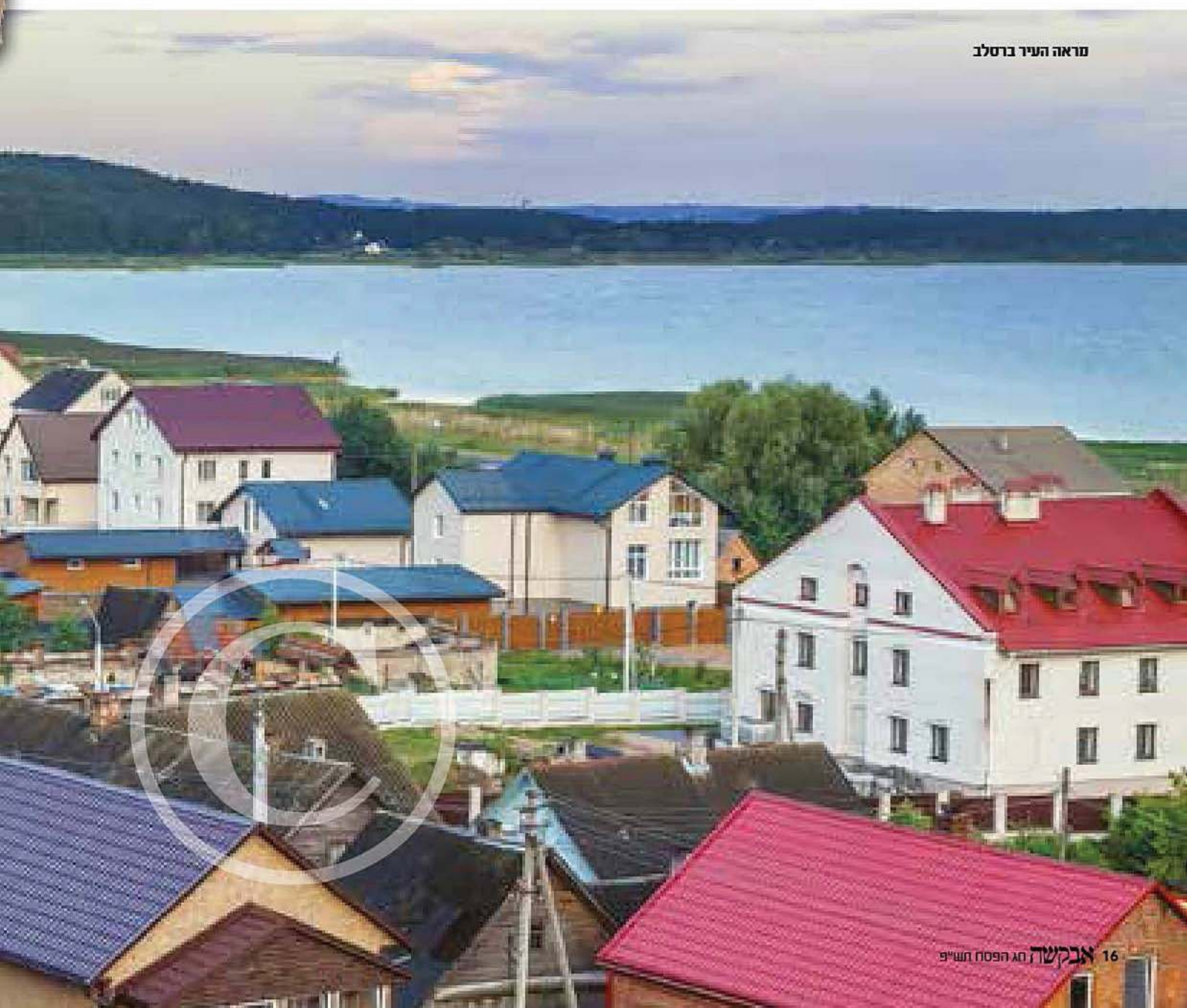
מוהרנ"ת, מציין בספר 'מכתבי מוהרנ"ת' בהערותו בשולי המכתב הנ"ל: "ענין חולאת הנזכר כאן הוא, כי באותו השנה היה הפעם הראשון החולאת שקראו אחר כך בשם חלירע רחמנא לצלן".

התמסרות מוהרנ"ת לתלמידו

ממש כמו המתחולל בימינו אלה - ירחם ה' מעתה - הטילו השלטונות הסגר על האזורים שהיו נגועים במיוחד בנגיף, וכתוצאה מכך היה גורלם של העניים רע וזר, באשר ביתם היה ריקם ולא היתה להם אפשרות לצאת ולחפש מזון. בימים אלה, התגלתה מסירותו העצומה של מוהרנ"ת לתלמידיו. למרות עניותו המרובה, החזיק בביתו את תלמידו ר' שמואל מנמירוב, מפתו האכילו וממימו השקאו.

אך שומו שמים, לא ארכו הימים והחלו להתהלך שמועות על אנשים מהעיר ברסלב שנדבקו מהנגיף, ואם לא די בכך - לא אחר מר' שמואל, אורחו ובן ביתו של מוהרנ"ת, נדבק וחלה

נראה העיר ברסלב

טולטשין העיר

מסרה בידי ה'נאמן' ר' פנחס, התברר לו שמכתבו הקודם, כמו גם מכתב התשובה מבנו ר' יצחק עם השמן-זית ששלח לו לכבוד חנוכה, מצויים בידי הנאמן והוא התעכב מלהעבירם לתעודתם. "זהנה הכל לטובה" כותב רבי נתן לבנו, "כאשר אתה רואה בעיניך שהוא חסד גדול שנתעכבו האגרות בשבוע העבר ולא באתם הנה".

והוא שב ומצביע על ההשגחה הפרטית הנגלית, שכן אילו היה ר' יצחק מגיע אל בית אביו, מלבד סכנת ההידבקות שהיתה נשקפת לו, גם היו מעלילים עליו שהוא זה שהביא את הנגיף לעיר... (כשם שכבר הספיקו המתנגדים להלעיז והוציאו קול בעיר כי מי שבא לבית מוהרנ"ת, נדבק מן הנגיף...). "עתה תשער בדעתך גודל הצער והפחד והייסורים שה' לנו אם הייתם אתם גם כן בכאן, ובפרט שהכל היו אומרים שנתגלגל על ידכם חס ושלום. ברוך העושה נפלאות לבדו שסיבב ברחמי שנתעכבתם בביתכם, השם יתברך ישמרכם לעד"

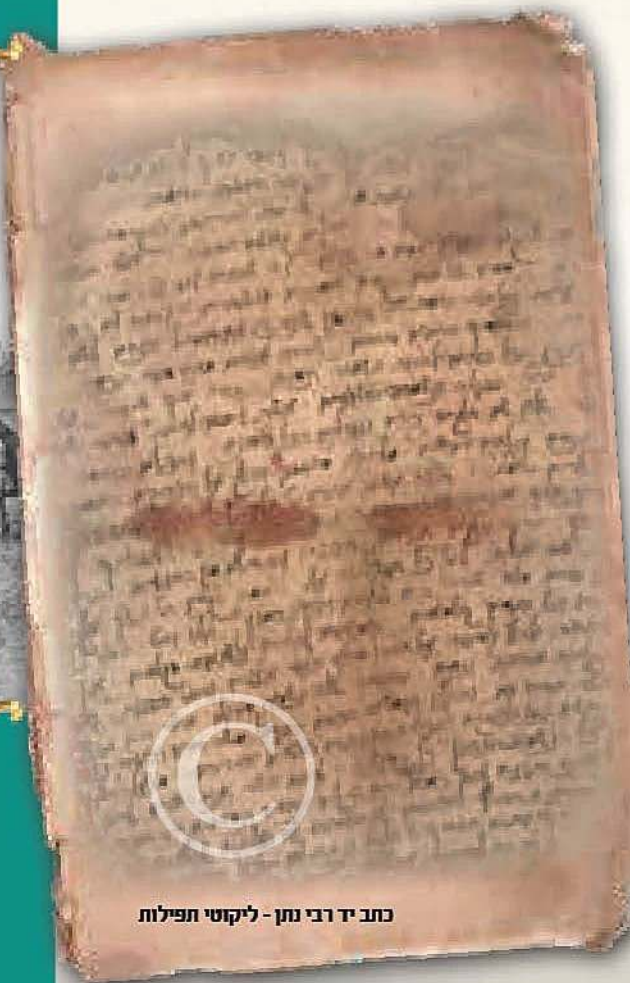
וכאן מגיע מוהרנ"ת אל הבשורה המצערת על פטירת תלמידו בביתו:

"ודע בני, כי ברוך דיין האמת שופט בצדק לוקח נפשות במשפט, כי ביום ב' (=כ' כסלו) בעת מנחה נפטר ר' שמואל ז"ל ושבק לן חיים, מעי מעי אוחילה, הוי אחי, הרחמן הוא יגדור פרצות עמו ישראל ויתן לנו חיים טובים וארוכים"

הכל היה בשביל התכלית האמתית

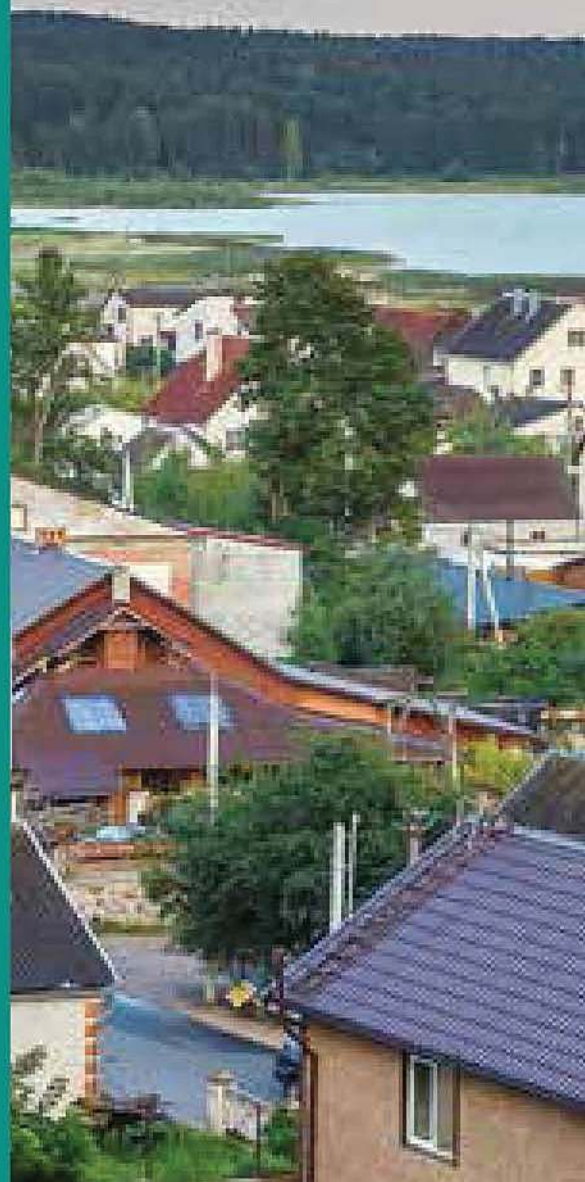
והוא ממשיך:

"זאת נחמתי בעניי, כי תהילה לאל ה' יתברך יודע [ש] כוונתי רצויה לשמים בכל העסק הזה, כי לא היה לי שום עסק של משא ומתן מעסקי העולם עמו ז"ל, כי אם מה שהיה בביתי, הכל היה בשביל התכלית האמתית שיעמוד לו לנצח שיזכה לשמוע אצלנו דברי עתיק יומין וכו' וכו', וגם כל

כתב יד רבי נתן - ליקוטי תפילות

כשנודע
לשלטונות על
מקרה הפטירה
נשלח רופא
אל ביתו כדי
לצוות על הסגר
הבית. וכל
זאת שלושה
ימים לפני
שבת-חנוכה -
המועד הקבוע
להתקבצות
אנשי שלומנו
בבית רבי נתן
לשמוע מפי
קדשו דברי
אלוקים חיים...

תהא נשמתו צרורה בצרור החיים. מה גדלו חסדי ה' שזיכיתי אותו שיהיה לו כל פעם התבודדות בשדה בין הרים ומחילות עפר, והלך בדרך הישר, בדרך התורה כל ימיו ונפטר בשם טוב, וקיויתי לה' שבוודאי יקרבו שם הבעל השדה, כאשר אמר בעצמו קודם הסתלקותו הקדוש למעלה למעלה: 'מה לכם להתיירא, מאחר שאני הולך לפניכם ומה אם הנשמות שלא הכירו אותי וכו' כאשר כבר שמעת כל זה. והשם יתברך יאריך ימיכם ושנותיכם וימי כל אנ"ש וימי כל ישראל, עד שיזכו לידע ולהכיר מי היה בעולם בדורות הללו אשר הגיח אחריו תורות ושיחות וסיפורים ומעשיות כאלה ובפרט המעשה של הז' בעטלירש. אשרינו מה טוב חלקנו" - - -

מוהרנ"ת ציפה לבואו של בנו לשבת חנוכה השני, אולם בהגיעו "חטבת משהבין כי יתכן ובגלל ההסגר לא

ציון רבי יצחק בן מוהרנ"ת בצפת סמוך לבית יוסף

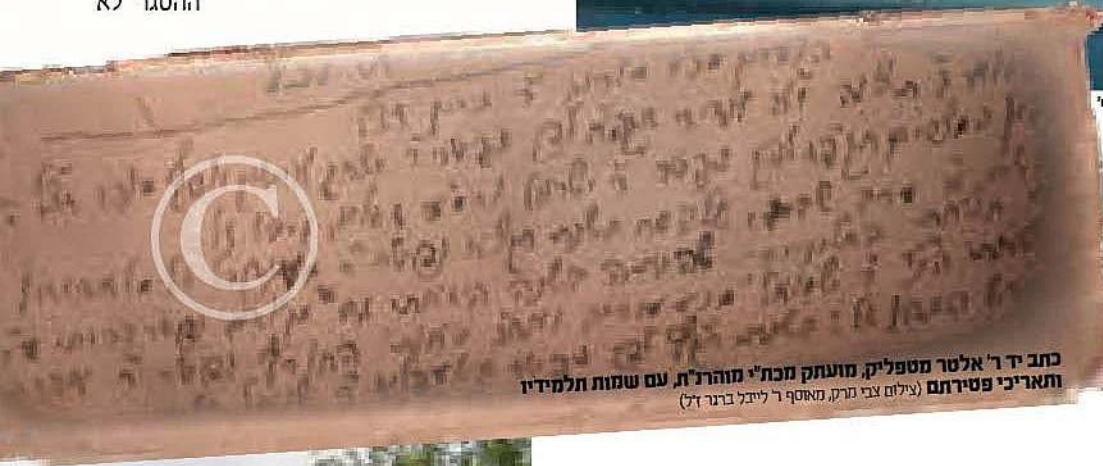
כוונתו ז"ל היה רק בשביל זה, ובוודאי הוא לו לטובה נצחית כל מה שקיבל ממני דברי אמת שקיבלתי מפי הסבא דסבין נחל גובע מקור חכמה ז"ל"

מלבד הצער על אוכדן תלמידו חביבו, ריחפה כעת אימת 'הסגר' על בית מוהרנ"ת, היות וכשנודע לשלטונות על מקרה הפטירה נשלח רופא אל ביתו כדי לצוות על הסגר הבית. וכל זאת שלושה ימים לפני שבת-חנוכה - המועד הקבוע להתקבצות אנשי שלומנו בבית רבי נתן לשמוע מפי קדשו דברי אלוקים חיים...

"ומאליך תבין גודל הפחד שהיה בכאן" משיח מוהרנ"ת את לבו, - "כי הדאקטיר היה בכאן ביום א', אף שלא קריתי אותו, ורצו לסגור ביתי חס ושלום, והשם יתברך ברחמי חמל עלי, כי רבים מאוהבי אמרו שהיה ראוי לסגור חס ושלום, רק מחמת שגם אצל שכני ר' יונה נפטר בתו הקטנה ולא סגרו את ביתו, על כן חמלו עלי גם כן, ומאליך תבין שבוודאי היה יסורים גדולים ופחדים עצומים בזה, אך הכל היה בחסד, כי השם יתברך ברחמי לא הגיח לצער אותי הרבה, כי חסדו גדול עלי בכל עת אשר אין לשער..."

באותה שנה היו שתי 'שבתות חנוכה', ולפיכך ממליך רבי נתן לבנו שלא למהר להגיע, עד אחרי שבת: "כעת מאליך תבין, שאף על פי כן אין מהראוי שתבוא תיכף לפה, וכפי הנראה הנכון שתבוא לכאן אחר שבת קודש הבא עלינו לטובה, ובלבד שתחקור תחילה אם מניחין לכנוס לפה אנשי טולטשין, כי איני רוצה שיהיה לי יסורין מזה חס ושלום חס ושלום."

"והנה אהובי בני חביבי, מאהבתך הודעתך הכל באריכות, והנה מכל זה יוכל המשכיל להתעורר מאוד להתקרב להשם יתברך מכל מקום שהוא. כי אנו רואין בעינינו כל מה שעובר על האדם בהצל העובר הזה, והנה בטני מלא מלים אך אין הפנאי

כתב יד ר' אלטר מטפליק, מועתק מכת"י מוהרנ"ת, עם שמות תלמידיו ותאריכי פטירתם (צילום צבי מרק, מאסף ר' לייזל ברנר ז"ל)

מסכים להאריך, אם ירצה השם כאשר תהיה פה אספר לך הכל באריכות. אולי תשמע ותבין חסדי ה' ונפלאותיו אפילו בעת צרה רחמנא לצלן, שהוא ענין 'בצר הרחבת לי', שבתוך הצרה עצמה יש כמה הרחבות.

עצם היראה, עצם החיים, עצם הטוב

"ואני חזק עתה בדעתי, תהילה לאל, שכל העולם צריכים מאוד מאוד לשמוע ולקבל דברינו שקיבלנו, אשרי מי שיזכה לזה. ואני כל ימי חלדי אייחל להודיע ולהשמיע, לכל מי שירצה לשמוע, את כל טוב גנזי אוצרי אוצרות של חיים נצחיים, אוצרי יראת שמים, אשר הצפין אצלי עצם היראה, עצם החיים, עצם הטוב, הוא אדמו"ר ז"ל. השומע ישמע וכו', כי מלבד מה שאנו מאמינים בהאמת, אנו רואים בעינינו שכאשר מגיע קצו של האדם - כמה וכמה הצליח בכל שעה ובכל רגע שהלך בדרכי האמת שקיבלנו מרבינו ז"ל ובפרט במה שזכה כל אחד שהיה לו התבודדות ובמה שהיה על ציון שלו הקדוש..."

וכאן מרחיב רבי נתן את היריעה על תלמידו יקירו ששבק חיים אך לפני יומיים:

"והנה זה ר' שמואל ז"ל שנפטר, בוודאי אתה ידעת אותו היטב, ותדע שנשמתו יצאה בטהרה, ודיבר דיבורי אמונה בכל עת עד שיצתה נשמתו.

מראה העיר ברסלב

ר' שמואל בביתו, וכך ארע שלשבת חנוכה הגיע מחוץ לברסלב אל מוהרנ"ת תלמיד אחד בלבד! הוא האברך ר' חיים נחום מזוויניגרודקה. ר' חיים נחום זה, מתלמידי המסורים של מוהרנ"ת, היה אחד מבני הנעורים שסידרו את אותיות ה'ליקוטי תפילות' לדפוס שבבית מוהרנ"ת כשש שנים קודם לכן. זכה ר' חיים נחום להיות היחיד שישב לפני מוהרנ"ת ושתה בצמא את דבריו הקדושים באותה שבת חנוכה.

לאחר שבת מספר רבי נתן לבנו:

"בוודאי כבר נשמע לך את כל אשר עבר פה, ייטיב ה' להבא. ומוסר כתב זה יספר לך הכל. המקום ירחם, המקום ירחם, ותהילה לאל אתנו החיים והשלום, ה' ישמרנו תמיד מעתה ועד עולם. הכלל כי עת צרה גדולה היא, על מי לנו להישען כי אם על אבינו שבשמים.

"על שבת חנוכה לא ה' לנו שום אורחים כי אם ר' חיים נחום שיחי'. ר' אייזיק מלאדיזין ור' יעקב חתן ר' בער מלאדיזין - נסעו בבהלה מפה ביום ה' העבר מגודל הפחד, וכל מה דעבד רחמנא לטב עבד, ואף על פי כן היה השם יתברך בעזרנו, ודיברנו דברי תורה אתמול בהשלוש-סעודות, דברים חדשים ונפלאים מאוד. בוודאי היה כדאי לבוא בשביל זה אלפים נפשות לפה, אך מי יודע גדולתו של יוצר בראשית איך הוא מתנהג בחסדו כל דור..."

והוא מעורר את בנו לשים לב למה שמתרחש עם כל אחד, "ובזמנים הקודמים נדמה שאין צרות ומניעות גדולים מהם, ועתה רואים מה שיכול לעבור, רחמנא לצלן. השם יתברך יציל ברחמיו, אך באמת הכל לטובה..."

"...וחלילה לפטור את עצמו עתה מתורה ותפילה, כדרך שנמצאים הטועים בזה, לא באלה חלקנו, כי אף על פי שנמצאים עתה ביטולים הרבה מחמת הצרות רחמנא לצלן, אף על פי כן לעומת זה צריכים עתה להתעורר ביותר בהתגברות יותר, מאחר שרואים בעינינו מה שרואים... כי כבר דיברנו הרבה בזה שהעיקר הוא 'היום אם בקולו תשמעו', 'היום' דייקא, יהיה איך שיהיה."

במכתבו מ"ב טבת, שלח רבי נתן לבנו ובני ביתו מכתב קצר עם דברי נחומין, מתוכו מובן שרבי יצחק וזוגתו שיכלו ל"ע את אחד מילדיהם:

"כעת אין בלשוני מילה מגודל הצרות והטרדות... השם יתברך ינחם אתכם מהרה ויבטל מעליכם ומכל ישראל כל הדינים וכל הגזרות וישמח נפשכם ויבשרנו בשורות טובות זה מזה תמיד.

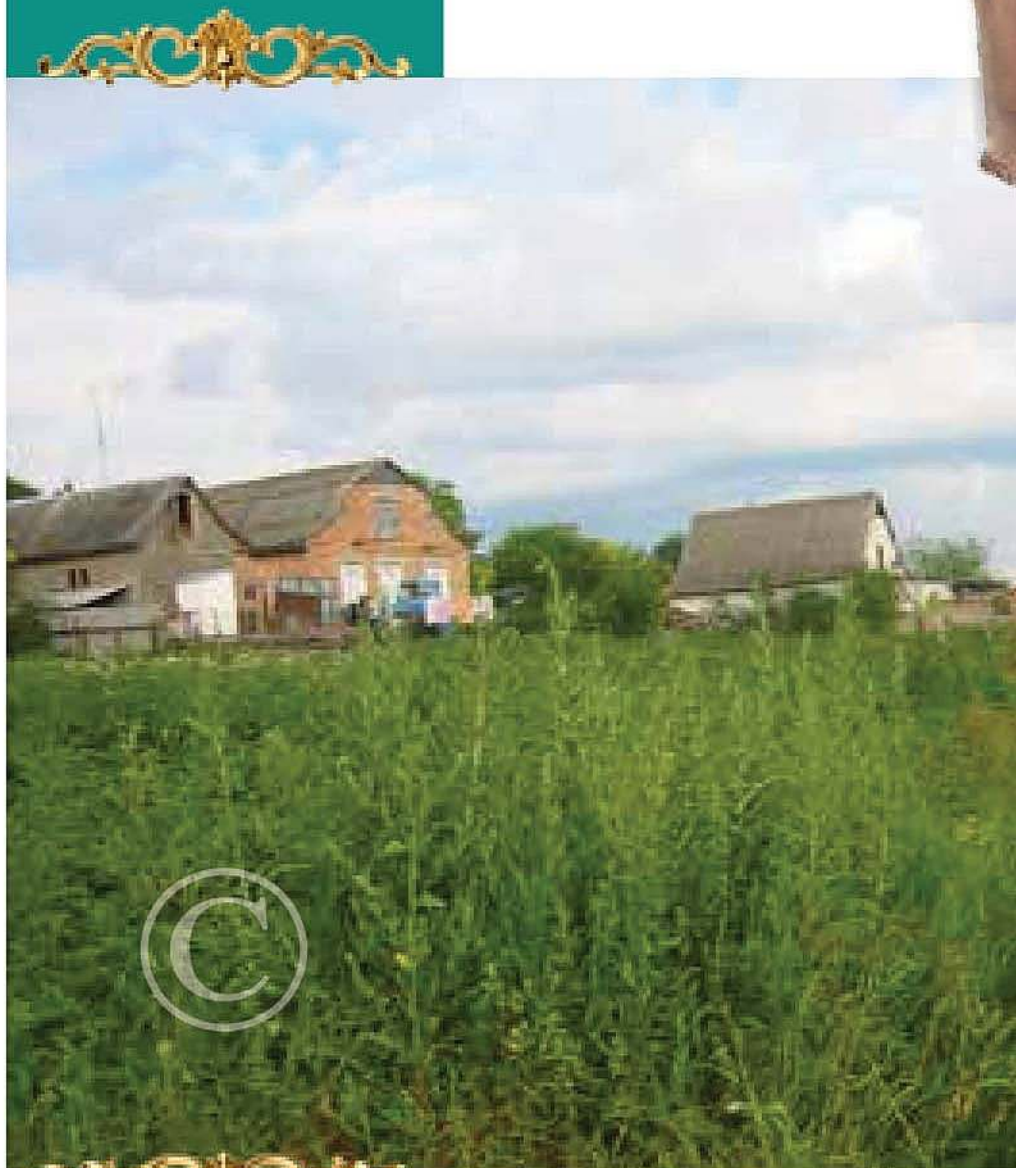
"לזוגתך היא כלתי הצנועה מרת חנה תחיה ולבנך דוד צבי נ". למען השם שלאגט ארויס דעם צער פון אייך, גליבט וואס השם יתברך טיט איז אלץ לטובה, זעהט אז א מענטש בדארף נאר טראכטין אויף דעם תכלית, אין זייט גיט ביז, אין זארגט גיט, השם יתברך זאל אייך טרייסטין מיט אלים גוטין בתוך כל ישראל (=השליכו את הצער מכם, האמינו שכל מה שעושה ה' יתברך הכל לטובה, התבוננו כי האדם צריך לחשוב רק

כשהגיע
מוהרנ"ת ז"ל
לומר בתפילת
"ויהא רעוא" -
"ויזמין ויתייבה
לנא מזונא
ופרנסתא
טבתא בלי צרה
ועקתא" התלהב
מאוד וחזר כמה
פעמים על
המלים האלה
בהתעוררות רבה
שלא כדרכו,
ופרץ בבכי
ובדמעות שליש

יוכל להגיע, ישב לכתוב לו מכתב קצר נוסף: -"מכתבך קיבלתי, והיה לי לנחת גדול מאוד מאוד בראותי שדברי עושים רושם אצלך, והחייתני בדבריך הרבה עד שהועילו גם כן לעבודת השם יתברך, ברוך השם אשר עזרני עד כה. כעת אין אני יודע מה לכתוב לך, כי הייתי מצפה שתבוא על שבת חנוכה הבא עלינו לטובה, וכעת איני יודע אם תוכל לבוא כפי הנשמע, וגם פה אינו יפה כלל כעת. ובוודאי נשמע אצלכם כי היום נעדרו שני אנשים, ייטיב השם יתברך להבא, המקום ירחם" לאחר דברי התחזקות הוא מסיים: -"וגם תחזק עצמך בשמחה. כי הכל מודים שדייקא כעת צריכין לחזק עצמו בשמחה הרבה, ותהילה לאל יש לנו לשמוח גם עתה, והשם יתברך בעצמו ימתיק דינים מעלינו ומעל כל ישראל בזכות הצדיקים קדושים אשר בארץ המה אשר בזכותם אנו חיים וקיימים."

אורח יחיד בשבת חנוכה

המצב הכללי נתן את אותותיו, שניים מאנ"ש שבאו מלאדיזין אל מוהרנ"ת לשבת חנוכה, ברחו בבהלה עוד לפני שבת כשנתוודע להם על פטירת

כתב הוראות מיוחדות לאותה תקופה. הגאון רבי עקיבא איגר

”בפרט בשנה
שעברה, שהיא
שנת תקצ”א,
שיצאה בעולם
החולאת המר
שקורין חאליערע
רחמנא לצלן,
שהיה קשה מדובר
רחמנא לצלן,
שהמית אלפים
ורבבות נפשות”

על התכלית, אל תכעסו ואל דאגו, ה' יתברך ינחם אתכם בכל טוב בתוך כל ישראל”.

הכל בשביל הניסיון והבחירה

לא חלף אלא זמן קצר ולמוהרנ”ת נודע כי גם חמותו של רבי יצחק הלכה לעולמה. במכתב שכתב למחרת הוא מספר לבנו:

”ביום אתמול בירוני בבית המדרש שיש מכתב מאתך, וששתי כעל כל הון. ובאתי לביתי ופתחתי אותו ועמדתי מרעיד, כי לא שמעתי מקודם כלל שמועה לא טובה כזאת מחמותך ז”ל, ”צדיק ה' בכל דרכיו” וכו'. ובודאי אני מבין מרחוק עוצם צערך ובלבול דעתך, אך גם אתה ראוי לך להבין צערנו ובלבול דעתנו, כי כבר הודעתך מה שהיה בביתי בעת שנפטר ר' שמואל ז”ל המקום יצילנו מעתה. והנה זה יותר משני שבועות אשר בערה אש ה' בכמה וכמה נפשות הקדושות שנעדרו הרבה באלו הימים המעטים, המקום ירחם ויאמר למלאך הרף ירך.

”...ראה בני וחכם, מה שעובר על האדם בימי חייו הבלו והכל לטובה. בני ראה גם ראה הבל העולם, הבל הבלים, הבל הבלים. ואם קהלת אמר שבעה 'הבלים', ראוי לנו לומר אלפי אלפים ורבי רבבות הבלים. ראה בני מה שעובר על האדם בימי חייו, וככה וככה עברו על ימי אבותינו כמובא בספרים כמה מיני דבר וחרב רחמנא לצלן עברו בכל הדורות, לפעמים במדינה זאת ולפעמים במדינה זאת. והכל בשביל הניסיון והבחירה. למען השם, למען השם, שנתחזק ונעתיר לה' שיהיה הכל לטובה, בבחינת 'ראת ה' לחיים' ולא למוות. היינו שעל ידי כל מה שעובר נזכה להתקרב יותר להשם יתברך, ולזכור בהתכלית האמת, שהכל הבל הבלים, הבל נדף...”

במכתבו הבא מי”ח טבת, הוא שופך צער על הצרות והאבדות שפקדו בזו אחר זו את בית בנו אהובו (בתרגום ללש”ק):

”ילדים אהובים, אתם יכולים להבין מאלים את הצער ממכתבכם, ממה ששמעתי את הבשורות מביתכם, אחת אחרי השניה, שהשם יתברך ירחם כבר, מי יכול היום לעזור? רק ה' יתברך לבד, ואנחנו לא יכולים כי אם לבקש ממנו תמיד, אולי ירחם. מן הסתם שמעתם מה קורה פה, הרבה אומרים שפה חס ושלוש יותר גרוע מאשר בטולטשין, הרבה מאוד אנשים נעדרו, שהשם יתברך ירחם כבר. ולכן איזו עצה אני יכול לתת, שומעים בכל יום שחס ושלוש יסגרו. גם בביתי, בת אשתי חיה תחיה, איננה בקו הבריאות, השם יתברך ישלח לה רפואה שלימה בקרוב. הצער והייסורים והפחדים שיש לכל אחד עכשיו אתם מבינים מאלים, היום אי אפשר לתת שום עצה ואי אפשר לעזור, רק לבקש את השם יתברך ברחמים ותחנונים אולי יחוס אולי ירחם.

”לעת עתה אני צופה בכל שעה לשמוע מהילדים החולים אצלכם מה שלומם, השם יתברך ישלח להם רפואה שלמה מן השמים

בקרב וישמור את כולכם מעתה וישמח נפשיכם בכל הטובות מהרה.

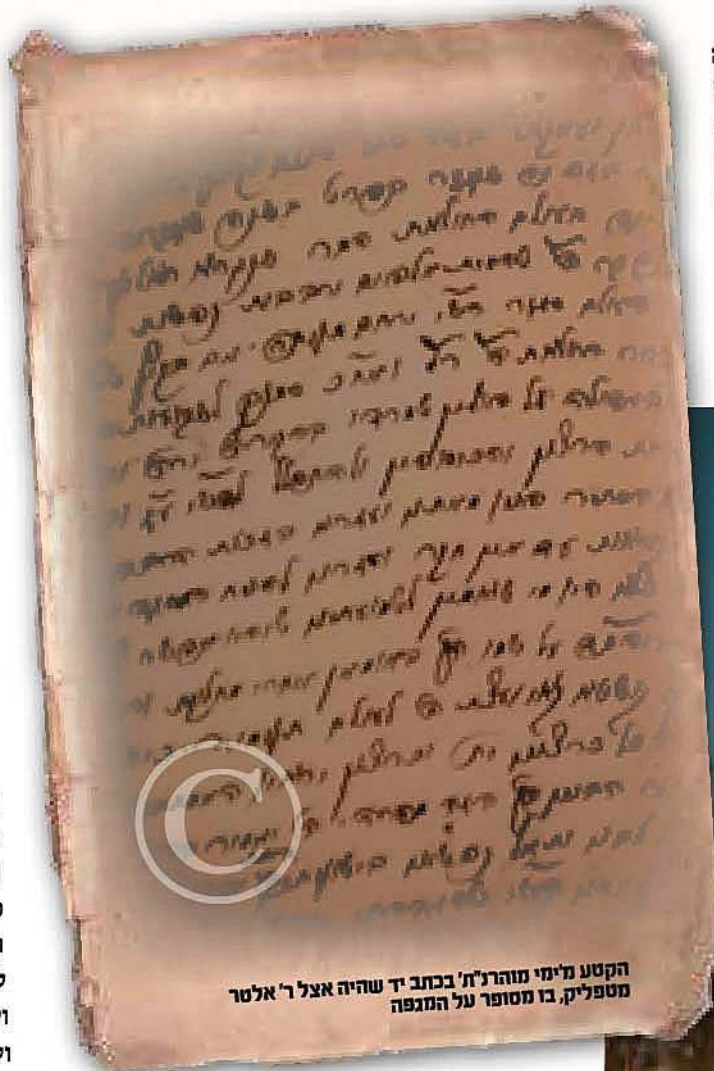
"ילדים אהובים, למען ה' התחזקו ואל תעזבו את הביטחון בה' יתברך, והוא לא יעזוב אתכם חס ושלום, אך לא בעי ישלח יד' והוא כבר יעזור לכם וינחם אתכם בכל הנחמות וישועות גדולות. כל מה שהיה, וודאי היה לטובה ובהמשך הוא בוודאי ישמור אתכם, וכאב את בן ירצה ויחבב אתכם ויושיע לכם בכל טוב והכל יתהפך לטובה, ויותר איני יכול לכתוב מחמת הצער מכם ומכל הצדדים.

השם יתברך ירחם עלינו ועל כל ישראל ויאמר למלאך הרף ירך וישוב אלינו וירחמו.

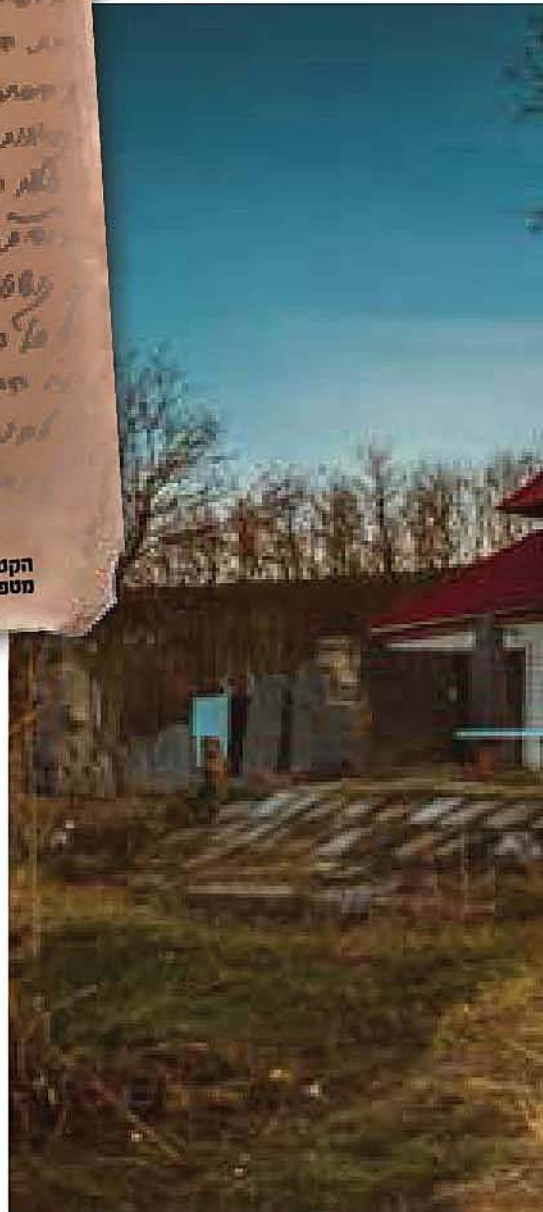
"אהובי בני, מי יתן לי אבר כיונה אעופה אליך לראות עמך פנים אל פנים, אך מה לעשות כי גבה טורא בינן וליוצא ולבא אין שלום. למען השם למען השם חזק ואמץ עתה גם עתה ואל תהיה נמשך אחר הצער כל כך חס ושלום, כי ה' אתך אל תירא ואל תחת. בטח בה' כי לא יעזוב אותך, אנו מחויבים להפקיד רוחנו

ונשמתינו בידו יתברך, והטוב בעיניו יעשה עמו. עתה יודעים הכל כי אין עצה ותחבולה כי אם להשליך עצמו על השם יתברך. זכור עתה כמה החיית עצמך בפסוק 'השלך על ה' יהב' וכו' בקיץ הזה. עתה הגיע העת שתחיה עצמך בפסוק זה ביותר ויותר, וה' יושיע לך".

באותם ימים שקטה המגיפה אט אט, אך התפרצה שוב בימי הקיץ, כמובא בימי מוהרנ"ת אות ק"ח הנ"ל בהוספה מכתב יד (ההוספה היא מכת"י שהיה אצל רבי אלטר מטפליק): - "גם בקיץ שלאחריו חזר ונתעורר החולאת הנ"ל ר"ל"

הקטע מימי מוהרנ"ת בכתב יד שהיה אצל ר' אלטר מטפליק, בו מסופר על המגפה

בבית על ידי חולאת הנ"ל, ר' שמואל מנעמירוב"

פרנסתא טבתא בלי צרה ועקתא

רבי נחמן בורשטיין ז"ל כותב בספרו 'אוצר נחמני':

"מוהרנ"ת ז"ל במכתביו בספר עלים לתרופה תחילת שנת תקצ"א מתאר כמה פעמים נוראות המחלה שנקרא 'חלירע' ר"ל... והנה בתקופה הזאת אירע בליל שבת אחד בשעת הסעודה כשהגיע מוהרנ"ת ז"ל לומר בתפילת 'ויהא רעוא' - 'ויזמין ויתייבב לנא מזונא ופרנסתא טבתא בלי צרה ועקתא וכו', באמירתו זאת התלהב מאוד מוהרנ"ת וחזר כמה פעמים על המלים האלה בהתעוררות רבה שלא כדרכו, ופרץ בבכי ובדמעות שליש.

"ונבהלו היושבים בשולחן ולא הבינו מה קרה לו, עד שנגרע והסביר בסיפורו שבשבוע זאת רצו אליו הרבה אנשים עם פדיונות להתפלל עליהם על המחלה הנוראה הזאת אשר נגע בביתם ר"ל, ולכאורה היה לו מזה פרנסה טובה וצריך לשמוח על זה, אבל איך לא תבכה נפשי על פרנסה כזאת הבנויה על צרות ישראל וסבל יסוריהם ר"ל? ועל כן לא היה יכול להתאפק מלבכות על צרות ודמעות ישראל ממחלת החלירע ר"ל ושאר יסורים וחולאים הממציאים לו פרנסה מהפדיונות, ולכן השתפר נפשו בבכי על זה, וביקש מהקב"ה הזן ומפרנס במילים אלו: 'ויזמין ויתייבב לנא מזונא ופרנסתא טבתא בלי צרה ועקתא', היינו שהשם ית' יזמין לו פרנסה טובה כשהיא בלי צרה ועקתא, היינו בלי צרות ורעות ישראל שצריכים להביא לו פדיונות וצדקות להמתיקם ולבטל הגזירות שזמה תהיה פרנסתו, ועל זה באה תפילתו ובכייתו שלא יצטרך בכלל לפרנסות כאלה, ושלא יצטרכו ישראל לסבול צרות ויסורים חלילה בגלל

פרנסתו (שמעתי מרי"מ קורמן ומרלוי"צ ומרא"ח ז"ל) (אוצר נחמני, יא)

שיחה זו שמסר ר' נחמן ז"ל בשם זקני אני"ש, מובאת בקצרה בספר 'שיח שרפי קודש' ה-ק"ח, אך שם לא צוין שהיה זה בעת המגפה בתקצ"א. רמז לדבר נמצא במכתב מוהרנ"ת מיום י"ח טבת תקצ"א, בו הוא מנחם את בנו וכלתו על האבדות שפקדו את ביתם ל"ע ומוסיף: "החצי רובל-חדש קיבלתי ועשיתי מה שמוטל עלי להתפלל להשם יתברך ערב שבת סמוך לקבלת שבת ואמרת התפילה של הכ"ד מיני פדיונות וכו'. השם יתברך יעזור לב הצדיק שיכול לעשות זה הפדיון, ויבטל כל הגזרות קשות מעלינו ומעל כל ישראל". ■

בערב שביעי של פסח

באותה שנה, תקצ"א, הלך לעולמו בעיר לאדיזין רבי מנדל, מבחירי תלמידי מוהרנ"ת שאף הוא זכה להיות ממסדרי האותיות במסירות רבה להדפסת הליקוטי תפילות בבית מוהרנ"ת.

בכתב ידו של החסיד ר' אלטר מטפליק נמצאה העתקה מכתב יד מוהרנ"ת, בה הוא מספר בקצרה על פטירת שבעה מבחירי תלמידיו הראשונים בדמי ימיהם, שניים מתוכם ממגיפת החולי-רע:

"...ביום א', ערב שביעי של פסח בשנת תקצ"א, נפטר ר' מענדיל ז"ל מלאדיזין, על ידי חולאת החליריע שהיתה בשנה הזאת. גם מקודם נפטר

לך עמי בא בתדרוך...

ר' צבי סופר

מאמר מיוחד
לרגל מאורעות הזמן

דברי אמת ואמונה, התחזקות ובטחון - לנוכח
בהלת מכת הדבר הנורא המשתוללת ברחבי תבל
ומפילה חללים - השאובים ממעיינות הישועה
של רבינו הקדוש ותלמידו הנאמן, המאירים בזיו
תורתם ונועם שיחותיהם את המעשה אשר יעשה
ישראל בנוחה התלאות צוק העיתים הללו | והיא
שעמדה לאבותינו ולנו

להבין את הרמזים

בימים אלו אשר תבל ומלואה מזדעזעים, מהתפרצות והתפשטות בריה קלה קטן שבקטנים, אשר מתחילה נשמעה ממרחק אלפי פרסאות, ותוך זמן קצר נמצינו מתמודדים עם כל המסתעף ממנה בכל קצוות תבל, אנו, חסידי ברסלב, האמונים עלי דברי רבינו הקדוש:

וְכַל יוֹם יֵשׁ בּוֹ מַחְשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצַמֵּם אֱלֻקוֹתוֹ מֵאִין סוּף עַד אֵין תְּקֵלִית. עַד נִקְדַּת הַמְרָכָו שֶׁל עוֹלָם הַגִּשְׁמִי שְׁעוּמֵד עָלָיו, וּמְזַמֵּן לוֹ לְכָל אָדָם מַחְשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה, לְפִי הַיּוֹם וּלְפִי הָאָדָם וּלְפִי הַמְּקוֹם. וּמִלְכִישׁ לוֹ בּוֹזֵאת הַמַּחְשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה שְׁמֻזְמֵן לוֹ רְמָזִים כְּדִי לְקַרְבוֹ לְעִבּוּדָתוֹ. בְּכֹו צְרִיף לְהַעֲמִיק מַחְשָׁבָתוֹ בְּזָה, וְלִהְגַּדִּיל בֵּינָתוֹ, וְלִהְבִּין מְהוֹ הַרְמִיזוֹת בַּפְּרָטִיּוֹת, שְׁמִלְבָּשׁ בּוֹזֵאת הַמַּחְשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה שֶׁל זֶה הַיּוֹם, שֶׁהִזְמִין לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. הֵן מְלֹאכָה אוֹ מִשְׁא וּמִתֵּן, וְכָל מַה שְׁמֻזְמֵן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם, צְרִיף לְהַעֲמִיק וְלִהְגַּדִּיל מַחְשָׁבָתוֹ בְּזָה, כְּדִי לְהִבִּין רְמִיזוֹתָיו שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

(ליקוטי מוהר"ן נד)

מחוייבים אנו כעת, להגדיל בינתנו ולהעמיק מחשבותינו בזה, ולמצוא רמזים להתקרב לעבודתו יתברך, והנה כל חד כפום מה דמשער בליביה וכפי עבודתו בתורה ותפילה ובפרט בעבודת ההתבודדות בוודאי כבר זכה למצוא בפרטיות רמזים ועצות לכל ענין וענין העובר עליו ועל כל העולם כולו בתקופה זו, אשרי לו..

כִּי בְּאֵלֶּה חֲפָצוֹ, כִּי כָּל יִשְׁעוֹ וְכָל חֲפָצוֹ וְכָל מַגְמָתוֹ שְׁתַּזְכּוֹ לִילָף עִם דְּבָרָיו, הִינּוּ לְקִיָּמָם כְּפִשׁוּטָם, וְלִהְבִּין דְּבַר מִתּוֹךְ דְּבַר, וְלִמְצָא לְעַצְמוֹ עֲצוֹת בְּכָל יוֹם וּבְכָל עַת בְּכָל מַה שְׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם בְּכָל עַת וּזְמַן בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, בְּשִׁכְבוֹ וּבְקוּמוֹ, וּבְלִכְתּוֹ בְּדֶרֶךְ, בִּימֵי גַעוּרָיו, וּבִימֵי בְּחָרוּתוֹ וּבִימֵי זְקֻנָתוֹ מִתְחַלְתּוֹ וְעַד סוּפוֹ, הֵן בֵּינּוּ לְבִין עֲצָמוֹ, הֵן בְּהִנְהַגְתּוֹ עִם בֵּיתוֹ וְאִשְׁתּוֹ וּבְנָיו, וּבְהִנְהַגְתּוֹ עִם בְּנֵי אָדָם הַקְּרוֹבִים וְהַרְחוֹקִים הָאוֹהֲבִים וְהַשׁוֹנְאִים חָס וְשָׁלוֹם וְכוּ' וְכוּ', אֵין דְּבַר וְאֵין עֲנִין שְׁלֵא נִכְלַל לְהוֹצִיא וְלִמְצָא לְעַצְמֵנוּ עֲצוֹת נְכוֹנוֹת וְדַרְכִּים יְשָׁרִים בְּכָל דְּבַר אֵיךְ שֶׁהוּא.

ומי שמבין קצת מזה מבין, ומי שאינו מבין או אפילו המבין קצת קשמיגע לענין שאינו מבין צריף להאמין תמיד שבודאי נמצאים אלו הענינים שעוברים עליו ועל כל העולם, וכל מה ששומע בני אדם מדברים, בודאי הכל נמצא בתוך תורתו ומעשיותיו ושיחותיו הקדושים, ועל ידי האמונה זכה למצוא גם פן לפי שכלו ומדרגתו כי מאד מאד עמקו מחשבותיו והכל יכולים להחיות עצמן על ידם בחיי עולם לנצח נצחים, אשרינו שזכינו לכל זה.

(עלים לתרופה ב' חיי שרה תקצ"ה)

לזכור בהתכלית האמתית

באופן כללי, ננסה להתבונן מעט בדברי הרב והתלמיד, אשר מדברים ברמו או בגלוי על מצבים מעין אלו שהיו בימיהם, כי:

כִּכָּה וְכִכָּה עָבְרוּ עַל יְמֵי אֲבוֹתֵינוּ כְּפִסְרִים בְּפִמָּה מִינֵי דְבַר וְהָרַב רַחֲמָנָא לְצַלֵּן עָבְרוּ בְּכָל הַדּוֹרוֹת, לְפַעְמִים בְּמַדִּינָה זֹאת לְמַעַן הַשֵּׁם שְׁנִתְחַזַּק וְנִעְתָּר לַה' שִׁיְהִי הַכֹּל לְטוֹבָה, בְּבִחִינַת יְרֵאת ה' לְחַיִּים וְלֹא לְמוֹת, הִינּוּ שְׁעַל יְדֵי כָּל מַה שְׁעוֹבֵר נִזְכָּה לְהִתְקַרֵּב יוֹתֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלִזְכּוֹר בְּהִתְקַלִּית הָאֱמֶת שֶׁהִכַּל הַכֹּל הַגְּלִים הַכֹּל נִדְרָה.

(עלים לתרופה ד' ויחי תקצ"א)

כך כותב המאור הגדול לממשלת הלילה, באחת מגוני האוצרות אשר השאיר לנו ברכה, ע"י מכתביו אל בנו חביבו ר' יצחק ז"ל, אשר כתב בעת התפשטות מחלת החולירע בדורו.

וְהִנֵּה רוֹאָה אֲהוּבֵי בְּנֵי תְּבִיבֵי מַה שְׁיִכּוֹל לְעַבֵּר עַל הָאָדָם וּבְזַמְנָיִם הַקּוֹדֵמִים נִדְרָמָה שְׁאֵין צְרוּת וּמְנִיעוֹת גְּדוֹלִים מֵהֶם, וְעַתָּה רוֹאִים מַה שְׁיִכּוֹל לְעַבֵּר רַחֲמָנָא לְצַלֵּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִצִּיל בְּרַחֲמָיו אֶךְ בְּאֱמֶת הַכֹּל לְטוֹבָה, וְהַחֲכָם עֵינָיו בְּרֵאשׁוֹ לְדַעַת וּלְחַזַּק לְבָבוֹ לִילָף עִם דְּבָרֵי תוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה, שֶׁכִּכָּר הַזְּהִיר אוֹתָנוּ לְשׂוּם לֵב לְכָל הַמַּחְשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה שְׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם בְּכָל יוֹם, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְצַמֵּם אֶת עֲצָמוֹ בְּהֵם כְּפִיכּוֹל וּמְרַמֵּז רְמָזִים לְכָל אָדָם כְּפִי הַמְּקוֹם וְהַזְּמַן וְכוּ' וְכוּ' כְּמִבְּאֵר בְּהִתּוֹרָה וְיִהְיֶה מִקֵּץ זְכָרוֹן סִימָן נ"ד. אֲשֶׁרֵי שְׁיִלָּף בְּזָה תְּמִיד

(שם א' ויגש תקצ"א)

ובעז"ה בהמשך דברינו ננסה לצעוד עם כמה מהמכתבים אשר כתב לאורך ימי המגפה, אז.

אך, לכל זה צריכים אנו להקדים את דברי רבינו הקדושים אשר ענה ואמר:

הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גְּדוֹל וְאֵין יוֹדְעִים כָּלֵל, נַעֲשִׂים דְּבָרִים כְּאֵלוֹ בְּעוֹלָם אֵין יוֹדְעִים כָּלֵל, וְאָמַר בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵנוּ בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: גָּאֵט אֵין גְּרוֹיס, וּמִשָּׁךְ תִּבַּת 'גְּרוֹיס' בְּנַעֲיֵמוֹת נִפְלָא לְמַעַלָּה וְאֵין אֲפָשָׁר לְצִיר זֹאת בְּכֶתֶב כָּלֵל, מַעַן וּוִיִּסְט גָּאָר נִיט, סַע טוֹאָן זִיךְ אוֹיף דְּעַר וְוַעֲלֵט אַזְעֻלְכַע זַאכִּין, מַעַן וּוִיִּסְט גָּאָר נִיט.

(חיי מוהר"ן סז)

וכמה שאנו מחוייבים להתבונן כדי למצוא רמזים לעצמנו, מאידך, צריכים אנו לידע שאין אנו מבינים ויודעים כלל דרכי הנהגתו יתברך, בעולם הזה ובכל העולמות כולם, כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי..

שירה, ולעומת זאת יש מי שתומך, הרי שבענינו, כולם כאחד נרדפים ואין רודף, ולא ישא גוי אל גוי חרב, ואף גם החכמים והגדולים שבעולם, נסים ומסתתרים ומתחבאים מפני יצור נברא קטן שבקטנים, ואין נסתר מחמתו.

יוסיף דעת יוסיף מכאוב

גם רופאי אליל כולם, ואתם עמם חכמי הטבע - הפילוסופים, אשר במכות קודמות היו כחרטומים ונתחכמו למצוא פתרון ותרופה, הרי שבמכה זו, כולם אובדי עצות המה, ויש מהם הזוכים לומר בפה מלא 'אצבע אלקים הוא', ובאמת הן המה הגורמים לכל זה, כאשר כבר התריע על זה רבינו ז"ל מראש:

דַע שְׁבָכֶל דּוֹר נִתְחַדְשִׁין בּו חֲלָאִים חֲדָשִׁים רַחֲמָנָא לְצַלֵן בְּבַחֲיַנְתָּ יוֹסִיף דְּעַת יוֹסִיף מְכָאוֹב. הֵינָּה מְחֻמַּת שְׁבָכֶל דּוֹר שֶׁבָּא מֵאַחֵר נְתוּסָה הַדְּעַת שֶׁל הַפִּילוֹסוֹפִים, פִּי בְּכֹל דּוֹר בָּאִים עַל חֻמּוֹת חֲדָשׁוֹת. וְעַל יְדֵי זֶה יוֹסִיף מְכָאוֹב שְׁנִתְחַדְשׁוּ חֲלָאִים חֲדָשִׁים רַחֲמָנָא לְצַלֵן. ה' יצילנו:

(שיחות הר"ן רצא)

גם זאת כבר סיפר ואמר רבינו ז"ל:

לַפְעָמִים יֵצֵא חוֹלְאָת חַס וְשְׁלוֹם בְּעוֹלָם וְאֵי הוֹלְכָת וּמִתְפַּשְׁטָת מֵאַחַד לְחֵבְרָה שְׁקוֹרִין אֵינְטֵר גַּאנְג. וְיֵשׁ חֵלֻק בְּעֵינֵי זֶה, כִּי יֵשׁ אֶחָד שֶׁמְגִיעַ לוֹ הַחוֹלְאָת מִן הַשָּׁמַיִם אֵלָיו בְּעֵצְמוֹ, וְיֵשׁ אֶחָד שֶׁאֵין מְגִיעַ לוֹ הַחוֹלְאָת בְּעֵצְמוֹ, רַק שֶׁהוּא מְקַבֵּל חַס וְשְׁלוֹם הַחוֹלְאָת מִחֵבְרוֹ.. וְעוֹד דִּבֵּר מְעַיֵן זֶה:

העצה היעוצה כעת: 'בא בחדריך' - התבודדות

לעובדא ולמעשה, בימים אלו, ובמצב כזה, כשכל העולם כולו, מבולבלים, מבוהלים ודחופים, הזמן גרמא להתחדש לכל הפחות מעכשיו, בעצת העצות, ומעלה העליונה והגדולה מן הכל - התבודדות:

שְׁמַעְתִּי בְשָׁמוֹ שְׁאָמַר: בְּנֵדָא נְמַצָּאִים כְּשָׂרִים, אָף עַל פִּי שְׁאֵין לָהֶם הַתְּבוּדוֹת. אֲכַל אֲנִי קוֹרָא אוֹתָם "פְּלִיטִים" מְבוֹהָלִים וּמְבַלְבְּלִים. וּפְתָאוּם כְּשִׁיבּוֹא מְשִׁיחַ וְיִקְרָא אוֹתָם יְהִי מְעַרְבֵּיִם וּמְבַלְבְּלִים. אֲכַל אֲנַחְנוּ נְהִיָּה דוּמִים כְּמוֹ הָאָדָם אַחַר הַשְּׁנָה שֶׁדַּעְתּוֹ נוֹחָה וּמִשְׁבֶּת הֵיטֵב כִּן תְּהִיָּה דַּעְתָּנוּ נוֹחָה וּמִשְׁבֶּת עֲלֵינוּ בְּלִי מְדוּמָה וּבְלִבּוּל:

(שיחות הר"ן רכה)

המתבודד, דעתו נוחה ומיושבת תמיד, ואינו מבוהל ומבולבל משום מצב שבעולם, ואף גם נכון לבו בטוח בה' שכל הצרות שבעולם - אליו לא יגיעו, כאמור:

לימוד קטן יש לנו ללמוד, עיננו הרואות בגשמיות, אשר הרבה אוצרות ומחסנים, שהיו עד כה סגורים וחתומים, מוכרחים בעת חירום להיפתח, כדי להחיות עם רב, ומהראוי שנלמוד מזה לענינו ברוחניות, כשמדברים על בעלי אוצרות כל טוב כמונו, אשר בוודאי מן הראוי לקיים כעת ביותר, את מאמר הנשר הגדול, ולהישמע לקול כרוזו:

בְּתוֹף כֶּף כַּף נֶשֶׁר גְּדוֹל וְדַפֵּק עַל הַמַּגְדָּל, וְאָמַר לָהֶם: חֲדְלוּ עוֹד מִלְּהִיזוֹת עֲנִיִּים! שׁוּבוּ אֶל הָאוּצְרוֹת שֶׁלְכֶם, וְהִי מִשְׁתַּמְשִׁים בְּאוּצְרוֹת שֶׁלְכֶם..

שעת חירום הגיע, ומן הראוי לפתוח את האוצרות העומדים מוכנים ומזומנים, זה מאתיים שנה, לכל עת שנצטרך להן, ובפרט לשעה כזו.

הגיבור מבקש רק הכנעה

תופעת ה'קורונה' מזכירה מרחוק מעט או הרבה, את הגיבור שב'מעשה הבעל תפילה':

וְהִי הַיּוֹם, וְהִיא גְבוּרָה, שֶׁנִּתְקַבְּצוּ אֵלָיו כְּמֵה גְבוּרִים, וְהִיא הַגְּבוּרָה עִם גְּבוּרֵי הוֹלֵךְ וְכוּבֵשׁ מְדִינוֹת, וְלֹא הִיא רוֹצֶה כִּי אִם הַכְּנָעָה, וְכִשְׁהִי בְּנֵי מְדִינָה מְכַנְיָעִים עֲצָמָן תַּחְתִּי, הִיא מְנַחֵם, וְאִם לֹא, הִיא מְחַרֵּב. וְהִיא הוֹלֵךְ וְכוּבֵשׁ, וְלֹא הִיא רוֹצֶה שׁוּם מְמוֹן, רַק הַכְּנָעָה, שֶׁהִיא תַּחְתִּי. וְהִיא דֹרְכָה שֶׁל הַגְּבוּרָה, שֶׁהִיא שׁוֹלַח לְמְדִינָה גְבוּרֵי כִשְׁהִיא עֲדִין רְחוֹק מִמֶּנָּה הַרְבֵּה, מְשִׁיחַ פְּרָסָאוֹת, שֶׁכַּנְיָעוּ עֲצָמָן תַּחְתִּי, וְהִיא כּוֹבֵשׁ מְדִינוֹת כְּנֹל.

(סיפורי מעשיות - מעשה יב)

וכשהגיבור הולך ומתקרב, אין עצה כי אם לבקש מהבעל תפלה שיתן לנו עצה:

וְהַגְּבוּרָה הַנֹּלֵךְ הִיא הוֹלֵךְ וּמִתְקַרֵּב וְשׁוֹלַח בְּכָל פֶּעַם שְׁלוּחָיו, עַד שֶׁנִּתְקַרֵּב וְכֹא אֵלֵיהֶם, וְעַמֵּד חוּץ לְעִיר וְשׁלַח לָהֶם שְׁלוּחָיו, וְנִתְיָרָאוּ מֵאֵד. וּבִקְשׁוּ מִהַבַּעַל הַתְּפִלָּה שֶׁיִּתֵּן לָהֶם עֲצָה...

בפרשת ה'קורונה' אנו גם רואים בעינינו, כי יש אפשרות להפוך עולם ומלואו, בלי שום איום של אטום עצום, ואין צריך אפילו טיל, ואפילו לא הרבה פחות ממנו.

כזה יהיה עבודתו של משיח צדקנו, כאשר דיבר בקדשו רוח אפינו:

"מְשִׁיחַ יְכוּבֵשׁ אֶת כָּל הָעוֹלָם לְלֹא יְרִית פְּדוּר נֶפֶץ אֲחֹד", (מְשִׁיחַ וְעַתָּה אֵפֶּן נַעֲמָעֵן דִּי וְעֻלְטָא אֲן קִיין שְׁאִם פִּילְוֹעֵר).

(שי"ש"ק ב' טז)

ולא זו בלבד, בעוד שביריות חומר נפץ השונות ממדינה למדינה, יש שונא ויש אוהב, יש רודף ויש נרדף, יש מי

הן עם לכבד ישכן שהם עם קדוש כזה ששוכנים לכבד, שהם מקומים לה עמי בא בחדריה וסגר דלתיה בעדה חבי כמעט רגע עד יעבר זעם. שהם מתבודדים בינם לבין קונם ושופכים שיחתם לפניו בכל פעם וחושבים בכל יום על אחריתם וסופם האחרון.

ועל ידי זה הם בטוחים מכל צר ואיב ומסטיין כי הם מסתירים עצמם בצל כנפיו יתברך תמיד בבחינת אתה סתר לי וכו', שגהו בחינת וישכן ישראל בטח בך עין יעקב וכו' בחינת כי אתה ה' לכבד לבטח תושיבני. שעל ידי בחינת בך, בחינת התבודדות, על ידי זה שוכן ישראל בטח תמיד. כי מי זה ערב את לבו לגשת אל השם יתברך שהם מסתירים עצמן אצלו יתברך, בבחינת לא תירא מפחד לילה מחץ יעוף יומם וכו' וכו' רק בעיניך תביט ושלמת רשעים תראה כי אתה ה' מחסי עליון שמת מעונה. כי הם שמים מעונם ודירתם ומבטחם אצלו יתברך על ידי התבודדותם שעוסקים לסלק מחשבתם מכל ההבלים של זה העולם ולבטל רצונם אליו יתברך.

(ליקוטי הלכות ברכת השחר ה' פז)

בעת צרה, כשיש דינים בעולם, הלא מוכרחים אנו להישאר בבית:

וזהו ענין מה שאיתא באור שבועך עקמת צריכין להתחבא, הינו כנ"ל שעקר כל הצרות רחמנא לצלן, נמשכין מנפשות רעות הנעשין מכסופין רעים שעל ידי זה נצטרין אותיות התורה להפך חס ושלוש, כנ"ל ועל פן צריכין להתחבא בחדר כדי שלא ישאב מההבלים רעים שהם בחינת רוח רעה רחמנא לצלן, וכמו שכתוב: לה עמי בא בחדריה וסגר דלתה בעדה חבי כמעט רגע עד כי יעבר זעם. כי צריכין לסגר עצמו בחדרו עד יעבר זעם וחרון אף שזעשה מהבלים רעים וכנ"ל.

(ליקוטי הלכות אומנן ד' יב)

ומן הראוי לנצל זאת, להתבודד, ולתלות עיניו למרום...

וזה בחינת לה עמי בא בחדריה וסגר דלתה בעדה שצריכין לבוא באיזה חדר ולסגר הדלת בעדו ולהתבודד בינו לבין קונו, חבי כמעט רגע עד יעבר זעם... כי הכל בא בהפך הדעת כנ"ל וצריכין רק לתלות עיניו למרום כנ"ל, שכל זה מבאר היטב בפסוקים אלו: ואני אמרתי בשלוי בל אמת לעולם, שבזה טועין העולם הרבה שפושטתחיל להם איזה בחינת שלוח סוכרין שיהיה פן לעולם, אבל אין האדם יודע קלל מה ילד יום, כי ה' ברצונה העמדתה להררי עז שנתת לי איזה שלוח וכו', אבל תכף כשהסרת פניו הייתי נקהל. על פן אין עצה ותחבולה כי אם אליה ה' אקרא וכו', כי אין מנוס מכל מה שיכול לעבר על האדם כי אם לתלות עיניו למרום ולהקדים תפלה לצרה, כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה, ואז הפכת מספדי למחול לי וכו' ותאזני שמחה, כי עקר השמחה על ידי תפלה כנ"ל.

(ליקוטי הלכות מתנה ה' עא)

וגם אם אי אפשר להתרחק מן הישוב, ואפילו מן הבית יותר ממטרים בודדים, אפשר וצריך להתבודד, כל אחד בביתו:

ההתבודדות הוא מעלה עליונה וגדולה מן הכל. דהיינו לקבוע לו על כל פנים שעה או יותר להתבודד לבדו באיזה חדר או בשדה.. (ליקוטי מוהר"ן תנינא כה)

ועל פן צריכין להתבודד בכל יום. ויותר טוב לצאת לשוח בשדה בין העשבים וכו', ואם אי אפשר על כל פנים ימצא מקום לה בביתו וכו'. כי כל ימיו הבל וכל מעשי עולם תהו ומאומה לא ישא בעמלו כי אם מה שחוטף תורה ותפלה ומעשים טובים וכו', והעקר לחפש את הרוח הקדוש של הצדיק האמת וכו'.

(עלים לתרופה אסרו חג פסח תר"א)

ואם במשך היום, כל החדרים מלאים ופעילים בלי עין הרע, אפשר לקום בחצות, או עכ"פ להשכים לפנות בוקר, ולמצוא חדר מיוחד להתבודדות.. ואדרבה אז עיקר ההתבודדות:

אך עקר ההתבודדות הוא בליילה, בעת שהעולם פנוי מטרדות העולם..

(ליקוטי מוהר"ן נב)

ואם בתחילה קשה להתבודד בבית, אפשר להכריח את עצמו, עד שיזכה להתרגל לישוב כל יום כמה שעות:

ובתחילה יהיה קשה עליו מאוד לישוב יחידי בבית מיוחד איזה שעות רצופים לעסק בעבודת ה'. וזה הדבר יהיה קשה עליו מאוד בתחילה, אך הוא זכרונו לברכה, יהיה מכריח עצמו מאד ושפר מאותו יושב פמה וכמה שעות בכל יום בהתבודדות בחדר מיוחד. (שבחי הר"ן יד)

ואם כשמתבודד בחדר אין לו דיבורים..

אמר רבנו זכרונו לברכה שאפלו הישיבה בעצמה שיושבין בחדר מיוחד לבדו גם זה טוב מאד.

(שיחות הר"ן ער"ה)

ואם בכל זאת אין מצליחים למצוא חדר להתבודד, יש עוד כמה סוגי 'חדר מיוחד' להתבודדות:

אף על פי כן אפלו אם אין זוכין שיהיה לו חדר מיוחד אף על פי כן יכולין להתבודד ולדבר בינו לבין קונו. ואמר רבנו זכרונו לברכה שמתחת הטלית הוא גם פן חדר מיוחד, כי כשמשלשלין הטלית על עיניו יכולין לדבר בינו לבין קונו מה שרוצין.

גם יכולין להתבודד ולפרש שיחתו כששוכב על מטתו ומכסה עצמו בהסדין כמבאר במקום אחר שקף נהג דוד המלך עליו השלום, שגהו בחינת: אשחה בכל לילה מטתי וכו'.

גם יכולין לישוב על הספר ויסברו אחרים שהוא לומד, והוא יכול לדבר בינו לבין קונו.

ועוד יש לזה כמה תחבולות למי שחפץ באמת לנהג הנהגה זו של התבודדות העולה על הכל שהוא יסוד שרש הקדשה והטהרה והתשובה וכו' כמבאר כבר כמה פעמים. אבל טוב יותר להשתדל שיהיה לו חדר מיוחד.

(שם)

לאודו של התלמיד הגדול

ועתה, הבה נצעד פסיעה אחר פסיעה, ונשמע מה דיבר התלמיד הגדול ומה הורה והדריך לבנו ותלמידו, באותם ימים קשים, בשנת תקצ"א:

במכתבו מיזם ג' וישלח תקצ"א, הוא כותב:

וגדל הפחד שהיה בשבוע העבר ידוע לך בודאי, אף על פי שידעתי שעליך אין שום פחד ברוך השם, אף על פי כן לא היה ניהא לי שתהיה פה בעת ההוא.

גם אם ברוך ה' אין אנו נכנסים לפחדים מיותרים, לא ניחא למהורג"ת שנסתובב בחוץ בעת כזאת...

והוא מסיים את המכתב:

וה' יצילכם מפל רע, וישמר צאתכם ובואכם לחיים ולשלום מעתה ועד עולם, והשם יתברך ירחם על ישראל ויבטל כל הגזרות קשות וישמיענו בשורות טובות.

וביום א' וישב הוא כותב:

ידעתי כי בודאי יהיה נשמע אצלכם כי גם פה הגיע החולאת לכמה אנשים רחמנא לצלן. על כן אני מקרח להודיע צערנו, היות בשבת קדש נחלש בביתי מאנשי שלומנו הותיק מורנו הרב שמואל בן מורנו הרב יעקב מעמרווב וחלוי כבד עליו מאד, והוא מסכן מאד מאד, וגם בבית רבי יונה מלמד הסמוך לביתי נפטר ילדה אחת אתמול והכל מהחולאת הנשמעת פעת, וגדל צערנו מבין מעמק.

אף אף על פי כן אני מחיה עצמי גם עתה במעוז צוקה הזאת בגדל חסדו הנפלא אשר הגדיל עלי יחיד קדמון יתברך שמו, שהודיענו מאור פזה אשר ידע נגזן פזה וכו' וכו' ולעתיד לבוא הכל יהיה נכלל בהגון הזה כל מה שעבר על כל אחד. ברוך השם אשר עד כה עזרנו שאנו זוכים עדין שהיה ושיש אור פזה בעולם, לעולם לא נבוש בחסדו הגדול.

בלבו של ר' נתן יש תקוה גם במצב של חולאת כזה, כי היה ויש אור כזה בעולם, הניגון שרבינו יודע, הוא תירוץ על כל הקושיות, ונחמה על כל הצרות...

וגם אז הוא מחיה את עצמו שר' יצחק לא נסע בעת כזאת, כמו שהוא כותב:

גם אני מחיה את עצמי על אשר סבב השם יתברך ברחמי שלא באתם הנה, מה מאד גדלו חסדי ה', נא בני חביבי אל תצטער פלל על זה, תאמין בהשם יתברך כי הכל לטובה עצומה ונוראה.

וככל שהיגון ואנחה גדל, הוא הפך אותו לשמחה:

והנה מגדל צערי עד הנמש עזרני השם יתברך שהחיותי את עצמי כל פה, עד שאם לא הייתי מתבייש מהעולם הייתי מרחק מחמת שמחה, כי חסדו גבר עלינו ואמת ה' לעולם, ומגדל הנחיצה אי אפשר להאריך:

ומסיים:

והשם יתברך ירחם על ישראל ויאמר למלאך הרוך ידך וישוב אלינו וירחמנו בקרוב.

במכתב הבא (ד' וישב), כשהוא נאלץ להודיע בצער כי המחלה התגברה כל כך, עד שר' שמואל הנ"ל שבק חיים, הוא מספר:

ידע בני כי ברוך דין האמת שופט בצדק לזקן נפשות במשפט, כי ביום ב' בעת מנחה נפטר רבי שמואל זכרוננו לברכה ושבק לו חיים, מעי מעי אוחילה, הוי אחי, הרחמן הוא יגדר פרצות עמו ישראל ויתן לנו חיים טובים וארכים, זאת נחמתי בעניי כי תודה לאל השם יתברך ידע שפונתי רצויה לשמים בכל העסק הזה, כי לא היה לי שום עסק של משא ומתן מעסקי העולם עמו זכרוננו לברכה, כי אם מה שהיה בביתי הפל היה בשביל התכלית האמתי שיעמד לו לנצח שיזכה לשמע אצלנו דברי על ידי וכו' וכו', וגם כל פונתו זכרוננו לברכה היה רק בשביל זה, ובודאי הוא לו לטובה נצחית כל מה שקבל ממני דברי אמת שקבלתי מפי הסבא דסבין נחל נובע מקוד חכמה ז"ל.

אך גם כאן, כבמכתב הקודם, הוא מתחזק בשמחה, מתוך הצרה דייקא:

ויכבר כתבתי לך במכתבי הראשון שבגדל הצרה והפחד הייתי מתחזק בשמחה וכו', ברוך השם אשר עזרני עד כה ונתן לנו כח לסבל כל זה.

ר' נתן מחיה את עצמו, כמה שזה וזיכה את ר' שמואל להתבודד:

והנה זה רבי שמואל זכרוננו לברכה שנפטר בודאי אתה ידעת אותו היטב, ותדע שנשמתי יצאה בטירה, ודבר דבורי אמונה בכל עת עד שיצתה נשמתי תהא נשמתי צרורה בצרור החיים. מה גדלו חסדי ה' שזכיתי אותו שיהיה לו כל פעם התבודדות בשדה בין הרים ומחלות עפר, והלה בדרך הישר בדרך התורה כל ימיו ונפטר בשם טוב.

וקויתי לה' שבודאי יקרבו שם הפעל השדה, כאשר אמר בעצמו קדם הסתלקותו הקדוש למעלה למעלה: "מה לכם להתירא מאחר שאני הולך לפניכם ומה אם הנשמות שלא הפירו אותי" וכו' כאשר כבר שמעת כל זה.

במכתב שאחריו (א' וישב), הוא מחזק את בנו, להתפלל ולצעוק לה':

עלינו לחפות ולצפות לישועתו תמיד, ולהתגעגע ולקסוף להיות ברונו ולהתפלל ולהתחנן ולצעק לפניו בכל עת בכל מה שעובר עלינו עד ישקוף וירא ה' משמים.

במכתב זה ועוד כמה מכתבים שכתב באותה תקופה, הוא מעוררו, לעסוק גם בימים אלו בעבודת ה' ככל אשר תמצא ידו וכוחו לעשות, וזה לשונו:

פי אין שום פטור בעולם, וחלילה לפטור את עצמו עתה מתורה ותפלה כדרך שנמצאים הטועים בזה, לא באלה חלקנו כי אף על פי שנמצאים עתה בטולים הרבה מחמת הצרות ורמנא לצלן אף על פי כן לעצת זה צריכים עתה להתעורר ביותר בהתגברות יותר מאחר שרואים בעינינו מה שרואים השם יתברך ירחם, השם יתברך ירחם.

וגם ימים אלו הם ימים, כמו שכותב במכתב נוסף (ד' ויח):

למען השם חזק ונתחזק ואל תשכח בכל עת מי היה בעולם ומי מקים העולם עתה, בה' בטחנו לא נמעד, חטף ואכל חטף ואכל בני גם עתה תורה ומצוות ותפלה והתבודדות כל מה שתוכל, פי גם ימים אלו הם ימים ונחשבים בימי חיינו, וגם עליהם נאמר היום אם בקולו תשמעו היום דיקא, ואז טוב לה ולביתך והארצת ימים ושנים אמן:

במצב כזה, לא רק רבי נתן ואתו עמו חסידי ברסלב, מתחזקים להיות בשמחה, אלא, כולי עלמא מודו.. אך, אנו חסידי ברסלב יש לנו ביותר במה לשמוח.

וגם תחזק עצמך בשמחה, כי הפל מודים שדיקא פעת צריכין לחזק עצמו בשמחה הרבה. ותורה לאל יש לנו לשמוח גם עתה, והשם יתברך בעצמו ימתיק דינים מעלינו ומעל כל ישראל בזכות הצדיקים קדושים אשר בארץ המה אשר בזכותם אנו חיים וקיימים: (ר"ח טבת תקצ"א)

הרפואה לכל: אמונת חכמים

וכאז כן עתה, אנו בטוחים בכוחו של אותו זקן דקדושה שימתיק הדינים מעלינו, וכמה שנזכה להאמין בו, יומשך עלינו רפואה, כי ע"י פגם באמונת חכמים מגיעים מחלות שאין להם רפואה, כדברי רבינו ז"ל:

על ידי שאין מאמין בתלמידי חכמים הנקראים חיים, כמה שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה "דבניהו בן יהוידע בן איש חי" צדיקים אפלו במיתתם נקראים חיים. על ידי זה, הוא נופל בחולאת אשר לא יאמין בחייו. הינו שאין שום אדם מאמין שיחיה מחלי זה, כי אין רפואה למכתו כפ"ל. ותקונו, שיקים אמונה הנפולה, ויאמין אמונת חכמים. והו: "יקום ולא יאמין בחייו", הינו זה שלא האמין בחכמים הנקראים חיים, יקים זאת האמונה הנפולה. ועל ידי זה יקום מחולאת האת שלא האמין עד עכשו שום אדם שיש לו שום רפואה על מכתו, ועל ידי אמונתו יתפא. (ליקוטי מוהר"ן נ"ז א)

וכמו שכותב ומאריך מוהר"ן על תורה זו בליקוטי הלכות (שבת ג' א)

פי הצדיקים האמתיים יכולין לתקן ולרפאות כל אדם שבעולם אף על פי שהוא חולה גדול בנפש וגוף. כי כמו שהמכה תלמיד חכם אין רפואה למכתו כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה וכמבאר הענין היטב בהתורה הזאת כמו כן להפך מדה טובה מרובה להמאמין בצדיקים ותלמידיהם שהם התלמידי חכמים האמתיים אין מכה בעולם בגוף ונפש שלא יהיה לה רפואה על

ידם בבחינת ולכל בשרו מרפא הנאמר על התורה. פי התורה אין יודעין כי אם הצדיקים האמתיים שפרשו את עצמם מתאוות עולם הזה לגמרי לגמרי שהם החכמים האמתיים כפ"ל שהם יודעים לדרוש את התורה ולפרש ולבאר כל הדרכים והעצות והנתיבות והתחבולות שצריך כל אדם שבעולם הרוצה לגשת אל הקדוש באופן שיוכל כל אחד לקבל רפואה לכל מיני חלי הנפש והגוף שבעולם.

והעצה היעוצה כהיום הזה: לחדש את התקרבותנו לרבינו ז"ל, לילך עם תורתו הק', ולקבל ממנו 'הדרכים והעצות והנתיבות והתחבולות' ולקיימם בפשיטות, ואז מובטח לנו רפואה לכל החולאים, ושמירה עליונה בעולם הזה, ובעיקר לעולם הבא, יהי רצון שנזכה לראות במהרה גדולתנו ותפארתנו, בביאת משיח צדקנו, אשר מחכים ומצפים אליו בכל יום ויום.

ובענין זה נסיים, כי אף שבודאי כל יום ויום שעובר עלינו בגלות החל הזה, אנו מתקרבים יותר ויותר אל גאולתנו ופדות נפשינו, וכל מאורע ומאורע, הוא סיבה מאת ה', הכל למען טובתנו וטובת עמו ישראל, גם אם אנו רואים זאת בעינינו, וגם אם נסתר מעמנו.

והנה מה שעובר עלינו בכל יום אי אפשר לבאר גדולים מעשי ה' ונפלאותיו אשר רואים מרחוק בכל יום. ואנו מברכים בכל יום שלש פעמים מצמיח קרן ישועה. על פן צריכין להאמין שכל מה שנעשה בעולם בכלל ובפרט הכל הוא צמיחת קרן ישועה. וכפי התחזקות האמונה בזה, פן זוכין לישועה באמת גם באתגליא. ויש בלבי הרבה בזה, אף אי אפשר לבאר כל זה אפלו בפה מכל שפן בקרב. אף אף על פי כן צריך כל אחד להאמין בזה. והשם יתברך יגלה לנו ישועתו בקרוב נגילה ונשמחה בו.

(עלים לתרופה ה' בלק תקצ"ו)

אך, מאידך אין לנו שום סימן ואף לא רמז ורמזיה בענין זה, ואף על פי כן בוא יבוא במהרה, וכדברי מוהר"ן (מתנה ה' לג)

והנה אלו המימרות קשה להבין ונראין לכאורה פסותרין זה את זה, כי איך שיה' ליאש עצמו מן הגאולה חס ושלום, הלא צריכין לחכות בכל יום שיבוא וכמו שאמרו שם אם יתמהמה חכה לו. אך אם פי דבריהם זכרונם לברכה עמקים מני ים, בפרט בענין זה שאמרו בעצמם שנוקב ויורד עד התהום, אף עם כל זה בהכרח צריכין להבין מדבריהם איזה רמזים איך להתנהג בזה באופן שנזכה להתחזק בתקונתו לקרב ולא לרחק חס ושלום.

והעקר הוא פשיטות ותמימות להאמין שבודאי בוא יבוא לא יאחר, אך אסור לחכות לשום קץ לומר שמהראוי שיבוא בשנה זאת... וחד"ל אמרו, תפח עצמן של מחשבי קצין שהיו אומרים כיון שהגיע הקץ ולא בא וכו', אלא אנו צריכין לקיות ולחכות אליו תמיד ואף על פי כן יהיה בבחינת הפסח הדעת כי הוא קץ הפלאות שאי אפשר להבין שום רמז ומיזא בעולם מתי יבוא, כי לבה לפומה לא גלי, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה. אך אף על פי כן בוא יבוא בודאי במועדו ובזמנו פתאם...

הרחמן הוא יזכנו ויחיינו ויקרבנו לימות המשיח ולחיי העולם הבא, וינחילנו ליום שכולו טוב ליום שכולו ארוך, ליום שצדיקים יושבים ועטרותיהם מראשיהם ונהנים מזיו השכינה ויהי חלקנו עמהם, אמן.

דברות חיזוק והתעוררות לרגל המצב הקשה

לך עמי בא בתחדריך

שיחה מיוחדת לרגל המגיפה הקשה עם כמה מחשובי משפיעי אנשי שלומינו, הרה"ח ר' יצחק פרידמן שליט"א מארה"ב הרה"ח ר' אליהו גודלבסקי שליט"א, והרה"ח ר' יחזקאל ששון שליט"א מלאה וגדושה בפניני חיזוק ודברות אמונה לצד עצות יקרות והדרכות חיים מאוצרו של רבינו הק', הנוגעים לימים אלו | "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"

אשר לב

תמונות: בעולמה של ברסלב

עצה טובה נוספת משמיענו הרבי שם ב'ספר המידות': "מי שאינו נזהר בברכות הנהנין פחדים באים עליו" - ובוודאי מידה טובה מרובה שכאשר אומרים ברכה כוונה, מגרשים את הפחד. כמו כן ניתן ללמוד את ערך "המתקת דין", שם מביא הרבי עצות פשוטות של אמירות, כמו אמירת פרשת הקטורת, וכיוצא בזה.

על זאת הדרך חי ברסלב'ר חסיד, חי עם הרבי, דבוק ואחוד בו ובתורתו ודולה ממעיינו דרכים ועצות לכל מעבריו בחיים. וכאשר מקיימים את עצותיו הקדושות ומבקשים מהשי"ת מתוך התקשרות לצדיק - דהיינו, מתוך אהבה לצדיק, כדרך שמוגלה רביה"ק בתורה קל"ה - אזי זוכים בס"ד להינצל מן הפחד.

לעשות את עצמו כאילו הוא בשמחה

הרה"ח ר' אליהו גרלנבסקי שליט"א:

רבינו הק' נתן לנו תפקיד, משימה: להיות בשמחה!

בליקוטי מוהר"ן ח"ב תורה כ"ד, מדבר הרבי מעניין השמחה ואומר: "מְצֻנָה גְדוּלָה לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה תְּמִיד, וּלְהִתְגַבֵּר לְהִרְחִיק הָעֲצָבוֹת

עצות משיבות נפש ודרכי חיזוק ואמונה. בנוגע לפחד האופף את הנפש, מלמדנו רבינו הק' עצה נפלאה ב'ליקוטי מוהר"ן ח"א תורה ט"ו - עצה אשר בוודאי נכתבה ברוח הקודש לדור אחרון - ובה מאלפנו הרבי בינה כי כל היראות והפחדים לא באו לעולם אלא כדי שאנו, עם בני ישראל, נעלה אותן לשורשן - הלוא הוא יראת הבורא ית"ש. ולזה זוכים כאשר עושים משפט למטה, כי "אם יש דין למטה אין דין למעלה".

ואמנם בוודאי זוהי עצה הדורשת עמל ויגיעה, ואינה עצה 'קלה', אולם כאשר לומדים את התורה ואומרים את התפילה שכתב מוהרנ"ת עליה, ומתפללים ומתחננים לבורא עולם בזכות רביה"ק - בכך מתפוגג הפחד ונעלמת הבהלה.

עוד ניתן לפתוח את ערך 'פחד' ב'ספר המידות' וללמוד שם מה יש לאל ידינו לפעול. למשל, באות ל"ב שם אומר הרבי, ש"על ידי שלומד דברי תורה בשעת סעודה ניצול מפחד". יש עצות שנדרש בהן יותר עמל, כמו "על ידי ענווה ניצול מפחד", אבל עצה זו אין כה קשה לקיימה - כי בשעה שכבר ממילא יושבים לסעודה פותחים ספר ולומדים תורה על השולחן - ובכך עוזר השי"ת להינצל מן הפחד...

בימים אלו, בעיצומה של התפשטות המגיפה הנוראה בעולם, כאשר הלבבות הולמים בפחד ובבהלה והכול מקווים ומייחלים כי מתקיים בנו מקרא שכתוב בחזון אחרית הימים "לך עמי בוא בחדריך וסגור דלתך בעדך, חבי כמעט רגע עד יעבור זעם" (ישעיהו כו) - יצאו כתבי 'אבקשה' לדלות מפייהם של משפיעי אנ"ש - פניני חיזוק ודברות אמונה לצד עצות יקרות והדרכות חיים מאוצרו של רבינו הק', הנוגעים לימים טרופים אלו אשר התרגשו ובאו על ישראל.

הבהלה גדולה ועצומה, השמועות הקשות מכל קצוות תבל מחרידות כל נפש, הכול ספונים בבתיהם ומייחלים לטוב. איך ניתן להתגבר על הפחד הלופת את הלב?

לדלות עצות מספרי רביה"ק

הרה"ח ר' יצחק פרידמן שליט"א:

חסידי ברסלב בכל הדורות ידוע ידעו בכל מצב שהתרגש ובא עליהם, כי אין עצה ואין תבונה אלא להיות שקוע בספרי רביה"ק ותלמידיו, ללמוד בהם בכל עת ולדלות מהם

וְהַמְרָה שְׁחֵרָה בְּכָל פֶּחֹוּ. וְכָל הַחֹלְאֵת הַבָּאִין עַל הָאָדָם, כְּלָם בָּאִין רַק מִקְלָקוּל הַשְּׂמֵחָה."

אולם בהמשך דבריו אומר שאין זו משימה פשוטה וקלה, אלא ענין שדורש מאמץ והתגברות: "וְהַפְּלֵל, שְׁצָרִיף לְהַתְגַּבֵּר מְאֹד בְּכָל הַפְּחֹוֹת, לְהִיּוֹת אֶף שְׂמֵחַ תָּמִיד. כִּי טֹבֵעַ הָאָדָם לְמִשָּׁף עֲצָמוֹ לְמֶרֶה שְׁחֵרָה וְעֵצְבוֹת מַחְמַת פְּנְעִי וּמְקַרֵי הַזְּמַן, וְכָל אָדָם מְלֵא סוּרִים, עַל פֶּן צָרִיף לְהַכְרִיחַ אֶת עֲצָמוֹ בְּכָח גְּדוֹל לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד וּלְשִׂמַּח אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל אֲשֶׁר יוֹכֵל, וְאֶפְלוּ בְּמִלֵי דְשִׁטּוֹתָא".

אם כן, כאשר עומדים אנו בזמן מלא פחדים וחששות, זה מה שמוטל עלינו - להכריח את עצמנו להיות בשמחה, כמו שמצווה אותנו הרבי, ואם הרבי מצווה אותנו על כך, בכוח ההתקשרות אליו בוודאי שגם אפשר לזכות לכך.

בזמן שהפחדים תוקפים את האדם, עליו לעשות את עצמו כאילו הוא שמח, לחייך בכל כוחו, אפילו שבלבו אינו מרגיש שמחה. זו הדרך לצאת מן הפחד ועל ידי זה בסוף יגיע לשמחה - וכמו שהרבי אומר, עצה זו מסוגלת ביותר לבריאות ולשמירה מפני חולי.

רבינו מביא עצה זו גם לעניין ההתבודדות, התפילות, אמירת תהילים וליקוטי תפילות - שכאשר אדם רוצה להתפלל בהתעוררות הנפש ובבכיה ואינו מרגיש בלבו מאומה, יכניס עצמו למצב של בכי ויעשה עצמו כאילו הוא במצב של התעוררות והתלהבות ואזי יגיע להתעוררות והתלהבות אמיתית.

אבל בוודאי בזמנים שכאלה צריך להתחזק ביותר בענין השמחה. כמו שרואים בספר הקדוש 'עלים לתרופה' - אשר כפי ששמעתי מר' יוחנן גלנט, באידיש היה נקרא 'בלעטער פון רפואה', כלומר: דפים המסוגלים לרפואה - שם מעורר מוהרנ"ת כסדר לעבודת השי"ת, ללימוד התורה ולתפילה, וכן מעורר מאוד על התבודדות - אבל עשרת מונים יותר מכך, אינו מפסיק לעורר על ענין השמחה.

השמחה מסוגלת לגירוש והברחת הפחדים. ואם ביחידות קשה לעשות זאת, צריך לעשות 'מילי דשטותא' בחברותא. ובוודאי ההתחזקות בשמחה אין זה סתירה לענין התפילה על כך שהצרה תגמר במהרה, שהרי "בשמך יגילון כל היום" זה תפילה...

האמונה - הפתרון לפחד

הרה"ה ר' יהוהקאל שישון שליט"א:

לא לחינם הגיעה אל פתחנו כל המהומה הגדולה הזאת דווקא לפני חג הפסח. כאשר פותחים 'ליקוטי הלכות' הלכות פסח הלכה ז', לומדים איך כל ענייני פסח ויציאת מצרים הכול מקושר לענין האמונה - אשר היא הדרך להתחזק נגד הפחדים והחששות המקננים בלבבות. וכדאי מאוד לפתוח את הדברים וללמד בתוך האותיות המחכימות, בעיון ובהבנה או לכל הפחות בקריאה בעלמא. הלכה זו נסובה על מה שכותב הרבי ב'ליקוטי

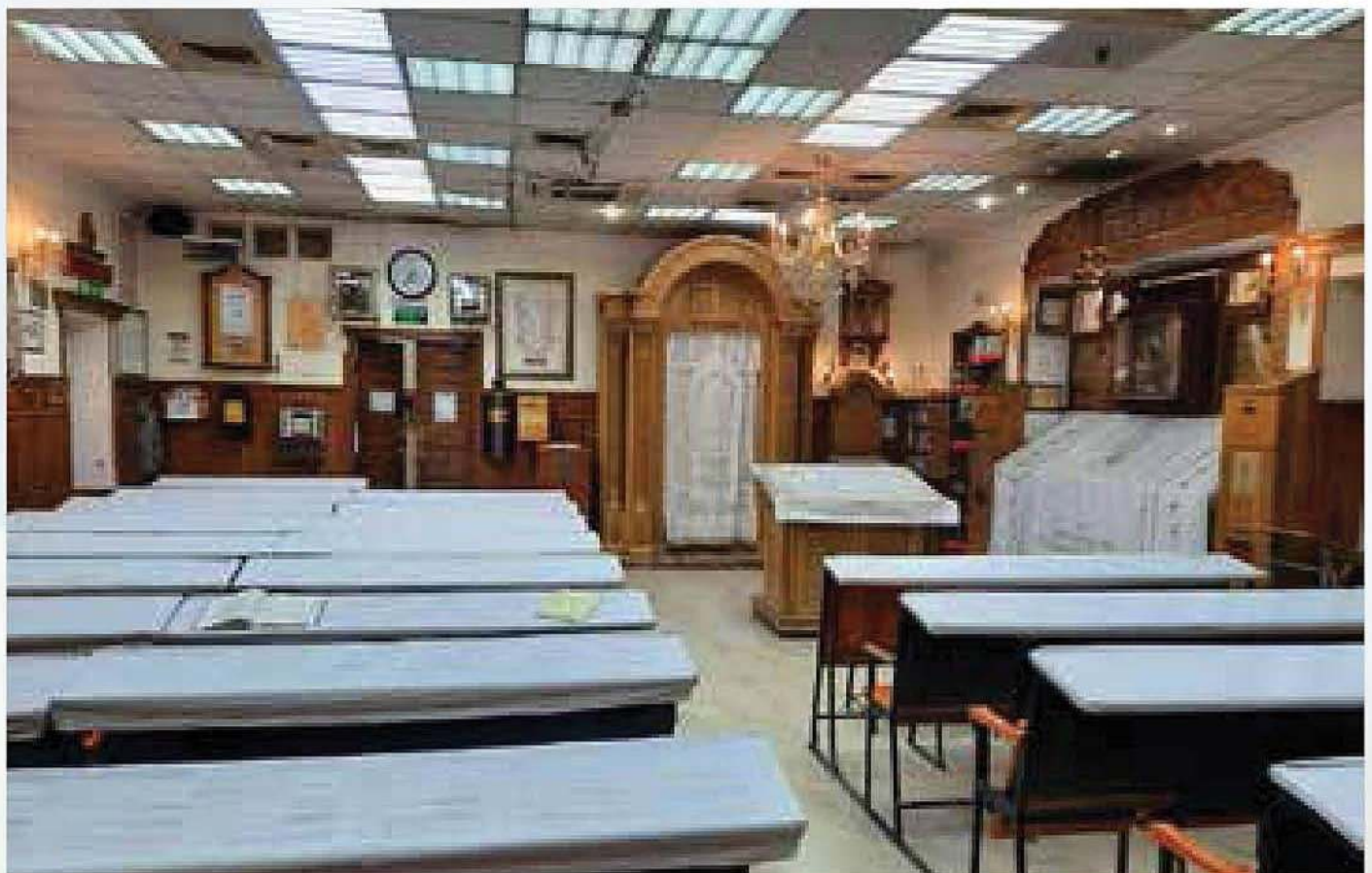
מוהר"ך ח"א תורה ז': "דע, כִּי עֶשֶׂר הַגְּלוֹת אֵינוֹ אֶלָּא בְּשִׁבֵל חֶסְרוֹן אַמוּנָה... וְאַמוּנָה הוּא בְּחֵינַת תְּפִלָּה... וְזֶה בְּחֵינַת נְסִים לְמַעַלְה מְהֻבָּע, כִּי הַתְּפִלָּה לְמַעַלְה מְהֻבָּע, כִּי הַטֹּבֵעַ מַחֲבִיב פֶּן, וְהַתְּפִלָּה מְשַׁנָּה הַטֹּבֵעַ, וְזֶה דְּבַר נֶס, וְלִזְה צָרִיף אַמוּנָה, שְׂיֵאֱמִין שְׂיֵשׁ מְחַדֵּשׁ וּבִידוֹ לְחַדֵּשׁ דְּבַר כְּרִצוֹנוֹ".

התפילה וההתבודדות הם עצה נפלאה כנגד הפחד, ואכן, בפרט ימים הללו כדאי לכולנו לחזור ולשנן ללא הרף על הספרים 'משיבת נפש' ו'השתפכות הנפש'. לנצל את הימים להתחזקות באמונה ובפרט בענין התפילה וההתבודדות.

ובשביל להבין כדבעי את ענין האמונה והתפילה - יש להקדים הקדמה קצרה. רבינו הק' מביא שם בתורה ז', מהזוהר הק', שאי אפשר לזכות לאמונה כי אם על ידי אמת, והאמונה היא רק כאשר הינה מחוברת למידת האמת.

בפרט בימים אלו צריכים להבין את האמת המוחלטת - שאין עוד מלבדו. שכל חיידק הכי קטן, מיקרו ביולוגי, שצריך לצלם אותו פי מליון כדי לראות אותו, הוא יצור אלוקי והשי"ת הוא המנהיג והקובע מי יחיה ומי ימות.

וכדרך שאומר הרמב"ן סוף פר' בא: "ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריחנו

להתפלל להגיע לראש השנה - ציון רבינו הקדוש שומם בעקבות המגיפה

ענשו, הכל בגזרת עליין" - זו האמת ואין בלתה. עבודת האמונה היא להתחבר אל האמת הזו. לחיות את חיינו על פיה. לזכור את זה ולהתחזק מזה. ואיך זוכים לזאת? אומר הרבי שם, שזה על ידי חיבור לצדיקים. כי הצדיק הוא בחינת אבן טובה, כי הוא זכה להשיג את תכלית האמת עד הסוף בשלימות שאין יותר ממנה, ובגלל שהוא זכה להשיג זאת, ככל שאתה שומע את העצות שלו זו הדרך להגיע באמת לאמונה שעל ידה יציל מן הפחד.

מה היא הדרך לעשות את כל פעולות ההשתדלות, בלי ליפול מן השמחה?

ההשתדלות והשמחה אינם סתירה

הרה"ה ר' יונה פרידמן שליט"א:

על זה יש תירוץ פשוט. הרי כך הדבר בכל ענין בחייו של יהודי. תמיד עליו לעשות השתדלות ולזכור את האמונה. למשל, אדם צריך לחתן ילדים, הוא טרוד מאוד, צריך לקנות דירה ונדוניה, לשלם על הוצאות החתונה, וכסף מנלן... אלא מאי? צריכים אנו לדעת שכתוב ב'ספר המידות' (ערך 'בנים') "אין לאדם לדאוג על פרנסת בניו כי כשהם גדלים פרנסתם גדלה עמהם". יהודים תמיד הצליחו לחתן את בניהם ולא משנה כמה ילדים היו בביתם.

לעומת זאת, רבינו אינו מזניח את ענין ההשתדלות, צריך לעשות כפי היכולת ולסמוך על השי"ת. ב'ספר המידות' רואים כמה וכמה ענייני השתדלות - כמו 'שמן זית מפקח הלב' ועוד מעין זה. וכמו כן ידועה השיחה של ר' אברהם בר"ע על כך שברסלב'ר חסיד צריך לאכול רק מזון 'טרי', דגים טריים, בשר טרי, וזאת מפני שאנחנו נמנעים מללכת לרופאים ועל כן מוטל עלינו להיזהר ביותר להימנע ממצבים המביאים לידי חולי.

נמצא אפוא שפשוט שעלינו לעשות כל מה שביכולתנו, ומעבר לכך אין צריך לפחד - רק לסמוך ולבטוח על השי"ת. והאמת היא שזה לא כל כך מופרך. למשל, לשתוף ידיים כל הזמן, הרי בכל מקרה אנו נוטלים ידיים כמה וכמה פעמים, אז נשתוף גם עם קצת סבון ונמשיך הלאה לדרכינו. השמחה וההשתדלות אינם צריכים להיות סתירה האחד לרעהו.

הרבי אומר תורה שלימה על שמחה, תורה כ"ד בח"ב, ובפתח דבריו קובע "מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד", ומכליל את כל העובר על האדם בכל עת, ואינו נותן פתח לעצבות. כשאדם מחזיק את עצמו בשמחה שום דבר לא יכול לבלבל אותו יהי אשר יהי...

לא זו בלבד, השמחה גופא היא הרפואה - כמו שרבינו הק' מגלה שכל הכוח של התיקון הכללי קשור לשמחה, שהרי יש' מיני דפיקין בלב וכשהאדם בשמחה, על ידי עשרה מיני נגינה הריהו נרפא מכל החולאים.

ר' יצחק פרידמן שליט"א

הבה נתקרב אל הצדיק מחדש... כאשר מתקרבים לצדיק זוכים שהרבי מדריך אותנו, זוכים להבין מה נדרש מאיתנו... וכמו שרואים איך רבי נתן מתייחס לרבינו גם לאחר הסתלקותו, כאילו עודו מצוי בחיים חיותו, כאילו הכול קורה כאן ועכשיו, כי עניינו של רבינו הינו נצחי...

פעולות ההשתדלות - הסתרה בעלמא

הרה"ה ר' יחזקאל ששון שליט"א:

על פי הלכה אנחנו מחוייבים להשתדל להישמר מאד ולעשות מה שצריך לעשות. הרי אסור להיכנס למקום סכנה. אבל מצד שני צריך לזכור שלא ההשתדלות מביאה את הישועה, ולא הפעולות שלנו, אלא השי"ת לבדו הוא עשה עושה ויעשה לכל המעשים.

יהודי יודע ומאמין שלא הרופא מרפא את כאבי הראש ולא הרפואה מרפאת את השפעת. הכול זה רק הסתרה. הקב"ה לבדו הינו בורא רפואות - והראיה שאנשים רבים לוקחים תרופות ולא מועילים. יהודי מאמין שעל כל צרה צריך להרבות בתפילה, וההשתדלות בדרך כלל אינה אלא ענין חיצוני שמוטל עלינו החובה לעשותו. סוג של הסתרה שנכפתה עלינו. אולם לא עליה משליכים אנו את יהבנו כלל. מה שבאמת יעזור ויגן וישועה זה רק האמונה והתפילה.

בפרט עתה, כאשר מתבוננים מעט ממה שנעשה בעולם, אי אפשר שלא לראות את

האמונה עין בעין. הרי העולם היה נדמה כמחוסר רסן. אנשים הרגישו כמו בדור הפלגה, שהם שולטים בעולם, שאין דבר שאינו נתון לשליטתם. קנו כרטיסים לחו"ל, ושוטטו באין תכלית - והנה בפתע פתאום אומר הקב"ה: עצרו. כל אחד יתכנס לחדר שלו, יתחיל לעשות חשבון, איפה הוא אווזו, לאן פניו מועדות. כל אחד כפי דרגתו, אפילו גוי, הקב"ה פוקח את עיניו לדעת כי "אין שום טבע כלל". אין, פשוט אין. הכול לא היה אלא הסתרה. (כותב השורות מאיר בעובדא נפלאה שקרתה בתקופה זו על אברך שסיפר שכשהלך לשדה פגש רועה צאן שצעק ואמר לו 'אתה יודע למה זה המצב הזה, כל הקורונה זה בגלל שה' רוצה שילכו אליו, כולם צריכים לחזור אליו, תתפלל על זה, הוא מבקש בתחינה, תצעק א-לה רחמנא (בערבית) שייקח את זה מפה. ללמדך שכל העולם כולו נתון לגל ענק של התעוררות שלא פוסח על הרחוקים ביותר ואפילו אומות העולם)

כאשר זוכרים מן האמונה - מבינים שפעולות ההשתדלות, כרחיצת הידיים ושאר ההשתדלויות הנצרכות אינם אלא חוב המוטל עלינו, ולא מהם תצמח הישועה...

אולם בוודאי העצה הטובה ביותר כדי לזכות להיות בשמחה ולהינצל מן הפחד, היא להתבודד על זה. לבקש בפשטות מאת השי"ת, כדבר איש אל רעהו: רבנו של עולם אני רחוק משמחה, אני מפחד, תאיר לי את הדרך... תן לי שמחה, תן לי בטחון...

הנני זוכר שר' לוי יצחק בנדר ז"ל תמיד היה אומר בשיחותיו, שאדם צריך לבקש מהשי"ת שיזכה אותו לאמונה. הרבי נתן לנו מתנה - התבודדות, וזה נותן את הכוח לעמוד מול הפחד, להמשיך הלאה ולהיות שמח.

בליקוטי מוהר"ן ח"א תורה ב' אומר הרבי שהתפילה היא נשק, כלי זין. אם כן, עתה כאשר מתחוללת בעולם מלחמה נגד הנגיף הזה, עלינו להשתמש בנשק התפילה - ופשוט להתפלל: רבנו של עולם תן לי שמחה, אמונה ובטחון, למרות שהנני רחוק... וכמו שרואים בחוש עכשיו שאפילו כל המומחים למיניהם מרימים את ידיהם בחוסר אונים, ומתוכם שלא הזכירו את אלוקי על דל שפתותיהם מתעוררים להזכיר שם ה', ומכל שכן אנו יהודים מאמינים בני מאמינים שמחוברים לעניין התפילה תמיד בוודאי נתעורר להאמין בה' ולהתפלל ביהר שאת ועוז.

תפילה וניסים - עצה שהיא גם לרחוקים

בתורה ז' שם, אומר הרבי: וְעָקַר אֲמוֹנָה, פְּחִינַת תְּפִלָּה, פְּחִינַת נְסִים, אֵינּוּ אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל... וּבְשִׁבְלֵי זֶה, כְּשֶׁפָּגַע אֲבָרָהֶם "בְּמַה אֲדַע", וּבְזֶה פָּגַע בְּיִשְׁתֵּי אֶרֶץ, שֶׁהָיָא פְּחִינַת אֲמוֹנָה, פְּחִינַת תְּפִלָּה, הִיָּה גְלוּת מִצְרַיִם.

ורמוז בזה דרך נפלאה בעבודת התפילה, שכן ביארו זקני אנ"ש - וכן מוהר"ת - שהפגם של אברהם אבינו, בשאלתו את השי"ת "במה אדע כי אירשנה", היה מכיון שסבור היה כי נחלת ארץ

ישראל קשורה למדרגתו הרוחנית של האדם, למעשיו.

זה אחד הדברים המעכבים ביותר את התפילה - שהאדם סבור כי אינו ראוי לפי מעשיו שתפילתו תיענה ותתקבל. טועה לסבור, מתוך שמכיר את עצמו ואת פגמיו וחטונותיו, כי אינו ראוי שיעשו לו ניסים.

אולם כאן מרמז הרבי שהתפילה והניסים הינם למעלה מדרך הטבע, ואין שייך לשאול בהם "במה אדע" - כי אינם קשורים כלל למעשי האדם. אדרבה, לכל יהודי, באשר הוא יהודי, יש רשות לבקש ולהתחנן לפני השי"ת שיציל אותו מכל מחלה וכל נגע. כי התפילה והניסים הינם כמו נחלת ארץ ישראל, שייכים לכל יהודי, ללא קשר ושייכות למעשיו ולדרגתו בעבודת השי"ת. דרך אגב, אנחנו הרבה מדברים על תורה רפ"ב, על המהפכה שהרבי עשה בעולם מן הענין של חיפוש ומציאת נקודות טובות והשמחה בהם, אבל לא תמיד זוכרים להמשיך הלאה למה שכותב הרבי בתורה שם, שעל ידי זה זוכים להגיע לתפילה. זו התכלית.

כמוכן שכל יהודי מחוייב ונצרך לחשב את חשבון נפשו, אבל גם אם הוא רחוק, עדיין יש לו רשות וחובה להפיל תחינה לפני השי"ת על כל צרכיו ולבקש מאת השי"ת שיעשה לו ניסים.

השמחה היא העיקר

הרה"ר ר' אליהו גודלבסקי שליט"א:

ראשית, חשוב להדגיש: כל הרבנים פוסקים שצריך להישמר מלהינזק ולהזיק חלילה. זוהי חובה ואסור להתחכם בזה. להשתדל לשמור מרחק ולא להתקרב אחד לשני. לרחוץ את הידיים, אפשר עם אלכוהול. מדובר בדברים לא קשים ולא מסובכים. אבל מנגד, אין מה להיכנס לבהלה. העיקר להישמר להיות בשמחה וברוח טובה, ולזכור מי מנהיג את העולם.

ואכן, מן הראוי לעורר בימים אלה את אנ"ש להתחזק בלימוד הספר הקדוש 'עלים לתרופה', אשר כפי שהזכרתי למעלה כשמוכן הוא - עלים של מרפא לנפש. 'עלים לתרופה' זה לא רק השם של הספר, אלא באמת אוצר המכתבים שם הינו אוצר המכיל כל מיני עלים, צמחים, קפסולות, המסוגלים לרפואת הנפש.

וכפי שכתב הרב מטשערין בהקדמה למכתב צ"ז: "כי מי שיזכה להביט בו ובכל המכתבים בעינא פקוחא, יראה בעיני חושיות שכל דיבור ודיבור מושרש בו רפואות תעלת נפשינו, לרפאות מחלאת זהמתנו ולהדביקה באור פני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא אלקים חיים, מעמקי שאול ומתחתיו... יש בהם כוח וחיות להחיות ולהשיב נפש כל חי..."

כמו כן שמעתי מר' יוחנן גלנט כי כן היה מנהגם של אנשי שלומנו באומן - שהיו לומדים יחד חברותות ב'עלים לתרופה'. וידוע גם שלר' שמואל שפירא היו קבועות חברותות בספר זה.

פה ומדבר אתך. ללמוד בשימת לב, שזהו העיון הנצרך בספר זה, לשים לב לפשוטם של דברים.

משל לאברך ירא ושלם שהיה פושט ידו בצדקה. יום אחד פגש בו גביר וזימנו לביתו. בערב משהגיע לביתו, העניק לו העשיר כרטיס אשראי הנטען בכל חודש באלפי דולרים, שיש בהם כדי לכסות די והותר על כל הוצאותיו וצרכיו, והנה למחרת, עומד העשיר בשיטבל'ך ומשתאה לראות את אותו אברך פושט ידו בצדקה. קרא לו אפוא לברר מה זה ועל מה זה, מפני מה אינו משתמש בכסף שנתן לו - ובתוך כדי דין ודברים התברר שהאברך אינו בקיא בענייני עולם הזה ואינו יודע מה זה 'כרטיס אשראי'. בעיניו לא היה הכרטיס אלא פיסת פלסטיק חסרת כל תועלת.

רבותי, גם לנו יש תחת ידינו 'כרטיס אשראי' שאיננו מכירים בערכו. אוצרות מסולאים בפז ספרי רבינו הקדוש ובתוכם הספר הקדוש 'עלים לתרופה' שזה הכרטיס אשראי של כל אחד ואחד מאתנו. יש בו כדי לפרנסנו בכל הנושאים - להעניק לנו בריאות הגוף והנפש, שלום בית, יעוץ בענייני חינוך הילדים, לזכותנו להיות אנשים כשרים. הכול יש שם, אלא שעלינו לשים לב ולתת דעת למה שיש לנו.

ומי שמתבונן בספר הזה, רואה ומבין איך שרבי נתן מדבר רבות על מעלת השמחה - ובזה צריך להתחזק בימים אלו בכל הכוחות.

אנשים מדברים על כך שמהפיכה שכזאת המתחוללת בעולם, בוודאי מרמזת על ביאת

ר' אליהו גודלבסקי שליט"א

ה'נגיף' הזה הוא
נגיף קטנטן ומזערי,
שצריך להגדיל אותו
פי אלפי אלפים
כדי לראותו בעין,
ולמרות זאת, נקודה
קטנה שכזו מצליחה
לחולל בעולם
מהפיכה עצומה -
בוודאי מידה טובה
מרובה וכל שכן
שהנקודות טובות,
למרות שהינן קטנות
ובלתי נראות, כוחן
עצום ורב עד למאד

באוזני שמעתי מר' מאיר קרליבך שהוא עצמו גמר ג' פעמים את ה'עלים לתרופה' עם ר' שמואל שפירא - ור' שמואל היה יודע את כל המכתבים בעל פה על בוריים.

כך קיבלו אנ"ש באומן ש'גדול שימושה יותר מלימודה' - וכאשר בימינו אין לנו לא את הרבי ולא את ר' נתן, אפשר לעשות את ה'שימושה' על ידי לימוד ה'עלים לתרופה'. כי כשם שאדם יכול ללמוד הלכות שחיטה, אך אם לא ירד לבית המטבחים ויעמוד על יד השוחט ויראה כיצד שוחט, הלימוד יישאר אצלו בגדר 'הבנה שכלית' בעלמא, ולעולם לא ידע לשוחט הלכה למעשה - כמו כן לענין שימוש רבינו, אם רוצים גם לדעת הלכה למעשה איך להתנהג עם בני הבית, עם הילדים, עם מעברים, צרות וייסורים, בכל ענייני החיים, אין להסתפק בלימוד ספרי רבינו כליקוטי מוהר"ן, סיפורי מעשיות, שיחות הר"ן ו'חיי מוהר"ן' - וצריך ללמוד גם בספר 'עלים לתרופה' שהוא ספר ה'שימושה' ולתת את הדעת לפשוטם של דברים, לשמוע את קולו של רבי נתן העומד חי

מאין יושב. ציורו של ר' שמעון סגור ומסוגר

משיח. ויש שאפילו נוקטים בתאריכים. האם יש שחר לדברים? האם אפשר לומר כך?

כל קורות העולם קשורים לתיקון השלם

הרה"ה ר' יצחק פרידמן שליט"א:

ראשית כל מביא רבינו בספר המידות את העניין ש'ביאת המשיח תלוי בקירבת הצדיק' אם כן בוודאי לפני הכל בשביל להחיש את ביאת משיח שומה עלינו להתחזק ולהתעורר בעניין זה אם אנו רוצים להחיש את ביאת משיח,

יתרה על כך הרי אין שום דבר בעולם שאינו שייך לתיקון העולם ולגאולה. כל מה שקורה בעולם, מכין ומכשיר את ביאת משיח צדקנו. רבינו מבאר בתורה ב' וְכָל תְּפִלָּה וְתַפְּלָה שְׂפָל אֶחָד מִתְּפַלֵּל הוּא פְּחִינָת אֵיבָר מִהַשְׂכִּינָה, שֶׁהֵם אֶבְרֵי הַמְּשָׁפָן. כל תפילה, בונה את המשכן ומקרבת את הגאולה. כאשר שומעים זאת חושבים, בטח הכוונה לתפילות בווערות הנאמרות בכוונה שלימה, לכל הפחות כמו התפילות של ר' שמואל שפירא, אבל האמת היא שאכן כל תפילה ותפילה מעוררת את רחמיו יתברך ומהפכת את מידת הדין למידת הרחמים... וכן לעניינינו, בוודאי יש כאן דברים נשגבים השייכים לתיקון השלם, אולם מה שאנשים נותנים רמזים מתי יבוא משיח - לא זו הדרך. הרי כתוב "אין משיח בא אלא בהיסח הדעת". כך סבר רבינו הק', כאשר אמרו אנשים בימיו

שמשח יבוא בשנת תק"ה. רבינו אמר שבאותו שנה הוא לא יבוא, אלא או קודם או אחר כך (כך מובא בשיחות הר"ן). על כן, כשאנשים מכוונים לזמן מסוים זוהי דווקא סיבה לחשוב שאז הוא לא יבוא.

אך בוודאי אנו מאמינים שכל רגע ורגע הינו עת פקידה, זמן בו הגאולה יכולה לבוא. אסור לנו להפסיק רגע מלהתפלל על כך. בזמנו של רבינו היו גזרות הגיוס והחינוך והיו צדיקים שאמרו שלא צריך לעסוק בזה כלל, כי לא ייתכן שה' יתברך יעשה כאלו גזירות. רבינו לא אחז כמוהם. הוא אמר שחייבים להתפלל, ואמנם רבי נתן כתב אז, שאם היו מתפללים - הגזירה היתה מתבטלת לגמרי.

הרה"ה ר' אליהו נודלנבסקי שליט"א:

להגיד זמן מתי עת ביאת המשיח, אסור. חז"ל מקללים מי שמחשב את הקץ. ברמב"ם כתוב בפירוש שאי אפשר לדעת מתי תגיע הגאולה. ברור שאנחנו בדרך לגאולה, וכמובן מתפללים ומקווים, אבל להגיד ברור ונחרץ - בוודאי אי אפשר.

בסוף זה יקרה, מקווים שזה יקרה כבר השנה ונוכל להקריב קרבן פסח כפשוטו. רבי נתן אמר: "על פסח יהיה, אבל מה יהיה על הפסח עצמו". אנ"ש ביארו שכוונתו היתה על אור הפסח, אך שמעתי מר' לוי יצחק כמה פעמים מאנ"ש שאמרו שמעבר לכיסופין לאור קדושת הפסח שבוודאי צריך לכסוף אליו להשיגו הכוונה היא גם על קרבן פסח, כפשוטו, איך זוכים להקריב

את הקרבן פסח כפשוטו כשיבנה בית המקדש. בוודאי יבוא יום זה יקרה, זה אחד מיסודי האמונה ואנו מתפללים כל יום על כך. "אחכה לו בכל יום שיבוא".

בוודאי שיש כאן תהליך, זה מתקרב, ואם זה יקרה השנה או לא - אנו מקווים שכן, אבל לא יכולים לומר ברורות. צריך גם לזכור את דברי רבי נתן בעניינין זה שתקוות עלולות לגרור אכזבות.

הרה"ה ר' יהואל שישון שליט"א:

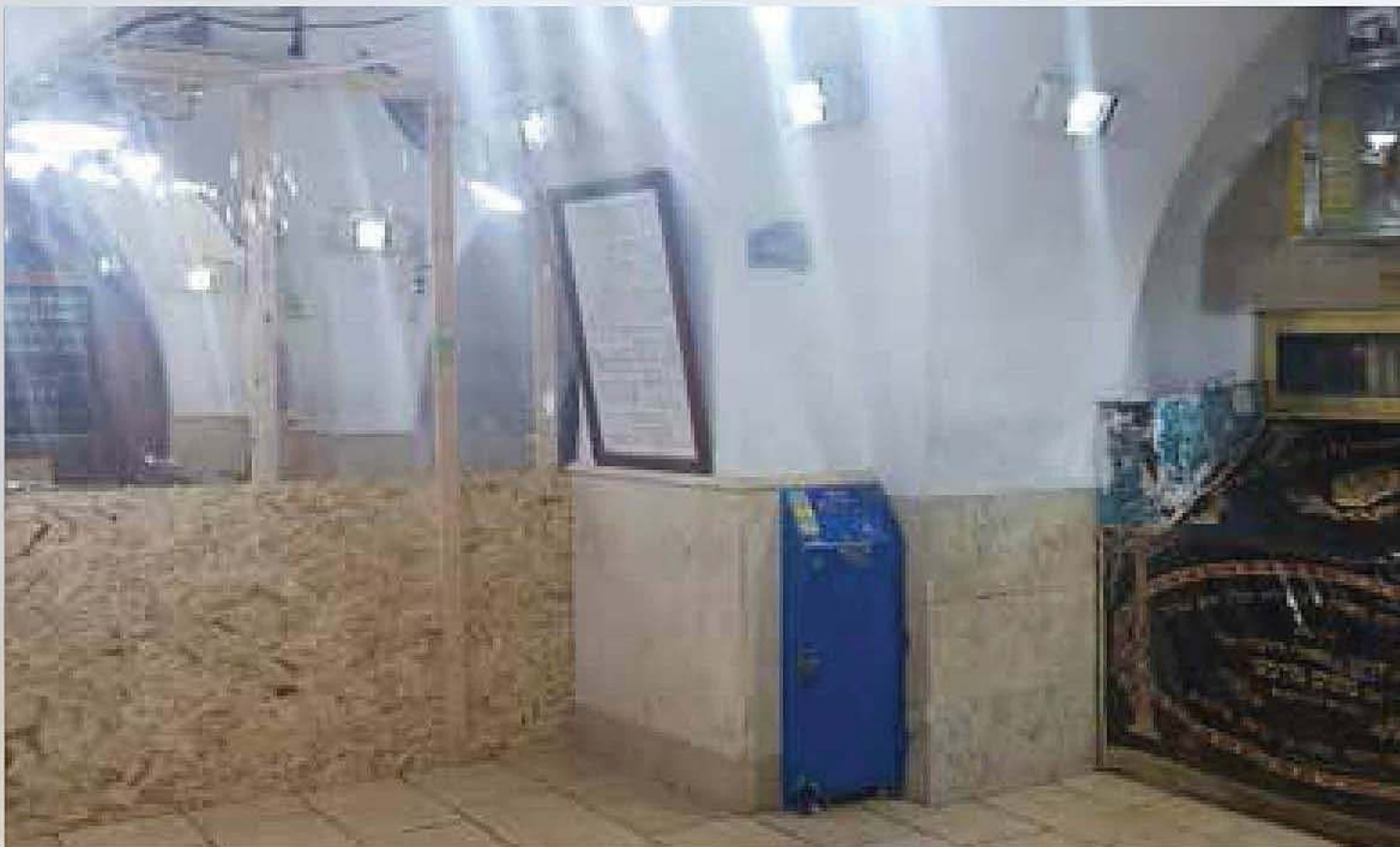
הכול מוליך אל הגאולה. אין מעשה שלא קשור לזה. הכול מוליך אל התיקון. אבל את הזמן המדויק איש אינו יודע. צריך להיזהר מזה. בפרט שזה יכול להביא גם לחילול ה', כי אם ח"ו לא יבוא משיח - מה יגידו...

בימים אלו רבים המה המבקשים לדעת, מה השי"ת מרמז לנו? האם יש ענין מיוחד שצריך להתעורר בו בתקופה גדושת תהפוכות שכזו, כמותה לא ידע העולם מזה דורות?

להתקשר לצדיק מחדש

הרה"ה ר' יצחק פרידמן שליט"א:

לכל אחד ואחד ה' יתברך שולח רמזים בכל שעה ושעה לקרב אותו אליו יתברך, כמו שאומר רבינו הק' בתורה נ"ד: "וְכָל יוֹם יֵשׁ בוּ מַחְשְׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה, וְהַקְדוּשׁ פְּרוֹדֵשׁ הוּא מְצַמְצֵם אֱלֻקוּתוֹ מֵאֵין סוֹף עַד אֵין תְּכֵלִית. עַד נִקְדַּת הַמְּרֻכָּז שֶׁל עוֹלָם הַנְּשָׂמִי שְׁעוֹמֵד עָלָיו, וּמְזַמֵּן לוֹ לְכָל אָדָם מַחְשְׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה, לְפִי הַיּוֹם וּלְפִי הָאָדָם

לקרב אותנו להשי"ת, לחזק אותנו להרבות בתפילה. ואם לא כן, כפי שכותב שם הרמב"ם, עלולות לבוא צרות אחרות רח"ל...

וצריך לדעת שאצל רבינו הק' עיקר התשובה זה תפילה. זכורני איך לפני ארבעים שנה, היה ר' וועלוול חשין זצ"ל רגיל לומר לפני אברכי הכלל בבני ברק, "קחו עמכם דברים" - הכוונה: קחו עמכם דיבורים. תתחילו לדבר עם השי"ת, לעמוד לפניו ולשטוח כל מה שעובר עליכם.

כמדומני שכל חסיד ברסלב צריך להרבות בתקופה זו בהתבודדות, להרבות בתפילה, להאמין באמונה שלמה שגם מעשה קטן שלו, יכול לבטל את הגזרה ולקרב את הגאולה.

הנה זה מגיע חג הפסח, וכמו שכותב מוהרנ"ת ב'ליקוטי הלכות' הלכות פסח הלכה ז' - באמצע אות ה' - 'ושפיע עלינו ממרומים מוחין חדשים', כלומר, הארת האמת שהבורא ית' הוא המנהיג ואין בלתו, הארה כבירה של אמונה, בתוך מיצרי המְצַרְיִים הפרטיים שלנו תאיר לנו כברק האמונה, בצלילות ובהירות - למעלה ממדרגתנו, ולמרות שלפי המעשים שלנו לא מגיע לנו כלום.

והאור הזה שמקבלים בליל הסדר, - כפי דברי מוהרנ"ת שם - קשור מאוד לענין התפילה, שלמרות שלפי המעשים שלנו לא מגיע לנו נס, עדיין השי"ת שומע אותנו מעל הטבע, מעל החשבונות הרגילים. ובתקופה זו צריך לנצל את הזמן הזה שיש לנו בבית לקיים עצת התבודדות ביתר שאת וביתר עוז, לבקש הרבה על המשפחה, על הילדים, על העולם הרוחני והגשמי שלנו - בלי להסתכל עכשיו אם מגיע לנו או לא. פשוט לבקש.

הרי אין דבר יותר גדול מאשר התבודדות ותפילה, וכמו שאמר רבינו הק' בעצמו "אני תפילה" - ויהי רצון שנזכה לצאת לגאולה השלימה במהרה בימינו.

הנגיף הקטן - רמז לנקודות טובות

הרה"ח ר' אליהו נדלרסקי שליט"א:

יש הרבה רמזים. נפל בדעתי רעיון שאולי יש כאן קריאה מן השמים להתחזקות בענין הנקודות טובות. כי הנה ה'נגיף' הזה הוא נגיף קטנטן ומזערי, שצריך להגדיל אותו פי אלפי אלפים כדי לראותו בעין, ולמרות זאת, נקודה קטנה שכזו מצליחה לחולל בעולם מהפיכה עצומה - ובוודאי מידה טובה מרובה וכל שכן שהנקודות טובות, למרות שהינן קטנות ובלתי נראות, כוחן עצום ורב עד למאד.

ואכן, נצרך התחזקות באמונת חכמים שהיא אחד הדברים שרבי נתן מרבה לעורר אודותם ב'עלים לתרופה' - על אמונת חכמים ועל שמחה - וידוע שעיקר האמונה נצרכת בדברי ההתחזקות של הצדיק, אשר לפעמים נראים לאדם כחסרי היגיון ונשגבים מבינתו, ולמרות זאת עליו לקבלם.

עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחוצרות על כל צרה שתבוא על הציבור, שנאמר (במדבר י') 'על הצר הצורך אתכם והרעותם בחוצרות', כלומר, כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודָבָר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו: ודבר זה מדרכי התשובה הוא שבזמן שתבוא צרה וזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב (ירמיהו ה') עונותיכם הטו וגו' וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם: אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו **דבר זה ממנהג העולם אירע לנו** וצרה זו נקרה נקרת (דרך מקרה בעלמא) הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים ותוסיף הצרה צרות אחרות הוא שכתוב בתורה (ויקרא כ"ו) והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי אוסיף לכם חמת אותו קרי".

בימים אלו צריכים להתחזק באמונה, להבין כי מאת ה' היתה זאת, ולהרבות בתפילות ובהתבודדות. לא לומר שהנגיף הזה מגיע בגלל כל מיני סיבות של דרכי הטבע, ושהפתרון אליו יהיה בדרך הטבע, כאשר ימצאו חיסון או תרופה. כי הבעיה כאן איננה המגיפה אלא הקשר שלנו עם הבורא ית', והמטרה היא להחזירנו בתשובה,

ר' יחזקאל ששון

זכורני איך לפני ארבעים שנה, היה ר' וועלוול חשין זצ"ל רגיל לומר לפני אברכי הכלל בבני ברק, "קחו עמכם דברים" - הכוונה: קחו עמכם דיבורים. תתחילו לדבר עם השי"ת, לעמוד לפניו ולשטוח כל מה שעובר עליכם

ולפי המקום. ומלפני לו בָּאָתָהּ הַמַּחְשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה שְׂמֵזָמִין לוֹ רְמִזִּים פְּדֵי לְקָרְבוֹ לְעַבְדוּתוֹ. בְּכֹן צָרִיף לְהַעֲמִיק מַחְשְׁבָתוֹ בְּזָה, וּלְהַגְדִּיל בִּינְתוֹ, וּלְהַבִּין מַהוּ הַרְמִיזוֹת בְּפִרְטִיּוֹת, שְׂמֵלֶשׁ בְּזָאת הַמַּחְשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה שֶׁל זֶה הַיּוֹם, שְׂהַזְמִין לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. הֵן מְלָאכָה אוֹ מְשָׂא וּמְפוֹן, וְכָל מַה שְׂמֵזָמִין לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם, צָרִיף לְהַעֲמִיק וּלְהַגְדִּיל מַחְשְׁבָתוֹ בְּזָה, פְּדֵי לְהַבִּין רְמִיזוֹתָיו שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ - וכמו שכותב רבי נתן בתפילה על זאת התורה, בכל יום יש 'אלפים ורבבות' של רמזים - אולם זהו דבר המסור ללבו של כל אחד. אולי אפשר לומר שיש כאן גם רמזים של חסדים, כי הרי אם המגיפה יוצאת ממדינה שמתגוררים בה יהודים, איזה חורבן זה היה גורם לנו, וברוך ה' יש בזה אור ונס גדול שזה הגיע ממדינה של גויים... ויש בכך גם רמז של התקרבות...

ובפרטיות אפשר לומר שה' רוצה לעורר אותנו שנתקרב עוד ועוד לצדיק. רק בכוחו ובכוח עצותיו הקדושים נינצל. ועלינו להתעורר ללמוד בספריו הק', כמו שאמר רבי נחמן מטולטשין שאם אנו לא נלמד ליקוטי מוהר"ן - מי כן ילמד?! הבה נתקרב אל הצדיק מחדש... כאשר מתקרבים לצדיק זוכים שהרבי מודריך אותנו, זוכים להבין מה נדרש מאיתנו... וכמו שרואים איך רבי נתן מתייחס לרבינו גם לאחר הסתלקותו, כאילו עודו מצוי בחיים חיותו, כאילו הכול קורה כאן ועכשיו, כי עניינו של רבינו הינו נצחי...

בענין ההתקרבות לצדיק ברצוני להוסיף: כשאני התקרבותי בתשל"ב לא היה כזה דבר ששאלו מיישהו 'להיכן אתה שייך?' וכיוצא בזה. היה ברור שיש רבי וכולם דבוקים ואחוזים בו ושייכים רק אליו. חמי הרה"ח ר' הערשל ואסילסקי ע"ה היה חוזר רבות על מאמר הגמרא במסכת תמיד "הרוצה שיחייה ימית את עצמו" - כפי שפירושהו חסידי ברסלב, הרוצה שיחיה יקרב את עצמו לחסידים המתים' כפי שנקראו חסידי ברסלב על שום דביקותם ברבי שלהם שנסתלק זה מכבר לעלמא דאתי.

ייתכן שיש במצב העובר עלינו ענין פרטי השייך לחסידי ברסלב די בכל אתר ואתר, שגורם לעוררם לזכות לנסיעה בראש השנה עם תפילות כיסופין וגעגועים, ולהגיר דמעות כמים שנזכה לנסוע גם השנה לצינונו של הרבי בראש השנה, ולא כמצוות אנשים מלומדה. הרי אנו לא יודעים מה יהיה, וכעת הלוא הציון סגור, מה שלא היה כבר במשך שנים... אולי רוצים שנבכה על כך... הרי בראש השנה של הרבי תלוי כל הבריאה, ומן הראוי שכל אחד יתעורר להתפלל על כך בימים אלו.

להתחזק בתפילה ובהתבודדות

הרה"ח ר' יחזקאל ששון שליט"א:

הרמב"ם בהלכות תעניות פ"א אומר: "מצות

קרא - נא תצעק לה'!!

דברותיו חוצבות להבות אש של הרה"ח ר' יעקב מאיר שכטער שליט"א בהתעוררות ובבכיה במשתה היין ביום הפורים ה'תש"פ

אנו רואים בעינינו שבעולם שוררת מחלה רחמנא ליצלן.

כל אנשי תבל אינם יודעים מאין בה ומתי תלך. כל העולם עומד מתוח באין

אונים, לאף אחד אין מושג בלי שום עצה לעזור בזה.

מהי העצה? המחלה נקרא 'קאראנא' רח"ל

(בדמעות ובצעקה): קרא-נא!! תצעק לה'!

קרא-נא!! תצעק לה'!

קרא-נא!! תצעק לה'!

במחלה בעצמה הרי כתוב הכל!!

במחלה עצמה הרי מוסבר הכל!!

'קאראנא' בגלל שחושבים שיש 'מקרה' לכן יש מחלות!

כשיודעים שאין עוד מלבדו אין מחלות!

אין עוד מלבדו, מתבטלים כל המחלות, יש קרבת אלקים, יש שמחה!

מקרה זה טרייף, רק אמונה! השגחה!

חזקו ואמצו!!

כן מפרש ב'נועם אלימלך' ורבינו הקדוש מבאר נקודה זו ביתר חריפות - שבמצרים היהודים לא שמעו אל משה "מקוצר רוח ומעבודה קשה", כי הם חשבו שבכדי להיגאל צריך 'עבודות קשות', ולא האמינו בדברי ההתחזקות של הצדיק שאמר שצריך רק לספור וללקט נקודות טובות.

עיקר האמונת חכמים - אומר רבי נתן גם ב'ליקוטי הלכות' וגם ב'עלים לתרופה' - זה לשמוע לדברי ההתחזקות של הצדיק. כי הנה לשמוע לדברי ההתעוררות של הצדיק שאומר לקום חצות, להתפלל בכוונה ללמוד בהתמדה, להתקדש בקדושה יתירה - וכל שאר העבודות הקשות - זה אנחנו מבינים ומסכימים. על כך אין צורך באמונה למעלה מן השכל, פשיטא שאם רוצים לזכות לקרבת ה' אי אפשר להיות שקוע בהבלי עולם הזה, בקלות ראש ודעת. גם גוי יבין זאת. אלא עיקר האמונת חכמים זה בהתחזקות.

ואולי הקב"ה רוצה גם לעורר אותנו, לרמז לנו, ששלח לנו בדור הזה צדיק יסוד עולם, רבי נחמן בן פייגא, והוא יכול להביא את הגאולה השלימה על ידי התורה שהוא נתן לנו, 'אזמרה', נקודות טובות. הדבר הזה של להתחזק מנקודה טובה, זוהי עבודה קשה מאוד, כי היא נגד ההיגיון.

ההיגיון והיצר הרע אומרים לאדם "וכל זה איננו שווה לך". קליפת המן-עמלק המצויה בתוך הלב של כל אחד, עושה שני דברים: א. מרחיקה יהודים מהקב"ה ומהתורה ומפילה אותם לכפירה ותאוות, זה הכי טוב וקל עבורה. ב. אם רואה יהודים יראים וחרדים, שלא מוכנים לקבל מה שאומרת ודוחה אותה בשתי ידיים, היא משתמשת בשיטה הפוכה: אדרבה, אתה רוצה לעבוד את ה' עם כל הכוחות, אבל מ"מחר".

המן-עמלק מטעה את האדם שכדי לעבוד את ה' צריך משהו גדול. עבודות קשות, כנזכר. ואז אומר האדם לנפשו: הרי כאן ועכשיו אני לא יכול להתבודד זמן רב, כאן ועכשיו אינני יכול לומר ספר תהילים בכוונה עצומה, כאן ועכשיו אין לי כוחות ללמוד בהתמדה ובריכוז שעתים ברציפות, כאן ועכשיו קשה לי ללכת ברחוב עם שמירת עיניים כמו ר' שמואל שפירא.

אך האמת היא שרבינו מגלה שצריך לשמוח בנקודות טובות, להעריך גם דברים קטנים - ואולי זה מה שאמר בליקוטי מוהר"ן ח"ב תורה ע"ד: "ועכשיו ולא סיים" - וניתן לומר בדרך דרש, שה"ועכשיו" היינו לא ממחר, אלא כאן ועכשיו. להתחיל אפילו בנקודות קטנות.

ואם כן, בימים אלו עלינו להתחזק ביתר שאת בעצת הנקודות טובות, "נאר אזמרה", וכמו שאמר מוהרנ"ת שעל ידי עצה זו זוכים להיות אנשים כשרים, וכך זכה משה רבינו וכל הצדיקים למדרגתם... כמו שנקודה מזערית כמו נגיף, יכולה לעצור את כל העולם, מידה טובה מרובה שעלינו להאמין איזה כוח כביר יש לכל נקודה טובה לעורר את כל העולמות כולם להשי"ת, להמשיך שפע טובה וברכה בכל עולמות, ולקרב את הגאולה השלמה במהרה בימינו.

בעצת העצות של רביה"ק - הלוא היא עצת ה'התבודדות' והשיחה בינו לבין קונו כדבר איש אל רעהו. להפיח בקרב צאצאינו את רוח ההתקשרות הגדולה אל הצדיק.

ויהי רצון שיתקיים בנו "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", ונחזה עין בעין בקיום ההבטחה: "בניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל" - ולכל הפחות כמאמר מוהרנ"ת: "המשיח שלי כבר הגיע".

הנה כי כן, בעמדנו בימי ערבי פסחים טרופים כמותם לא ידענו מזה עשרות שנים, כמו מאלו צף ועולה הפסוק שנאמר בגאולת מצרים - "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר, ועבר ה' לנגוף את מצרים וראה את הדם... ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגוף".

מה יאה ומה נאה בימים הללו, בהם נכנס עם ישראל כולו, בכל מקומות מושבותיו ל'בידוד', לנצל את הימים הללו לחיזוק והתחדשות

רק
להסתכל
על הפנים
הקדושות
של
האבא...

ראיון
אחרון

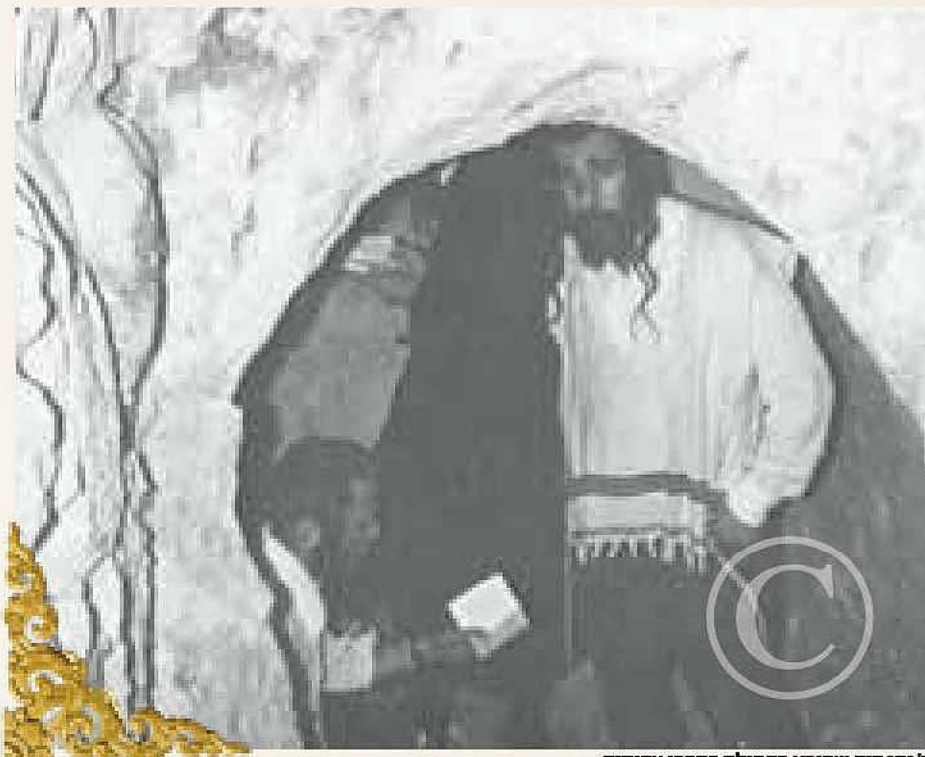

"אני זוכר את עצמי מגיע הביתה מדי ערב ומבט אחד בפניו הקדושות השפיע יותר מכל, לא היה צורך להחליף אתו אפילו מילה בודדת אחת על אמונה ויהדות, רק להסתכל על הפנים שלו - ומיד היית מקבל בושה ויראת שמים" - **הרה"ח רבי נתן דוד שפירא זצ"ל** - ימים אחדים לפי היעלותו בסערה השמימה - בשיחה מיוחדת ל'אבקשה' מעלה ברגשי קודש שביבי זכרונות ילדות משובבי נפש ומעוררי לב מעט מן המעט מהליכות חייו המופלאות של החסיד **רבי שמואל שפירא זצ"ל** | מוגש לרגל יום השנה להסתלקותו בשביעי של פסח | **יסוד שבחסד**

ר' נתן דוד שפירא בתפילה בקברי צדיקים

היינו הולכים להתפלל בבית הכנסת של חסידי ברסלב ברובע, איזו אווירה של תמימות וכיסופים שררה שם! אני זוכר למשל את ר' יחזקאל מרגלית, יהודי תמים שהגיע ארצה מפולגניה והיה חסיד ברסלב בכל לבו. בליל שבת, אחרי התפילה, הוא היה מדבר עם אבי זמן רב. אני לא יכול לשכוח איך הוא ניגש לאבי באחד מלילי השבתות ושואל אותו: "אתם יודעים איך נעשים יהודי כשר?" ואבי עומד ומדבר אתו שעה ארוכה כשהוא עונה לו על שאלה זו... אני זוכר את עצמי מושך את ה'קפטן' הירושלמי של אבי ומפציר בו לחזור כבר הביתה לקידוש...

השיחות הארוכות עם אותו יהודי פולני תמים היו היוצא מן הכלל, אבי אף פעם לא היה מרבה בדיבור, גם לא בין כותלי הבית, אך ההרגשה ברוממות רבינו היתה ממש ספוגה בקירות, כילד אני זוכר אותו שר 'אשת חיל' בליל שבת בדבקות עצומה, לפעמים זה היה יכול לארוך חצי שעה! כולנו הבנו שהוא מתכוון, פסוק אחרי פסוק ושבח אחרי שבח, על רבינו הקדוש אשר "רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כולנה", וכפי שרבי אברהם בן רבי נחמן מפרט בהרחבה ובטוב טעם בספר כוכבי אור.

ברוך אתה ב'עיר'

היו תקופות שאבי היה הרבה במירון ותקופות שהיה יותר בבית הצורה בה היה משתף אותו כילדים בעבודת ה' שלו היתה מיוחדת במינה. הוא היה מקפיד מאד שסדר הלימוד בתלמוד תורה לא ייפגע כהוא-זה ולכן לא היינו יכולים ללכת אתו לכותל או לשדה בסתם יום של חול אך בשבת אחר הצהריים הוא היה לוקח אותנו עמו לכותל, ובחודש תשרי, אז התקיים 'בין

רבים ללא כל מעמד פרנסה בבית קטן וצר והיא לא נתנה לו רשות לעזוב את הבית, הוא לא היה מתווכח, היה מתיישב בפנינו ומתחיל בעבודת היום: תיקון חצות והתבודדות, תהילים ותפילות. אמי שהיתה רואה אותו כך שקוע בעבודתו בכל לב ונפש - היתה מתרצה ומאפשרת לו לצאת ולהמשיך בעבודת הקודש מחוץ לבית.

אך יחד עם עבודותיו הנשגבות, ובמיוחד באותם ימים בהם היה בשיא כוחו ובשיא מיצוי כוחו עד כלות לעבודת ה', הוא היה "מוצב ארצה" באופן יוצא מן הכלל. לא היה זה מחזה נדיר לראות אותו יושב עם אחד מילדיו הפעוטים, מאכיל אותו בסבלנות בעזרת כפית, או מפיס את צערו באמצעות הצבעה על נפלאותיו של שעון...

כשהיה אומר 'תיקון חצות' בבית הכנסת, בכותל, או בקבר הרשב"י במירון, הוא היה יושב על כסא או ספסל, אך בבית הוא היה עורך את התיקון ישוב על הרצפה. אלו תמונות הוד שאי אפשר לשכוח אותם ואין ספק שהם השפיעו עלינו השפעה כבירה ללא אומר ודברים.

היו תקופות של עוני ומחסור באופן שכמעט ולא מצוי בימינו אך זה לא פגע כלל באווירת השמחה בבית. אני זוכר יום שישו אחד שבו השבת הולכת ומתקרבת ובבית אין לא יין לקידוש, לא חלות, ומי מדבר על דגים או עוף... באותה תקופה לא היו שכיחים קופות וגמח"ם מסודרים כבימינו אך היו בין חסידי ברסלב אנשי חסד משכמם ומעלה שמסרו את כל מה שאין להם כדי לתמוך ולסייע לכל דכפין, שניים מאלה היו ר' יונה לבל ז"ל והאשה הצדקנית גיטלה ע"ה, אשתו של ר' נתן בייטלמאכר. התחלקנו אני ואחי הבכור ר' נחמן ז"ל, אחד מאתנו הלך לר' יונה והשני לצדקנית גיטלה וחזרנו הביתה עם שלל רב: חלה קטנה וקופסת סרדינים...

מי יכל להעלות על דעתו באותם רגעי חסד מבורכים, רק לפני שבועיים, בהם זכינו לשבת מולו של החסיד ר' נתן דוד שפירא ז"ל כשאנחנו בולעים בשקיקה כל הגה וכל מבע, כל חיוך וכל אנחה, כל הרמת עיניים וכל שתיקה, וביני לביני חוככים בדעתנו כיצד תיתרגם לבסוף השיחה הזו לאותיות ומילים מודפסות ומופצות על פני חוצות בלי לייטר בכך את נפשו של המהלך בצידי דרכים הזה עם דקירתה הכואבת של איחושהי מילת שבח הכרחית שתיראה לו כעוברת כל גבול... מי מבינו שיער אז בשחורות שבחלומותיו כי שמו של ר' נתן דוד יועלה על גבי הכתב, באצבעות מרתחות ועיניים זולפות, כשברכת המתים מוצמדת לשם זה. אוי, מי ייתן לנו תמורתו!

יחידים הם אלה שעליהם ניתן באמת להפטיר: "חבל על דאבדין ולא משתכחין!" בעולם הצולל והולך לאיבוד בתוך אוקיינוס של שקר וסילוף, במבול של חיזוניות ושל זיוף, בשטף מים רבים של רדיפה אחר כבוד מדומה והבלי הבלים, או כמה חבל על חסיד ברסלב אמיתי, ללא שום כחל ושרק, עובד ה' באמת, תמים במעשיו וחכם מחוכם בהליכותיו שכל ימיו ברח מכל שמץ ונדנדוד של כבוד ולא עבר עליו חצות לילה בשינה, כמה חבל על גוש של אמת צרופה מכף רגל ועד ראש, על גוש של תמימות ופשיטות מלאת ענוות הן על גוש של דעת אמת וקנאות אמת ומסירות נפש במלחמת אש דת, שנעקר לפתע פתאום מנופם של החיים עמנו בעלמא הדין ועבר לרשימת בני היכלא דמלכא בגנזי מרומים.

נחמתנו היחידה היא אכן ההתחזקות אחר עקבותיו כבן וכתלמיד לאביו הגדול החסיד ר' שמואל שפירא זצ"ל, עקבות אותם החל להטביע עלי אדמות החל מילדותו המוקדמת בצילא דמהימנותא ובקרתא קדישא, כשהוא סופג מלוא ריאותיו ושואב מלוא חופניים מאותה אמת ותמימות של אנשי שלומינו דאז ולאורך כל ימיו לא מוסיף ולא גורע מאותה דרך אמת כמלוא נימה.

אין לנו כלי נאה יותר להנציח לנו לבנינו עד עולם את אותם סימני דרך נצחיים כמו העלאתה עלי גליון של השיחה אותה ערכנו עם אותו חסיד לקראת יום השנה השלושים-ואחד של אביו הגדול כשאנחנו זוכים בכך מבלי דעת לחטוף ברגע האחרון מן האוצר המנוצר הון שלא יסולא בפז.

שביבים ראשונים מאותה שיחה מפעימה מוגשים בזה בעריכת המערכת:

בירושלים שבין החומות

מאז שאני זוכר את אבי, עוד מהיותי ילד קטן ברובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים, הוא היה קם לילה לילה בחצות ויוצא מהבית, לכותל או לשדה. לפעמים היתה היציאה הזו באישון לילה קשה מאד לאמי שהיתה מטופלת בילדים

של סגולת-מרפא לאחת מאחיותיי (אשתו של החסיד ר' משה לפקוביץ שיבלחט"א) שהיתה משותקת ולא היתה מסוגלת לזוז פשוטו כמשמעו. אמי הביאה אותה למירון יחד עם אחי ר' אהרן והם שהו שם כמה ימים כשאמי ואחותי מוצאים להם מקום בהיכל רבי אלעזר. לילה אחד אמי קמה משנתה ולא מאמינה למראה עיניה: ילדתה הנכה אווזת במעקה שמסביב לציונו של רבי אלעזר ופשוט הולכת פסיעה אחר פסיעה! זה היה נס גלוי שנפעל בכוחו של רשב"י ומאז והלאה היא החלה ללכת בסיוע עזרי הליכה.

אצל אבי היתה הרגשה שרשב"י ורבינו הם עניין אחד, ומכיוון שכך, כשלא התאפשר להגיע לציון רבינו באומן, היה נוהג להביא כל אחד ואחד מילדיו לפני הגיעו לגיל שבע למירון ולומר עמו שם 'תיקון הכללי'. אני זוכר שכשאחי ר' מנדל התקרב לגיל שבע ומשום מה לא יכל אבי לנסוע אתו למירון הוא ביקש ממני שאקח אותו במקומו ואומר אתו שם את התיקון הכללי.

הזמנים, היינו נוסעים אתו למירון. יצאנו בכ"ה אלול וחזרנו הביתה רק אחרי יום כיפור.

הוא עצמו היה קם בחצות לילה, יורד למערת הציון ויוצא לאחר מכן להתבודד ולצעוק בשדות עד תפילת שחרית בנץ, אך אותנו כילדים הוא היה מעיר רק לתפילה עם זמן קריאת שמע אלא שעשה לו מנהג להעיר כל ילד, אף ילד שעדיין לא ידע להגיד את מילות התפילה, בלילה אחד מעשרת ימי תשובה בשעת חצות, לרדת אתו לציון. מי שלא היה מסוגל ליותר מכך - הצטווה רק לנשק את הציון ולחזור מיד לישון, מי שהיה מסוגל לומר 'תיקון חצות' - אמר, מי שרצה להישאר ער עד הבוקר - נשאר ער ועסק באמירת תהילים וכדומה. זה היה עבורנו טעימה מסוג עבודת ה' שלו ושל חבריו אך באופן שהתאים ליכולות שלנו באותם גילאים.

אמי היתה נשאר בבית ואף פעם לא נסעה אתו למירון מלבד בהזדמנות אחת שלא תישכח מאתנו לעולם. היה זה לשם תפילה וכמעשה

הוא היה
לומד הרבה
בהתמדה רבה,
פעם סיים
מסכת שלימה
בלילה אחת
בבית הכנסת
ישועות יעקב.
הוא היה
לומד בצנעא,
כגון בביתו,
בשעות של
אחרי חצות.
כך זה היה
אצל כל
חסידי ברסלב
שהשתדלו
מאד לא
לבלוט
ולהצניע ככל
האפשר את
עבודתם
בקודש

קשר בל ינתק - אנ"ש בשכם יחד עם ר' שמואל
(באיכות ר' שלמה יצחק רחנפלד)

רבינו ורשבי חד הם. ציון ר שמעון

אהבת תורה

את מצוות "ושננתם לבניך" קיים אבי בכל ההידורים. לצד כל עבודותיו הוא היה מקדיש זמן מיוחד מדי יום ביומו ללימוד קבוע עם כל ילד. הלימוד היה בספר 'קיצור שולחן ערוך', על פי הסדר השבועי, ובספר ליקוטי מוהר"ן. סדר הלימוד היה שבכל יום היו חוזרים על מה שנלמד אתמול והמשיכו הלאה עד שסיימו את הספר כולו. כך זה היה כמדומני עם כל או רוב הילדים. לשעצמו הוא היה לומד הרבה בהתמדה רבה, פעם סיים מסכת שלימה בלילה אחת בבית הכנסת ישועות יעקב. הוא היה לומד בצנעא, כמו למשל בביתו, בשעות של אחרי חצות. כך זה היה אצל כל חסידי ברסלב שהשתדלו מאוד לא לבלוט ולהצניע ככל האפשר את עבודתם בקודש. ר' אלחנן ספקטור, למשל, על אף שהיה היהודי הנכבד ביותר בבית הכנסת, גאון עולם ומקובל ואיש ירא ושלם ונשוא פנים להפליא, ראו עליו קושי ממשי כבד מנשוא בכל עת שכיבדו אותו בעלייה לתורה. הם היו אנשי אמת באמת, גם ההצטנעות שלהם היתה בהצנע לכת, ולא כמו אלו הרוצים שכולם ישימו לב כיצד הם עושים הכל בהצנע...

פנים קדושות

אך לאמתו של דבר, הרבה יותר מהלימוד הקבוע היומיומי אתו - עצם המציאות שלו השפיעה עלינו, ללא שום מילה, יותר מהכל. הנה דוגמה מחיי האישיים: בתקופת ילדות זו זעפנו רוחות סערה הרסניות ביותר של כפירה ופריקת עול, הימים של קום מדינת השמד הביאו איתם המון בלבול ובני נוער רבים נשרו והתקלקלו בזה אחר זה. חלק מבני הכיתה בה למדתי באותה תקופה בתלמוד תורה 'חיי עולם' ירדו מן הדרך והדבר ללא ספק העמיד אותי במצב שדרש לא מעט חיזוק. אני זוכר את עצמי כילד מגיע הביתה מדי ערב ומבט אחד בפניו הקדושות של אבי

ר' אלחנן ספקטור בכותל המערבי

היו עבודות
שאבי לא
יכול היה
להסתיר. הוא
היה מתפלל
בכוחות
עצומים, הוא
ממש בער
ככבשן אש
והצית את
כל סביבותיו.
בתור ילד אני
זוכר שהיו לו
כמין "תחנות"
בתפילה
שבהם היה
משתהה זמן
רב וחוזר
בדבקות
ובהתלהבות
על המילים
שוב ושוב

שוטף ממני בבת אחת לחלוטין את כל הרשמים השליליים שנספגו מחברתם של אלו. לא היה צורך להחליף את אפילו מילה בודדת אחת על אמונה ויהדות, רק להסתכל על הפנים שלו - ומיד היית מקבל בוושה ויראת שמים.

אהבת חסד

עד כמה שאבי היה עובד את קונו בינו לבין עצמו וממעט במגע ומשא עם הבריות - הוא גם פעל לא פעם, יחד עם חסידי ברסלב אחרים שלבם היה פתוח וער לצרכי הכלל, כראש וראשון לכל דבר עזרה וסיוע בענייני ציבור. דוגמה אחת לכך שנצרכה היטב בין זכרונות הילדות שלי היא בימי המלחמה והפרעות בתקופת הקמת מדינת השמד בשנת תש"ח. היתה אז בהלה גדולה, הפלגות הערביות העלו באש את כל חנויות היהודים בעיר העתיקה והרחובות היו מלאים בהרוגים, ככל שחלף הזמן הלך הפחד וגבר, שריקות היריות ורעמי התותחים הרעידו את האוויר ללא הפוגה, בשבועיים האחרונים התגברו ההפגזות ובמקביל גם מספר ההרוגים והתושבים המבוהלים נמלטו מהבתים למחסנים החצי תת-קרקעיים ולא העזו לצאת החוצה. באותם ימים, בעיצומו של יום שישי, אני רואה את אבי, יחד עם ר' דוד שכטר מאנשי שלומינו ועוד, אוסף סדינים מכל הבא ליד כדי לעטוף בכבוד את ההרוגים שהוטלו בחוצות, וכך, בסיוע יהודים חמים בעלי עוז רוח ומסירות נפש בלתי מצויה, חפרו בור ענק בחצרה של הצדקנית גיטלה והביאו אותם לקבר ישראל.

יהודי דגול נוסף שהיה מקורב לאנשי שלומינו בעבודות האהבה והערצה והעריף אז טללי תחיה על תושבי הרובע היה ר' ראובן שפייר ז"ל. באותם שבועיים איומים ונוראים בהם כל מי שיצא לרחוב הסתכן במוות כמעט בטוח מירי הצלפים הירדניים והתותחים שעשו שמות בעיר, היה לבו של ר' ראובן נתון לילדים נפולי הלחיים שכמעט נפחו את נשמתם מרעב. המקום היחיד בו ניתן היה להשיג מעט נפט לאפיייה היה במתקן החימום של המקווה ב"בית הכנסת של ר' ניסן בק", ר' ראובן שם את נפשו בכפו, התכופף התגלגל ורץ וזילג בין הקליעים והפגזים בכדי להוציא ממתחם המקווה כמות מספיקה של חומר בעירה ולאפות בתנור מאולתר פיתות לילדים הרעבים. אני אחד מהילדים האלה ותמיד אכיר לו טובה על כך.

בסופו של דבר נחרב היישוב היהודי ברובע, אבי גלה לשבי הירדני לתקופת מה עם קבוצת הגברים המבוגרים יותר ואני שהייתי ילד כבן תשע, יחד עם אחיי הגדולים, יצאתי עם אמי יחד עם תושבים רבים אחרים, זקנים נשים וילדים, לרחבה הגדולה שביציאה משער ציון שם ישבו כולם מספר ימים עד שעברנו לשכונת קטמון ממנה ברחו אז תושביה הערבים.

בצילם של אנשי מעלה

מבין תושבי השכונה באותם ימים אני זוכר היטב את החסיד ר' אברהם שטרנהארץ זצ"ל שבכלל היה נערץ מאד בירושלים של אז כשגם אלה שלא נמנו על חסידי ברסלב הוקירו מאד את צדקותו ולמדנותו. שמעתי שרב העיר העתיקה, הגאון ר' וועלוועל מינצברג זצ"ל יצא מכליו מגודל יישוב הדעת של ר' אברהם שהתגלה באותה ליל שבת, כאשר כל יהודי הרובע היו מרוכזים באותה רחבה כפליטי חרב מבוהלים הנסים על נפשם ואיש לא נתן דעתו לסדר סעודת שבת כהלכתה, ולפתע מוציא ר' אברהם שטרנהארץ מאמתחתו בקבוק יין, גביע ושני חלות קטנות, אומר קידוש בקול ארי ומוציא את כל בני העיר ידי חובה.

מתקופת קטמון עומדת לנגד עיני דמותו המאירה של החסיד ר' אברהם שטרנהארץ יושב ומדבר בסעודה שלישית כשמנורות הלוקס כבו זה מזמן ובית הכנסת חשוך לחלוטין והוא מקריא בעל פה קטעים אחרי קטעים מליקוטי מוהר"ן. אגב, גם את הספר 'בני יששכר' ידע על פה מילה במילה.

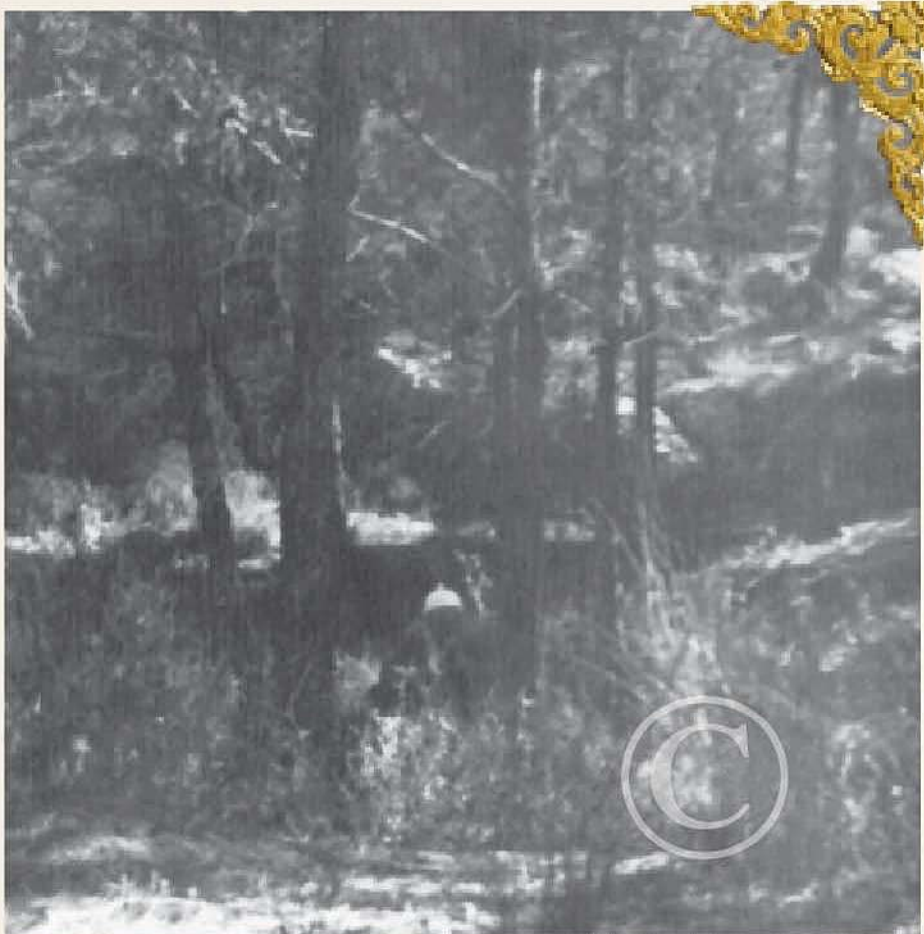
ברוך אתה ב'שדה'

בקטמון, שהיתה מוקפת באותם ימים בשדות, הייתי מתלווה לאבי לפעמים לעבודת 'הנעור בלילה' בחצות. הוא עצמו היה יוצא אז לשדה לילה לילה בקביעות, פעמים רבות יחד עם ר'

הירש לייב ליפל ז"ל שזעקותיו הפולחות כליות ולב עדיין מהדהדות בזכרוני. ר' נחמן בורשטיין ז"ל, שהיה אז נער צעיר לימים, היה מתלווה אף הוא מדי פעם ליציאה לשדה להתבודדות יחד עם אבי.

ה"יהדות פשוט" של אבי לא ניתנת לתיאור, ראו ממש איך זכה בכוח רבינו להיות קשור ודבוק לכל עניין ביהדות, לכל מצווה ולכל דבר שבקדושה, בכל נימי נפשו עד הקצה האחרון. כך למשל, מלבד דבקו העצומה לקבר הרשב"י במירון וכיסופיו האדירים להשתטחות על ציונו של רבינו הקדוש באומן, היה מלא כמיהה והשתוקקות לכל קברי הקדושים אשר בארץ המה. אחד מהקברים האלו היה קבר דוד המלך בהר ציון שהאפשרות לבקר בו בתכיפות נפלה בחלקו ובחלקם של חסידי ברסלב אחרים בצורה מיוחדת.

בן היה לו לר' הירש לייב ליפל ז"ל בשם ישראל, הוא היה בן גילו ורעו של הרה"ח ר' יעקב מאיר שכטר שיבלחוט"א, היו לו פיאות ארוכות וגרביים ארוכות כמנהג בני ירושלים ושניהם היו מארגנים יחד חברה לבני נוער בשם 'חנוך לנער' לאמירת תהילים בשבת לילדי העיר העתיקה ולאחר מכן אף בקטמון. עבר מה שעבר, כפי שקרה לרבים וטובים באותה תקופה, ודרכו של ישראל נפרדה מדרכו של אביו ושל חברו ר' יעקב מאיר והוא פנה לעבוד ב'משרד הדתות'. הדבר היה למורת רוח אך עקב כך קיבל אביו את המפתחות של כל קברי הצדיקים שהיו נעולים על מסגר וברוח

ר' שמואל שפירא בהתבודדות בעיר ירושלים. (באדיבות ר' שמואל יצחק רוזנפלד)

היה בראש ובראשונה אומר תיקון הכללי ולאחר מכן מתבודד בינו לבין קונו. פעמים בקצרה ופעמים בארוכה. גם מידותיו התרומיות ורגישותו הגבוהה לזולת התגלו באותם נסיעות כשלמרות שמחד גיסא היה מזדרז תמיד להגיע מיד לקבר ללא כל שהיות כדי לזכות לשהות במקום הקדוש זמן רב ככל האפשר כך שתמיד היה הראשון בעוד האחרים עדיין עסוקים כך או אחרת בענייניהם, הרי שבחזור, מיד כאשר המארגן היה מוציא מפיו את הקריאה לשוב להמשך הנסיעה, היה תיכף ומיד נפרד מהקבר ועולה לרכב וממתין בסבלנות לכל השאר שהתעכבו כה וכה עד שהתאספו. אני זוכר כיצד הבחין פעם בדרך לאחד מקברי הצדיקים בגליל בסוס שבעליו קשור לו את הרגל, היה ניכר בעליל כיצד לבו של אבי נצטב מכאב על צער בעל החיים והוא ממש לא היה מסוגל לשאת את המראה הזה.

"כל הענין שלי הוא רק תפילה"

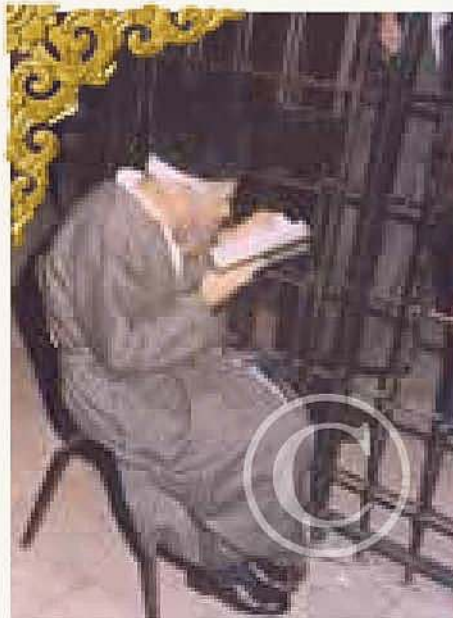
היו עבודות שאבי לא יכול היה להסתיר. הוא היה מתפלל בכוחות עצומים, הוא ממש בער ככבשן אש והצית את כל סביבותיו. בתור ילד אני זוכר שהיו לו כמין "תחנות" בתפילה שבהם היה משתהה זמן רב וחוזר בדבקות ובהתלהבות על המילים שוב ושוב, כמו למשל בברכת 'עזרת אבותינו' במילים: 'ותורתך ודברך ישים על לבו', הוא היה יכול להתעכב כחצי שעה, ולחזור על המילים הללו בהטעמה מלאת ערגה והשתוקקות, פעם אחר פעם: 'ותורתך... ודברך... ישים על לבו...'. יש סיפורים מפורסמים מעבודת התפילה שלו במירון בשנים קדמוניות בהם היה לעיתים מתלהט ומשתפך בחלקים מתפילת מעריב במשך כל הלילה! ר' העשיל פרנקל סיפר שפעם נכנס למערה לפנות בוקר והוא שומע את אבי חוזר ללא הרף על המילים: 'ואהבתך אל תסיר ממנו', הוא אחז בו ועוררו על כך שעוד מעט יעלה השחר ויש כבר להתכונן לתפילת שחרית ורק אז הוא הזדרז לסיים את התפילה. כמעט לילה שלם הוא חזר על המילים 'ואהבתך אל תסיר ממנו'!

ר' שלמה רונין סיפר לי שבילדותו שמע פעם את אבי מתלהב בתפילה וחוזר פעם אחר פעם על המילים: 'הדר כבוד הודך', לאחר התפילה כששאלו לפשר ההתלהבות במילים אלו דווקא אמר לו בצחות כי 'הדר' רומז לראשי התיבות: ד'ער ה'יילגער ר'בי [רבינו הקדוש]...

יותר מהנכתב כאן נאמר בשיחה הנלכבת עם הרה"ח ר' נתן דוד ז"ל, על הליכותיהם של שאר החסידים כדוגמת החסיד המופלא רבי שמואל הורוויץ ז"ל, ר' שמואל צ'צ'יק ז"ל ועוד, אולם מחמת דוחק השעה וצוק העיתים הוכרחנו לקצר במקום שיש ויש להאריך ולהרחיב, ועוד חזון למועד להשלים היריעה בעזה".

מאמר הערכה לזכרו יבוא בעזרה"ת בגליון הבא.

היהודי האחרון בכותל בימים ההם - ר' שמואל בכותל המערבי (באדיבות גג)

ובראשם מתחם קבר דוד המלך בהר ציון. לאחר שנת תשכ"ז, עברו לרשותו של ר' הירש לייב גם מפתחות מערת המכפלה וקבר רחל, וכך נפתח הפתח להשתטחותם של אנשי שלומינו באותם קברי צדיקים.

להר ציון היינו הולכים מדי ליל שישי יחד עם אבי. גם אחרי שעברנו לקטמון היינו ממשיכים במנוהג זה ורבים מחסידי ברסלב, ותיקים ומקורבים חדשים וצעירים, היו משתתפים. אני זוכר את אבי יושב על יד הקבר, שבוע אחרי שבוע, ואומר בהשתפכות הנפש תפילות מליקוטי תפילות המדברות מזכרון התכלית, מבין אותן תפילות זכורה לי במיוחד תפילה ס'.

אני זוכר תשעה באב באחד השנים, לאחר אמירת הקינות, עלו אבי ור' הירש לייב על אחד הגגות במתחם משם ניתן לראות את מקום המקדש. הם ישבו שם שעות על גבי שעות, תחת השמש הקייצית הקופחת ללא כל מגן, לא הוציאו מילה מפהם ולא החזיקו בשום ספר - רק ישבו והביטו בעיניים כלות על מקום בית המקדש החרב. כך מלפני הצהריים ועד סמוך לשקיעת החמה.

היה שם באותה תקופה חדר של חסידי ברסלב, מלא בספרי רבינו ובספרי ליקוטי תפילות ותהילים, אני זוכר כיצד באחד הפעמים אבי קם לצאת מאותו חדר ועל יד הפתח עמדה אשה שהגיעה להתפלל במקום, אבי פשוט החל לרעד מרוב יראת שמים ופחד משמץ דשמץ של משהו דמשהו מהיפך הקדושה.

מדי פעם היו גם עורכים נסיעות לקברי צדיקים בגליל כשמי שארגן את הנסיעות היה ר' שלום גפנר ז"ל, והיה זה מחזה נאדר בקודש לראות כיצד אבי מתרפק על כל ציון וציון בהתחדשות, בתמימות, באמונה ובהתעוררות, למרות שכלפי חוץ - מי שלא היה חד עין לא היה מבחין כלל במשהו מיוחד.

בכל קבר וקבר, גם אם היה מדובר בקברים רבים בהם היו מבקרים לאורך יום הנסיעה, הוא

ר' שלמה
רונין סיפר
לי שבילדותו
שמע פעם את
אבי מתלהב
בתפילה
וחוזר פעם
אחר פעם
על המילים:
'הדר כבוד
הודך', לאחר
התפילה
כששאלו
לפשר
ההתלהבות
במילים אלו
דווקא אמר
לו בצחות
כי 'הדר'
רומז לראשי
התיבות: ד'ער
ה'יילגער
ר'בי [רבינו
הקדוש]...

אבד חסיד מן הארץ

מערכת אבקשה יחד עם כלל חסידי ברסלב בארץ ובתפוצות
מבכים מרה את הסתלקותו בסערה השמימה של אחד ומיוחד
מבני החבורה מלא מדע וחכמה עוז ותושיה איש חי רב פעלים
איש אשר רוח בו

הרה"ח ר' **משה יוסף גולשבסקי** זצ"ל

אשר למגינת לב ודאבון נפש שבק חיים לכל חי בפתע פתאום בעיר אומאן
סמוך ונראה לציון רבינו הק' אליו היה דבוק כאש בשלהבת ובחד קטירא
אתקטר בצדיק חי עלמין אליו נכספה נפשו כל הימים

אבן יקרה ומאירה בכתרו של הצדיק אשר כל ימיו היו שרשרת אחת להאיר
ולהפיץ את אורו בשלל גוונים נפלאים בעריכת 'ירחון ברסלב' הנודע
לתהילה ובחינוך בני הנעורים לעבודת ה' באמת ובתמים ובעוד ועוד פעולות
רבות ונשגבות לפרט ולכלל

אבל יחיד עשי לך מערכת 'אבקשה'

אשר חן הוצק בשפתותיו וזכינו להנות רבות מפרי עטו המופלא (בשם העט:
מ. אומינר) במאמרים מלאי דעת דקדושה וגדושים באהבה ובביטול אין קץ
לרבינו הקדוש אור הצחצחות תקוות הדורות

אין מילה בלשונו להעריך את תוגת לבנו לנוכח השריפה אשר שרף ה'
והאבידה הגדולה שאין לה תמורה

תנחומינו לבני המשפחה הרוממה, בניו היקרים ואחיו הדגולים, וכל
תלמידיו ורעיו הנאמנים, בנחמת ציון וירושלים תנחומו, ובהמשך מפעלותיו
וההליכה באורחותיו יתרפא שבר לבכם, עדי נזכה לראות במהרה שוב את
פניו המאירים בתחיית מתי ישראל בקרוב בימינו

החותמים בכאב ובדמע
מערכת אבקשה

ר' צבי שרייבר

והגדת לבנה...

אייערע קינדער זאלט איר מודיע זיין וואס דא האט זיך גיטאן - לבניכם תודיעו מה שפה התרחש ואמר ברתת וזיע בהתלהבות נורא: והודעתם לבניה ולבני בניה פניני חן ושיביבי אור בעניין מצוות חינוך הבנים במשנתו המאירה של רבינו הקדוש דברים ככתבם מתוך הספרים ושיחות אנשי שלומינו

אז הבני בית מעריכים את ענין רבינו ז"ל ונעשים חסידות, והדברים נכונים גם לשאר בני הבית 'עמלינו אלו הבנים' שבהזדמנויות כגון אלו הינם שעת הכושר להכניס בליבם רגש קודש לתורה ועבודה כל חד כפום מה דמשער בליביה.

החובה והזכות להשקיע בחינוך

והנה רבינו הקדוש אומר בזה הלשון: אייערע קינדער זאלט איר מודיע זיין וואס דא האט זיך גיטאן (לבניכם תודיעו מה שהתרחש פה) ואמר ברתת וזיע בהתלהבות נורא: והודעתם לבניה ולבני בניה. (שיחות הר"ן ר"ט), אשר מכל זה ועוד כמה משיחותיו הק' ומדברי תלמידו הגדול, (אשר חלקם יבאו א"ה בדברינו), אנו יכולים להבין מרחוק עד כמה מוטלת החובה להשקיע וליתן מזמנו עבור ענין זה, ולא לזלזל בזה ח"ו, ולזלזל בדבר זה יכול לבוא משני צדדים, האחד, כשהאב טרוד על המחיה ועל הכלכלה ובשאר טרדות הרגילים לבוא על אדם אשר לעמל יולד, ואינו שם לבו להקדיש כחו וראשית אוננו עבור חינוך ילדיו, ומצד שני, יתכן שאברך בן עליה עובד ה' יזלזל בחינוך הבנים, עקב היותו עסוק וטרוד בטרדא דמצוה, בטענת הלוואי שאני יציל קודם את נפשי מכל מה שאני צריך להינצל, וחייך קודמין, וכדומה, אשר זו קשה מן הראשונה, כמובן וכאשר יבא להלן.

ידוע הסיפור המובא בשיש"ק (ג' קו) פעם קשנ"ס רבי יודל לשהות אצל רבנו בימי ראש השנה, רצה לנסע עמו גם בנו הקטן רבי ישעיה ש'לום זכרונו לברכה, ומחשש טלטול הדרכים עם ילד קטן כזה לא לקחו, כשבא ונכנס אל רבנו, אומר לו רבנו מעצמו: "עניני הוא פלא, האבא נוסע אלי הרי שמאמיני בי, אף על פי כן, בנו שרוצה לנסע אלי, אין חפץ האב לקחתו", (מיו זאך א' א' פלא, א טאטע פארט צו מיר גלייבט ער דאך אין מיר, זיין זון וייל פארן וייל ער אים נישט נעמען). רבינו מתפלא, מדוע האב קודם לבנו, אם האבא בא, למה שהילד לא יבוא?

גם מוהרנ"ת כותב בליקוטי הלכות (ברכות הראיה וברכות פרוטיות ה' טז) וזה בחינת גדל המצוה של חנוכה נערים בתורה ש'עקרו' על ידי הדבור, כמו ש'ד'רשו רבו'תינו זכרונו לברכה על פסוק ולפדתם אותם את בניהם לדבר בם, שתינוק ש'יכול לדבר צריך אביו לחנכו לדבר עמו בלשון הקדש וללמדו דברי תורה ש'יאמר תורה צוה לנו וכו' וש'מע ישראל וכו'. פי הדבור יש לו כח גדול, ועל כן אפילו תינוק אף על פי שאינו יודע מאי קאמר, אף על פי כן הדבורים ש'מרגילים אותו לדבר בדברי תורה הם יקרים מאד והיא מצוה רבה מאד. ומזה תוכחת מגלה להמליעגים על אנשי אמת המקורבים בני הנעורים

בפרוס עלינו ימי הפסח הק', אמרתי אלקטה בשבלים כטיפה מן הים הגדול, מדברי רבינו הק' ותלמידו הגדול, בעניין המצווה החשובה של חינוך הבנים בדרכו המאירה של רבינו הקדוש.

כי אם בכל העניינים והמצוות מתר"ג מצוות ובכל הנהגה טובה מוטלת על האב - החובה והזכות לחנך את בניו היקרים ולקיימם, הלא בחג הפסח, ש'הוא תחלת התקרבות ישראל לאביהם שבשמים' (כלשון מוהרנ"ת בליקו"ה עשרות פעמים), אנו מצווים ביותר בכמה וכמה אזהרות מן התורה ומדברי סופרים לעסוק במצוה חשובה זו, הן בפסוקי יציאת מצרים למען תספר באזני בנך, והיה כי ישאלך בנך, והגדת לבנך והיו כי יאמרו אליכם בניכם, וכו', והן בדברי חז"ל, ובסדר ליל התקדש חג, וכאן הבן שואל, כדי שיראו התינוקות וכו', כך שהזמן גרמא לשמוע את דברי רבינו הק' בענין זה.

זה וזה גורם, אותו ענין שנקלענו אליו בחודש האחרון בהנהגת והשגחת נפלאות נסתרות הבורא ית', אשר בנינו כנטיעים נשלחו אל ביתם מבית רבם זמן מה קודם שבאים מידי שנה בשנה, ועדיין לא הספיקו לשמוע מאת מוריהם הרבה מסיפורי יציאת מצרים ועניני חג הפסח, כך שהשנה יותר מתמיד נפל עלינו חובת היום, לספר באזני בנינו, ולא רק לחזור ולשנן עמהם מה שכבר למדו ושמעו מאת המלמד, הזדמנות פז לקיים מצוות ושננתם לבניך - והגדת לבנך, פשוטו כמשמעו.

עמלינו אלה הבנים

מלפנים כזאת בישראל, כל אב היה מחנך את בנו ומגדלו על ברכיו, כך שמלוא אחריות המשך ימיו ושנותיו של הילד בתורה ויראה ובעבודת ה' היה תלוי ועומד בזה, וכל אב כפי כחו וכפי מה שהוא אדם, היה מכניס בלב בנו תורה ותפילה, אהבה ויראה וכו', ברבות הימים, זכינו לתלמודי תורה ובתי חינוך, אשר מחנכים את הילד באופן כללי, אך, בכל זאת - חלק לא קטן ממצוות החינוך עדיין מוטל על האב יותר מבשלוחו, והוא בשעות וימים אשר בהם הילד נמצא בבית, כמו ק"ש שעל המיטה, נטילת ידיים שחרית, דרך ארץ וכיבוד אב ואם וכו', ובפרט בשבתות ומועדים ובימי בין הזמנים.

פעם כששח ר' לוי יצחק בנדר אודות שיחתו של רבינו הק' שענה ואמר בתמיהה: למה אין אתם עושים נשותיכם לחסידות? פירש ואמר כי אין כוונת רבינו לקחת אותם לעשות עבודות כמו האנשים, אלא כשבא אל ביתו בליל שבת ואומר שלום עליכם בהשתוקקות וכיסופין, ומזמר אשת חיל בערגה,

מה שבסידורים דאז נדפס סדר קריאת שמע שעל המיטה מיד לאחר סדר ברכת המזון, כְּדֵי שְׁיִלְכוּ לישון תיכף לאחר שאָכְלוּ סְעוּדַת עֶרְבִית, וְיִכְלוּ לקום ולהתעורר כְּרָאֵי בְּעַת חֲצוֹת לַיְלָה (שיש"ק ד' צד).

אף על פי כן, הִיָּה נוהג להמתין בְּעֶרֶב לְבַנְי שְׁחֲזְרוּ מֵהַחֹדֶר כְּדֵי לְסַעוֹד עִמָּהֶם סְעוּדַת עֶרְבִית וְהִיָּה מְבָרֵךְ עִמָּהֶם בְּרַכַּת הַמְּזוֹן וְקוֹרֵא עִמָּהֶם קְרִיאַת שְׁמַע שְׁעַל הַמִּטָּה, וְהִלְכוּ אַחֵר כֶּף לישון יחד. אף על פי שְׂמֵנֶהֱגָה זֶה לְקַח וְגִזַּל מִמֶּנּוּ מְשַׁעוֹת הַלַּיְלָה וְהַכְּבִיד עָלָיו בְּסֵדֶר קַמַּת חֲצוֹת וכו', כְּדֵי לְחַנֵּכֶם בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְהִירָאָה. ועל כֵּן דָא נִאמַר אַל תְּהִי צַדִּיק הַרְבֵּה, וְאַל לֵנוּ לְהַתְחַכֵּם וְלַעֲבֹד אֶת ה' יוֹתֵר מִמוֹהֲרַנ"ת, אֵלֵא כֹל מֵה שְׂבִידְךָ וְכוּחֶךָ לַעֲשׂוֹת שְׂלֵא עַל חֲשׁוֹן חִינוּךָ הַבְּנִים עֲשֵׂה.

לא להרביץ ולא לוותר

יש מקום נוסף לטעות, כי כמו בכל העניינים הן במילי דשמיא והן במילי דעלמא, היה רבינו חזק מאוד לבלי להתעקש כלל, משיחותיו הקדושות של רבינו בספריו הק' בענין זה וכן ממה ששמענו על פה, עולה, כי בחינוך הילדים, הדבר נחוץ שבעתיים, לא לדחוק ולהכביד על הילד כלל, ענין זה נשמע מפי רבינו הק' כמה פעמים, כמו בחיי מוהר"ן (תלב) אָמַר שְׂמַה שְׂהַמְלִמְדִים דוֹחֲקִים אֶת הַתֵּינוּק בְּיוֹתֵר, עַל יְדֵי זֶה אֵינּוּ יוֹדְעֵי הַתֵּינוּק כְּלָל, רַק צְרִיכִין לְהִיּוֹת אִמּוֹן גְּדוֹל בְּזֶה לְלַמֵּד אֶת הַתֵּינוּק בְּהַדְרָגָה בְּלֵי אֵינִים הַרְבֵּה וּבְלֵי דַחֲקָא יוֹתֵר, וְעַל יְדֵי זֶה יִתְפַּס יוֹתֵר בְּנֵקֶל. כִּי אָמַר שְׂהַמְלִמְד חוּזְרָ עִם הַתֵּינוּק וְאֹמֵר לוֹ זָכֵר זָכֵר, בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵנּוּ גִידְעֵנְךָ זַע גִּידְעֵנְךָ זַע (-זכור זאת, זכור). וְאִם הִיָּה חוּזְרָ עִמּוֹ מַעֲט בְּנֵקֶל, בּוֹדָאֵי הִיָּה תוֹפְסֵי הַדְּבָר הַיֵּטֵב וְהִיָּה זוֹכְרוֹ, אֶךְ אַחֵר כֶּף חוּזְרָ עִמּוֹ כֹּל כֶּף וְאֹמֵר לוֹ כְּמָה פְּעָמִים זָכֵר זָכֵר, עַד שְׂאֲחֵר כֶּף כְּשִׁשׁוֹאֲלִין הַתֵּינוּק הַפְּרוּשׁ שֶׁל אוֹתוֹ הַמְּקַרֵּא יוֹכֵל לְהִיּוֹת שְׁיִשֵּׁב הַתֵּינוּק שְׁפִירוּשׁוֹ גִידְעֵנְךָ זַע. כִּי הַתֵּינוּק סוֹבֵר שְׂאֵלֵי הַתְּבוּת הֵם הַלְעֵז שֶׁל הַמְּקַרֵּא. כִּי בְּזֶה שְׂדוּחֲקִין אֶת הַתֵּינוּק הַרְבֵּה, בְּזֶה מְבַלְבְּלִין אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, וְאִי אֲפִשֵׁר לְבָאֵר הַדְּבָר הַזֶּה וְהוּא בְּרוּר לְמִשְׁכִּיל, וְנִצְרָה מֵאֵד לְמִלְמָדִים וְכֵן לְכַמְּה עֵנְיָנִים. כִּי זֶה הוּא כְּלָל גְּדוֹל שְׂלֵא לְדַחֲקָא עֲצֻמוֹ בְּיוֹתֵר עַל שְׁנֵים דְּבָר, רַק בְּהַדְרָגָה וּבְמִתּוֹן וְאִי אֲפִשֵׁר לְבָאֵר כֹּל זֶה כְּלָל!

השיחה הנ"ל נאמרה מפי רבינו - מספר מוהרנ"ת - אחר מעשה שהיה וז"ל מוהרנ"ת (בחי מוהר"ן שם): וּמַעֲשֵׂה שְׂהִיָּה כֶּף הִיָּה שְׂתֵינוּק אַחַד הוֹלִיכֵו אֲבִיו לְרַבְּנֵו זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה וְלַמֵּד אוֹתוֹ בְּכָל הַדְּרָה שְׂכַאֲשֵׁר יִתְּנֵו לוֹ מְשָׁקָה לְשִׁתוֹת שְׂיאֵמֵר סְבָרֵי מְרַנֵּו וְרַבְּנֵו וכו' וְחוּזֵר עִמּוֹ הַרְבֵּה הַרְבֵּה מֵאֵד לְמַעַן יִזְכֹּר הַיֵּטֵב וְלֹא יִתְבַלְבֵּל. אַחֵר כֶּף כְּשִׁבָא הַתֵּינוּק לְרַבְּנֵו זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה וְהַתְּחִיל לומר סְבָרֵי לֹא הִיָּה יְכוֹל לומר כְּלָל וְנִתְבַלְבֵּל מֵאֵד. עֵנָה רַבְּנֵו זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה וְאָמַר לְאֲבִיו אֲתָם בּוֹדָאֵי לְמִדְתָּם עִמּוֹ הַרְבֵּה וְהַכְּבִידְתֶּם עָלָיו מֵאֵד שְׂיִזְכֹּר לומר סְבָרֵי וכו' פְּסָדֵר, וּבְשִׁבִיל זֶה אֵינּוּ יְכוֹל עֲכָשׁוֹ לומר כְּלוּם, אִם לֹא הִיָּיתֶם חוּזְרִים כֹּל כֶּף, בּוֹדָאֵי הִיָּה יְכוֹל לומר כְּרָאֵי. וְאֵז אָמַר רַבְּנֵו זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה עֵנְיָנֵו הַשִּׁיחָה הַזֶּה:

מענין זה נאמרה גם שיחה המובאת בשיחות הר"ן (ט) מְסָגֵל יוֹתֵר לְבַנְיָם.

לְעַבּוּדַת ה' מְנַעֲרִיהֶם, כִּי אֲדַרְבָּא עֲקֹר הַמְצִנָּה לְקַרְבַּ בְּנֵי הַנְּעוּרִים דִּיקָא כִּי הֵם עֲדִין בְּתַחֲלַת הַמְלַחְמָה וְהַנְּצַחוֹן. וְעַל כֵּן כֹּל מֵה שְׂמִלְמָדִים וּמְחַנְכִים אוֹתָם בְּאִיָּה קְדוּשָׁה שֶׁל תּוֹרָה וְתַפְלָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, הוּא יָקָר מֵאֵד. כִּי כֹל מֵה שְׁעוֹשִׂים לְעַת עִתָּה בְּנַעֲוִירֵיהֶם אִיָּה דְבָר שְׂבִקְדוּשָׁה, זֶה נְשִׂאֵר קָיָם לְנִצְחַת. כִּי נִצְחוֹן דְּקְדוּשָׁה כֹּל שְׂהוּא קָיָם לְנִצְחַת תְּמִיד. וְגַם עַל יְדֵי זֶה יִתְחַנְכוּ וְיִהְיוּ רְגִילִים מְנַעֲרִיהֶם לְלַחֵם מְלַחְמוֹת ה' וְלִלְכַת בְּדַרְכֵי יֵשׁוּ, כְּמוֹ שְׂכַתוּב חֲנֹךְ לַעֲזֵר עַל פִּי דְרַכּוֹ גַם כִּי יִזְקִין לֹא יִסוֹר מִמֶּנָּה. וְהֵלֵא הַתּוֹרָה הַזֹּהִירָה אוֹתָנֵו לְלַמֵּד אֲפִלוֹ תֵינוּק שְׂכֹל רַק לְדַבֵּר לְלַמֵּד עִמּוֹ, מְכַל שְׁפֹן בְּנֵי הַנְּעוּרִים שְׂכַבֵּר הֵם בְּנֵי מְצוּה וּמְנִיחִים תְּפִלִּין בּוֹדָאֵי חַיִּיב גְּדוֹל לְדַבֵּר עִמָּהֶם יְרֵאת שְׂמִים בְּכָל יוֹם לְחַנֵּכֶם בְּדֶרֶךְ הַקְּדוּשָׁה מְנַעֲרִיהֶם דִּיקָא. כִּי אַחֵר כֶּף כֹּל מֵה שְׂמִזְקִינִים קְשָׁה יוֹתֵר לְקַרְבֵם מִחֻמַּת שְׂכַבֵּר תַּעֲוֵי מֵהַדְרָה הַרְבֵּה כְּמוֹ שְׂכַתְבָּ אֲדוֹנֵנוּ מוֹרְנֵו וְרַבְּנֵו זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה עַל פְּסוּק תְּעִיתִי כְּשֵׁה אֲבָד וכו'...

רבי נתן גם מסביר, מהיכן נובע שורש הטעות:

וּבְאִמַּת זֹאת הַהִתְנַגְּדוֹת עַל בְּנֵי הַנְּעוּרִים מְשַׁתְּלֵשֵׁל מְקַטְרוֹג הַמְּלַאכִים שְׂקַטְרוֹגוֹ עַל הָאָדָם וְאָמְרוּ מֵה אָנוּשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ וכו'. שְׂאָהוּ בְּחִינַת קַטְרוֹג הַמְּלַאכִים עַל הָאָדָם שְׂאֵינֵם רְאוּיִים לְקַבֵּל תּוֹרָה קְדוּשָׁה וּגְבַהָה כְּזֹאת, וְכו', אֲבָל הָאִמַּת אֵינּוּ כֵן, כִּי ה' יִתְבָּרַךְ חֲפֵץ דִּיקָא בְּעַבְדוֹת הַתְּחַתּוּנִים גּוֹשִׁי עֶפְרָ חֲסֵרֵי דַעַת. וְחֲפֵץ דִּיקָא בְּעַבְדוֹת הַיְלָדִים וּבְנֵי הַנְּעוּרִים שְׂהֵם עוֹלָלִים וְיוֹנְקִים, כְּאֲשֵׁר מְפָרֵשׁ הַפְּסוּק אַחֵר זֶה מִיָּד מִפִּי עוֹלָלִים וְיוֹנְקִים: יְסַדְתָּ עוֹז לְמַעַן צוֹרְרֵיהֶם לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם, מִפִּי עוֹלָלִים דִּיקָא שְׂהַדְּבֹר שֶׁל עוֹלָלִים וְיוֹנְקִים יָקָר בְּעֵינֵיךָ מֵאֵד וְאִתָּה מִיִּסַד מִמֶּנּוּ יִסוֹד עַז וְחֹזֶק שְׁעַל יְדֵי זֶה דִּיקָא אִתָּה מְנַצַּח הַצּוֹרְרִים וּמְשַׁבִּית אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם..

מדבריהם למדנו: עובד ה' זה לא מי שאומר שהילדים ישחקו בבית, ויתנו לי לעסוק בעבודת ה', האומר כן צריך לחוש שמא הוא משתלשל מקטרוג המלאכים ח"ו, לדעת רבינו ומוהרנ"ת - לא רק שצריך גם להביא את הילדים, אלא הם הם העיקר, (כמוכן, אם לפעמים ע"י שביא את הילד לבית הכנסת יצטרך האב לבטל חלק מהתפילה, ואף אם רק ימעט בעבודת התפילה העומדת ברומו של עולם, אין זה מן הנכון, לא מיבעיא בשביל עצמו, אלא אפילו בשביל חינוך הילד אינו, כי במקום אשר יראה את אביו מתפלל בכח, יראנו מתעסק וכו' ומתוך כך יבוא ללמוד להיפך ח"ו, לזלזל בתפילה, וכל ערום יעשה בדעת)

מי לנו גדול ממוהרנ"ת אשר על אף זהירותו העצומה לקיים מידי לילה בלילה את אזהרת רבינו הקדוש ש'עֲקֹר עַבְדוֹת אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי הוּא לְקוּם בְּחֲצוֹת לַיְלָה' וידוע מה שאמר ר' שמואל שפירא (שיש"ק ו' שט): אִף שְׂעַקֵר עַבְדוֹת אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי הוּא לְקוּם בְּחֲצוֹת לַיְלָה, כְּמוֹ שְׂאָמַר רַבְּנֵו ז"ל, אִף עַל פִּי כֵן עַבְדוֹה גְּדוֹלָה זֹה הָרִי תְּלִיז וְעוֹמֵד בְּשִׁנָּה שְׂהוֹלֵךְ לישון לְפָנֶיהָ, עַד שְׂהִיו מֵאֵנ"שׁ הַמְדַקְדָּקִים בְּקִימַת חֲצוֹת שְׂנֵהֲגוּ לְקְרוֹא אֶת סֵדֶר קְרִיאַת שְׁמַע שְׁעַל הַמִּטָּה בְּעוֹדֵם שׂוֹהִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אַחֵר תְּפִלַּת עֶרְבִית, וְכְדֵי שְׂלֵא יוֹכְלוּ לְמַנְעֵם בְּשִׁיחָה אַחֵר כֶּף בְּבִיתֶם (שיש"ק ד' קמב), וְכֵן הִיוּ שְׂאֵמְרוּ בְּדֶרֶךְ חֲצוֹת עַל

ככעס וקפידה, בונדאי, בטוב ובנעם היו פועלים יותר! (פיועלין פויעלט מען מיט גיטנס, נישט מיט ביזן. טאמער האט מען אמאל יא גיפויעלט מיט ביזן, וואלט מען דאס מאל מיט גיטנס בעסער גיפויעלט).

ומסופר על רבי נפתלי תלמיד רבינו ז"ל (שיש"ק ג' קעט) ש'היו לו שני בנים: אחד המיחד, הלא הוא רבי אפרים בעל לקוטי אב"ן וכו', ועוד בן, שירד מדרך היהדות, עד שנסע לאוניברסיטה באדיטה ללמוד שם חכמות, וחרה הדבר מאד לרבי נפתלי והקפיד עליו מאד. לא עברו ימים מועטים ונפטר בנו זה. כשנודע זאת למוהר"ן א"ת, שלא נהג רבי נפתלי כשורה, כי אם כחו גדול כל כך, טוב יותר היה, שיתפלל שיחזר בתשובה משימות.

כן גם נהגו אנ"ש לעובדא ולמעשה, כמו שסיפר ר' ישראל וויינבערג לר' לוי יצחק (שיש"ק ה' קנד): שבהיותו ילד קטן, כשחזר פעם ביום ששי מהחדר נכנס לקלויז וכדרך הילדים עשה מעשה קנז'ס והפך הספסלים וכו' אחד אחר השני, וכשנכנס השמש, הלא הוא ר' נחמן טולטשינער ז"ל ותפסו במעשהו, נגש אליו כשפניו ידו על כתפו הרך ואמר לו בחם ובנעם: שפא תרצה ואעזר לך בקשי עבודתך? נתבייש הילד בעצמו והפסיק משוכביותו. ומאז נמשך אחריו מאד. והפסיר: לו היה צועק עלי, לא היה פועל כלום.

מן הענין להביא על זה משל שהביא רבינו בליקוטי מוהר"ן (תנינא טו): על פי משל, שפעם אחד נסעו שני בני אדם עם סוס מבהל ומשגע, ונשא אותם הסוס והשליכם מן העגלה. ועמד אחד והתחיל להכות את הסוס באגרוף, והפה אותו הרבה. ושחק ממנו השני ואמר לו: הלא אתה מכה את ידך, ומה תועיל להסוס הפכה זה, רק אתה צריך לקח רצועה, שמכין בה הסוסים, להכות אותו. והלך ועשה כן, ולקח רצועה והתחיל להכות את הסוס. ועמד הסוס ורץ בבהלה גדולה, וברח ונשא אותם והשליך אותם לתוך רפש וטיט, והסוס ברח לו להלך. נמצא, שגם זה אינו עצה טובה. ויעצה אותו שיעשה כך: שישחק חבל יפה, ויקשר את הסוס לאיזה אילן, ויכה אותו הרבה, ובזה ילמדו להיטיב. ועשה כן, והפה הסוס הרבה ונתנגע. וראה שגם זה אינו עצה טובה, כי אינו פדאי הסוס פלו בעד היגיעה והקצר רוח, שיש לו על ידי ההפאה, ואין תקנה לסוס פנה רק לירות אותו על ידי קני שרפה, וזה צר לו...

ואף שישנה שיחה מרבינו ש'פעם (לפעמים) נותנים סטירה' וכמובא בשיח שרפי קודש (ב' ריב) וז"ל: כידוע, שכל רבנו מאד פחנוד הפנים, הן את ענין השעשוע עמהם, והן את ההפאות לילדים. שפעם נותנים סטירה... (אמאל גיט מען א פאטש) הרי מבואר שם ש'היו אנ"ש אומרים ש'תדיר צריך האדם לדחות את הפעם לפעם אחר'. וגם על מוהר"ן מסופר שקיים דברי רבינו אלו במתנגד אחד ולא בהכאה לילדיו כמובא (בשיש"ק א' תקס"ט) פעם אחת היה איש אחד מאנ"ש אומר תהלים בכונה גדולה ואחד מהלומדים למד, ואמר שמבלבל אותו מהלמוד, והלך הלמדן והפה אותו, ואז בא מוהר"ן לת' לבית המדרש והרגיש זאת ושאל על מה הכית אותו, ענה לו

בענינא דידן, בעוד שאחרים אם לא ישקיעו כ"כ בחינוך הבנים, אזי כשהילד יתנהג שלא כראוי - יש בידם את האפשרות להכות ולהרביץ כרצונם וכעסם, הרי אנו צריכים לזהר ביותר להעלות את הילד על דרך העולה בית א-ל, כדי שלא יבוא להצטרך להכותו..

להיות רחוק מהם. לבלי להיות דבוק בהם לשעשע בהם בכל פעם. רק לבלי להסתפל עליהם כלל. אם כי הדברים חתומים ויש מקום לטעות, הרי שבליקוטי עצות (בנים טו) הלשון הוא כך: מקגל יותר לבנים שיתקיימו אצלו להיות רחוק מהם, דהינו לבלי להיות דבוק בהם הרבה ולשעשע אתם בכל פעם. רק לבלי להסתפל עליהם, רק מה שצריכים לחנכם בעבודת ה' פשמתחילין להתגדל, אבל לא להשתעשע בהם הרבה. זאת אומרת, שמה שצריך לחנכם בעבודת ה' צריך להסתכל עליהם, ולהורות להם הדרך ילכו בה, אך לא להיות דבוק בהם הרבה בשעשועים וכדו'.

אין אנו מתיימרים לפרש ולתת הבנה והשגה בדבריו הקדושים הנ"ל, אך כדי להבין מרחוק אפשר להאיר עליהם מזוית אחרת, ויבוא זה וילמד על זה, רבינו אמר (שיש"ק ב' צא): נוהגים העולם, ש'קשה ילד מתעקש מכין אותו, ואחר כך חוזרים ונותנים לו, (ומנשקים אותו וכו'), אני אומר - לא להרביץ ולא לומר (ולא לנשק).

ידוע גם הסיפור המובא באבני"ה ברז"ל: מוהר"ן ת' היה רגיל לקח לביתו את האוהרים הנשאים בבית המדרש, אף על פי שישוים אדם לא רצה לקחתם. פעם בשבת אחת לקח אורח אחד שהיה לבוש בבגדים נבזים ומגנים מאד, עד שבנו רבי יצחק, שהיה אז ילד קטן, לא רצה להתקרב ולשבת אצל שלחן השבת בגלל אורח זה, והפה אותו מוהר"ן ת'. כשפא אחר כך מוהר"ן ת' אל רבנו צדוק"ל ודרך היה לספר הכל לפני רבנו צדוק"ל, ספר לו גם זאת, ואז אמר לו רבנו צדוק"ל, בשני דברים לא עשית פהגן, ראשית, רצוני הוא שתקח אורח גנון שתוכל לדבר עמו, ועוד, לילד מרביצים? בתמיהה. (צווייען האסטו נילשט גוט גימאכט, אין מאל וויל איך טאקע זאלסט נעמען א אורח גנון זאלסט קענען רעדן מיט איהם, און ווידער א קינד שלאגט מען?)

ובין כתבי ר' אברהם ב"ר נחמן מצאנו שלמד מזה הוראה למעשה, וז"ל במכתב: שמעתי מאבי ששמע ממוהר"ן ת' ז"ל, ש'מאד הקפיד רבנו זכרוננו לברכה על הפאת הננים, כי יש בזה סכנה. ובלשון תמה אמר פעם אחת רבנו למוהר"ן ת': לילד מרביצים? (א קינד שלאגט מען?) ומאמר הפתיב: "ואוהבו שחרו מוסר", פרשו חז"ל, ולמדו: "פד תמחי לינוקא לא תמחי אלא בערקתא דמסאנא" (פבא פתרא כ"א, ב) יען אשר בזה לבד לא נמצא סכנה.

לאור דברי רבינו אלו, אמרו אנ"ש (שיש"ק ו' שלו) על מה שכתוב "חושף שבטו שונא בנו", שאין הפנה שצריך דוקא להרביץ ממש, אלא שישיל מרות ומורא עליו פאלו השוט תולה ועומד מוכן להכותו שידע התינוק שהשוט תולה ועומד מוכן להפאה (דער קאנטישיג היינט). אבל לא שיהיה ממש.

כשסיפר אחד מאנ"ש את דעת רבינו הנ"ל סיפר לו יהודי (שיש"ק ח' לב) מעשה שהיה בעירו בילד שאביו הפכה, ולמחרת לא נמצא הילד, עד שזודע עליו שהמיר דתו רח"ל.

גם ידועה אימרתו של רבינו ז"ל שאמר (אוצר נחמני מז) מה שצריכים לפעל פועלים בטוב ובנעם ולא ככעס וקפידה, ואם נראה פעם שכן פעלו

אֶפְשָׁר גַּם אֶתָּה רוֹצֵה לְהַכּוֹת אוֹתִי? וּבְתוֹף הַדְּבוּרִים הוֹשִׁיט לוֹ הַלְחִי, וּבָא לוֹ בְּמַחְשָׁבְתוֹ שְׁעָתָה יִקְיָם מֵאִמֹר רַבְּנוּ ז"ל הַלְּל - אִמָּאֵל גִּיט מְעַן אֶפְאֶטְשׁ, וְקָם בּוֹ תִּיכֵף וְהָפָה אוֹתוֹ עַל הַלְחִי.

אך זאת צריכים אנו לדעת, כמו שהאריך ר' לוי יצחק ז"ל בשיחה על זה (מובא באיש חסידי' עמ' שט) ובה נחזור לעניננו בו התחלנו: רבינו לא בא להקל ולהפחית כמלא נימא מגודל האחריות המוטלת על כל אב לחנך את בנו ולגדלו על דרך הישר, אדרבה, יש אבות הסבורים כי המקל והשוט יעשו בעבורם את העבודה, ובמקום שהוא יטרח לחנך ולהורות את בנו, ירביץ ויכה אותו, על זה בא רבינו, להבהיר: מצות חינוך הבנים עבודה גדולה היא, ומוטל על האב להקדיש זמנו וכחו עבורה, ולא יקצר הדרך לסמוך על אגרופיו.

וסיים ר' לוי יצחק: כאשר תחנך את הילד כראוי בפיו, לא תצטרך לעונשו בידך!

זאת אומרת, רבינו לא בא להקל אלא להחמיר, בבחינת 'שבור החבית ושמור את יינה' (ראה ב"ב טז). אפשר גם להסמך לזה, את מה שאמר ר' אברהם בר"נ בנוגע לשמירת האדם על בריאותו: אחר שאסר עלינו רבנו לפנות לרופאים ולהשתמש ברפואותיהם, עלינו להשתדל ולהקפיד לאכל רק את הדברים הבריאים. בעוד שחסידיים אחרים אם יאכלו דבר המזיק לבריאותם יוכלו אח"כ לילך לדרוש ברופאים, אנחנו לא נוכל לעבור את פי רבינו, על כן אנו צריכים לזוהר ביותר שלא לאכול דברים המזיקים לבריאותנו וכן בענינא דידן, בעוד שאחרים אם לא ישקיעו כ"כ בחינוך הבנים, אזי כשהילד יתנהג שלא כראוי - יש בידם את האפשרות להכות ולהרביץ כרצונם וכעסם, הרי אנו צריכים לזוהר ביותר להעלות את הילד על דרך העולה בית א-ל, כדי שלא יבוא להצטרך להכותו..

צריך לקיים ציווי רבינו

גם זה צריכים לדעת ולזכור היטב, כי לא מחשבותינו מחשבותיו הקדושים, וכל שיחה ועצה המשיך ממקום שהמשיך, אין רבינו ח"ו מחנך מעודכן של ימינו שמכבד את הילד ומתירא ממנו ומנפשו העדינה, וגם בזה יש לנו להביא שיחה שנאמרה גם היא בענין ההתרחקות מהרופאים (שיש"ק ג' רצט) כְּשֶׁאָמַר וְהַסְבִּיר פֶּעַם ר' אַבְרָהָם בְּר"נ לְאָבִיו ר' נַחֲמָן טוֹלְטְשִׁינְעֵר שָׁגַם בְּשִׁכְל וְנָתַן לְהַבִּיז מְדוּעַ נִכּוֹן הַדְּבָר הַהִתְרַחֵק מֵהַרְוֹפְאִים וּרְפוּאוֹתֵיהֶם, גְּעַר בּוֹ אָבִיו וְאָמַר לוֹ: צְרִיף לְקַיֵּם צְוִי רַבְּנוּ, הַהִתְרַחֵק מֵהַרְוֹפְאִים מִחַמַּת אָמוּנָה בְּדַבְרֵי לְבָד. כִּי כְּשֶׁיִּתְרַחֵק מֵהֶם מִחַמַּת הַהֲבִינָה שֶׁבְּשִׁכְלוֹ, יִכּוֹל לְהִיטֵל שְׂאֵחַר זְמַן וְכִי לְהִיפֹךְ, וְדַבָּר רַבְּנוּ שֶׁאָמַר שְׁצַרְיָכִים הַהִתְרַחֵק מֵהֶם, אֵינוֹ נִתֵּן לְשׁוּגֵי.

דרך החינוך של רבינו אינו מחמת שום שכל והבנה, אלא מתוך אמונה שכל השיג במקום שהשיג, וכמו שאפשר ללמוד מהמעשה המובא בחיי מוהר"ן (תצ) תינוק אחד בן תשע שנים היה חולה קצת שהיה לו חולאת שקורין שטעקיניוס [דקירות] וישלחו אביו לרבנו זכרוננו לברכה, וספר עמו הרבה ואמר לו מוסר נפלא. כי היו להתינוק פחדים גדולים, ואמר לו רבנו זכרוננו לברכה מדוע תפחד עתה, וזכר נא הפחד שיהיה לך בעת שיוליכך להבית עלמין ותשאיר שם לבדך, והכל יפרדו ממך ותהיה נשאר מנח בין המתים, הלא עקשו אתה מתירא לצאת יחידי בלילה ומה תעשה אז. וכיוצא מזה דברים הרבה של מוסר, גם אמר לו מי הוא זה שירצה להכות את עצמו בעצמו. כלומר, והלא כשאתה חוטא אתה מכונה את עצמך בידים. כי סוף כל סוף תקבל ענשה הקשה והמר, ואיך לא תחוס על עצמו ואתה מכונה את עצמך בידים ממש. רבינו ז"ל דיבר עם ילד בן תשע, מוסר נפלא מיראת העונש, בלי

שום התחשבות ורחמנות על בריאות נפשו.

ולמה עשה זאת? מסיים מוהר"ן בחיי מוהר"ן שם: מזה אנו רואין איך רבנו זכרוננו לברכה היה מסתכל אפלו על תינוק ורצה להכניס בו יראת שמים למען יתחיל להתחנך בעבודתו יתברך, וגם יזכרם בגדלותו ויכמו שפתיב חנוך לצער על פי דרכו וכו'. ועוד יש דברים הרבה שספר עם הילד הנ"ל כמה פעמים מענין ערלת לב שצריכין למולו וכו'. וכן שמעתי מכמה אנשים שהיו קטנים בימי רבנו זכרוננו לברכה, וספרו לי כמה דברים נפלאים ושיחות יפות ששמעו ממנו בקטנותם ועדו הם זוכרים אותם ומבינים עקשו למפרע, איך היה מרמז להם דברים שייטיב להם באחריתם:

ללמדך, שכדי לחנך את הילדים כראוי, אין צריך שום שיטות חדשים גם ישנים, ואף אלו שהם 'על פי' דברי רבינו, מה שכן צריך, זה לצעוד בכל עת ורגע עם רבינו, עם שיחותיו, עם עצותיו הק', ובכל אשר יפנה יסתכל בדבריו הק' ובדברי תלמידו הגדול, אשר מלאים תרופות לכל החולאים, ועצות והדרכות לכל הספקות שבעולם, ובפרט בעצת העצות התפילה והתבודדות - ואז תלך לבטח דרכך.

הכל בשביל הבנים

ונסיים בדברי מוהר"ן השייכים לעניננו ולענינא דימוא (ליקוטי הלכות נטילת ידיים ו' כא), וזה לשונו: כְּדִי שְׂיִרְאָה תִּינוּק וְיִשְׁאַל מֶה נִשְׁתַּנָּה, כִּי כָּאֵן הִבֵּן שׁוֹאֵל, כִּי הִתְקַרַּם שִׁישְׁאֵל הִבֵּן וְכוּ', כִּי עָשָׂר יִצְיֵאת מִצְרַיִם שְׁגָלָה אֶלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לְעֵינַי כֹּל הַכֹּל הָיָה בְּשִׁבְלֵי הַבָּנִים, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב, וְהוֹדִיעַתָּם לְבָנָיָה וְלְבָנֵי בְּנָיָה וְכוּ' בְּפִסּוּקִים רַבִּים. כִּי זֶה עָשָׂר הַדַּעַת הַנְּלֵל לְהֵאִיר בְּבָנִים וְתַלְמִידִים שְׁנִקְרָאִים גַּם כֵּן בָּנִים. לְהֵאִיר הַדַּעַת מְדוּר לְדוּר לְעוֹלָם בְּחִינַת דוּר לְדוּר יִשְׁבַח מְעַשֶׂיָּה. וְכֵמוֹ שְׁפָתוֹב וְלִמְעַן תִּסְפָּר בְּאֲזֵנֵי בְּנָיָה וְכוּ' וְעַל כֵּן צְרִיכִין לְעִשׂוֹת שְׁנִיִּים כְּדִי שִׁישְׁאֵל. אֲבָל כֹּל הַתְּשׁוּבָה הוּא רַק שְׁמִסְפְּרִין כִּי עֲבָדִים הֵינּוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם וְיִצְיֵאֵנוּ ה' אֶלְקֵינוּ מִשָּׁם וְכוּ' וְנִמְאָרְכִין בְּסִפּוּר זֶה וְכֹל הַמְּרַבָּה לְסִפּוּר בִּיצִיאת מִצְרַיִם וְכוּ' מִשְׁבַּח. אֲבָל בְּכֹל זֶה עֲדִין אֵין תְּשׁוּבָה מִסְּפָקָת וְטַעַם גְּמוּר עַל כֹּל הַמִּצְוֹת וְהַשְׁנִיִּים, כְּמוֹכֵן לְכֹל וְכֵמוֹ שְׁמִבְּאָר בְּסִפְרֵים מִזֶּה. אֲבָל בְּאִמַּת זֶה עָשָׂר הַתְּקוּן שְׁמוֹדִיעִין לוֹ שְׁכָל הַשְׁנִיִּים שְׁבַלִּילָה הַזֹּאת וְכֹל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה הַכֹּל בְּשִׁבְלֵי לְהַמְשִׁיךְ עֲלֵינוּ הָאֲמוּנָה הַקְּדוּשָׁה שְׁגָלָה לָנוּ בְּרַחֲמֵיו עַל יְדֵי יִצְיֵאת מִצְרַיִם עַל יְדֵי הָאוֹתוֹת וְהַמּוֹפְתִים הַנּוֹרָאִים שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ עַד אֵין חֶקֶר. שְׁעַל יְדֵי זֶה רָאִינוּ עֵין בְּעֵין כִּי רָאִי לָנוּ לְעִבְדוֹ וְלִקְבֹּל עַל מַלְכוּתוֹ בְּאַהֲבָה כְּאִשֶׁר צָנְנוּ עַל יְדֵי מִלְּשָׁה. אֲבָל עָשָׂר הַטַּעַם שֶׁל כֹּל מִצְוָה בְּפִרְטוּיָהּ זֶה אֵי אֶפְשָׁר לְבָאָר, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב, לְכֹל תְּכַלָּה רְאִיתִי קֶץ רַחֲבָה מְצוֹתָהּ מֵאֵד. עֵיין שֵׁם עוֹד, וּבְדַבְרֵיו בְּהַלְכוֹת פֶּסַח ט' אוֹת ז' הַמְּשַׁלְּמִים אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלוֹ כְּאִשֶׁר צִיִּין בְּעַצְמוֹ בְּפָנִים.

ואין צורך להילחץ מגודל החובה המוטלת עלינו בזה, כי איך שהוא, ראוי וצריך לזכור את דברי רבינו ז"ל שאמר (אבני"ה ברזל): יהודי צריך לבקש מה' יתברך שיעזב אתה מתיירא לך צאת יחידי בלילה ומה תעשה אז. וכיוצא מזה דברים הרבה של מוסר, גם אמר לו מי הוא זה שירצה להכות את עצמו בעצמו. כלומר, והלא כשאתה חוטא אתה מכונה את עצמך בידים. כי סוף כל סוף תקבל ענשה הקשה והמר, ואיך לא תחוס על עצמו ואתה מכונה את עצמך בידים ממש. רבינו ז"ל דיבר עם ילד בן תשע, מוסר נפלא מיראת העונש, בלי

”כל אדם צריך לצייר לעצמו שעכשיו בשמים עומד משה רבינו ורבינו הקדוש וכל צדי

הדף פול צמח לכל האלים?

קיי האמת, והם חושבים על כל אחד באופן פרטי כיצד לגאול אותו מהשעבוד הנורא"

הרה"ח ר' יצחק אהרן פאגל
שליט"א - רב דקהילת יאוונזשנא
מונסי, משתף את קוראי
'אבקשה' בכיסופים והצימאון
הרוחני שהביאוהו לחפש
ולדרוש להשתוקק ולבקש, עדי
זכה להסתופף בצילו של
הרועה הנאמן | המסע שהחל
בחצרות מפורסמות ועובר
בשיעורי חסידות עמוקים,
מגיע לשיאו בהתקשרות
לבבית ונמרצת לרבינו הקדוש |
פלאות אלה הן הן קצות דרכו

שמחה סופר

תמונות: בעולמה של ברסלב

ביהמ"ד יאוונזשנא בעיר מאנסי

ר

בינו ור' נתן נוגעים
בנקודות הכי עמוקות
בנפש פותח ר' יצחק אהרן
בסערת לב, 'שנו ייאוש
עמוק ונסתר החבוי עמוק

בלב כל אחד, ייאוש באותם נקודות שאינו חושב שהוא יכול לשנותם, ולרוב אפילו אינו מודע לקיומם, ורבינו ורבי נתן בספריהם חושפים ומגלים אותם ויודעים להיכנס באמנות עצומה לכל פיתולי הנפש הדקים שאינם ניכרים למי שאינו 'מבקש' באמת...

'פעם היה לי זיהום כלשהו והייתי צריך ליטול אנטיביוטיקה, והיא לא הועילה, כשהלכתי לרופא, הסתבר שישנה תופעה בה הזיהום נעטף במין שכבת מגן שדרכה התרופה אינה מצליחה לחדור ונדרש ממש ניתוח על מנת לרפא את הזיהום... כשמעתי זאת נזכרתי בדברי רבינו הקדוש אודות הטומאה הטמונה בלב האדם, היא כל כך חבויה וכבושה, עד כדי כך שאף אחד אפילו אינו מדבר ממנה, אף אחד אינו חותר לאותה נקודה עמוקה בלב וזקוקה לניתוח מעמיק טרם תפְּשָׁה המוגלה בכל הגוף, מוהרנ"ת בליקוטי הלכות חותר לאותה נקודה הכי עמוקה בנפש ובוודאי זו הישועה הגדולה ביותר לנפש האדם. - - -

א בריסק'ע ברסלבי

בר' יצחק אהרן מתמזג לו שילוב יחודי, מסע חייו בתחנות כל כך מגוונות מאיר באישיותו זוויות שונות, מחד ידיעת התורה ומאידך להט יוקד לכל דבר שבקדושה לצד לבביות מיוחדת שניתן בה, ר' יצחק אהרן משמש בשנים האחרונות כרב ואב"ד בקהילת יאווזשנא בעיר מונסי שבארה"ב, בצעירותו למד בישיבת 'בית דוד' שבמונסי ולימים אף שימש שם כר"מ, וכיום הוא משמיע בבית הכנסת שהוא עומד בראשו דיבורים נפלאים מענקי החסידות המשולבים בתורתו של רבינו הקדוש מידי שבת בשבתו.

כאשר יושבים לשיחה עם ר' יצחק אהרן מסתבר כי את היכרותו הראשונית עם רבינו הקדוש הוא עשה כבר משחר נעוריו וכי התהלך שהבשיל לחלוטין רק לפני כ-3 שנים קרם עור וגידים במשך שנים ארוכות, ובשפתו התורנית 'גאולתן של ישראל קמעה קמעה', הרומזת לדברי הירושלמי המפורסמים בברכות "ר' חייא בר אבא ורבי שמעון בן חלפתא היו מהלכין בבקעת ארבל וראו אילת השחר. אמר לו ר' חייא: כך היא גאולתן של ישראל, בתחילה קמעה קמעה, כל מה שהיא הולכת, היא רבה והולכת. כמו שכתוב: 'כי אשב בחשך ד' אור לי'. - 'ממש כדברים האלו התרחש עימי' מתרגש הרב פאגעל, 'גאולת הנפש לה זכיתי מאז הכרתי את רבינו הק' התרחשה עימי קמעה קמעה, צעד אחר צעד, בהשתלשלות ארוכה ומורכבת, האור האיר בנפשי קמעה קמעה כמו בעלות השחר, עד שזכיתי להגיע למצב של הברקת השחר 'האיר

פני המזרח', ועדיין עודני עומד ומתפלל שאזכה להגיע למצב של 'הולך ואור עד נכון היום' הוא אומר בחיות.

לטעום מכל העולמות

עד להחלטה הסופית של ר' יצחק אהרן להתקרב לרבינו ממש, החלטה שבאה לידי ביטוי בתחילה בניסיעה לאומן לראש השנה באופן קבוע ומוצאה, עבר ר' יצחק אהרן דרך ארוכה, כבר בנערותו בישיבה קטנה 'בית דוד' הכיר את תורת רבינו דרך כמה מחבריו בישיבה, הם אפילו 'סחבו' אותו עימם לשיעוריו של הרה"ח ר' נתן ליברמנטש, 'אהבתי דווקא מאוד את הרעיונות עליהם דיבר ואפילו פתחתי ליקוטי מוהר"ן מפעם לפעם, זה מאוד משך אותי, חשתי מרחוק שאצל רבינו אפשר למצוא חיים טובים ממש אבל זה היה ממש ראשוני, באותם ימים הכיר את ר' יודל ליכטער מאנ"ש בארה"ב שקירב אותו ואף דיבר עמו הרבה מעניין ההתבודדות. 'בישיבה הגדולה זכיתי לעלות לארץ ישראל וללמוד בישיבת 'אטיק' המפורסמת שם הכרתי עוד כמה בחורים מאנ"ש כמו ר' דוד מינצברג ור' מנשה שפירא, באותה שנה סמוך לראש השנה פגשתי בידידי הרה"ח ר' צבי ליברמנטש שהיה אז אברך צעיר והוא הבעיר את לבבי לנסוע לאומן לר"ה, הייתי די 'בשל' לכך אולם הרעיון נגזר מפני התנגדות המשפחה'

בהיותו בארץ ישראל הספיק ר' יצחק אהרן לערוך הכירות מעמיקה עם כמה חצרות חסידיות מפורסמות, במהלך חיפושו התודע לדרכי עבודת התפילה בקרלין, והיה משתתף פעמים רבות ב'יצן' הסלונימאיים, גם בחבורת 'אמונת ישראל' הידועים ביותר בעבודת ה' המיוחדת שלהם ביקר רבות וגם שם חדרו הדברים לנפשו המבקשת, במקביל היה לומד הרבה בספרי האדמו"רים לבית סלונים, תקופה מסוימת אף התבשם מתורתם של אדמו"ר גור שם דיברו אל ליבו הנהגות הקדושה ושיחותיו הבעורות של אדמו"ר הבית ישראל זצ"ל בענייני קדושה.

אגב, בהמשך כשניסינו להבין מר' יצחק אהרן את ההבדלים בעיניו בין ברסלב לשאר החסידויות הוא בחר להשיב לנו באנקדוטה מעניינת; 'כשהכרתי את הרה"ח ר' נתן ליברמנטש שליט"א, שאלתיו פעם מה ההבדל בין עבודת הקדושה המדוברת במחוזות חסידיים אחרים לבין זו המדוברת בברסלב, הוא ענה לי בשאלה חכמה ועמוקה, 'כשהסתובבת בחסידויות בהם עוררו 'אש להבה' על עניינים אלו הורדת פעם דמעה על כך ??? - מה אומר, לא יכולתי להשיב על כך בחיוב, כי אכן הייתה תבערה גדולה ושיחות קדושות ולוהטות בעניין זה, אולם לא זכיתי עדיין אף פעם לאיזו דמעה פשוטה מעומק הלב ביני לבין קוני כשהתפללתי על כך, ואם תרצו זה כל ההבדל, כי את ההבנה העמוקה של גודל האור, עוצמת החשיבות, ויוקר הערך של הקדושה זה קיבלתי אצל רבינו, במקומות

אחרים אמנם קיבלתי רוח של קדושה אבל זה עוד לא חדר לעומק הלב'.

כשהגיע ר' יצחק אהרן לפרקו שב לחו"ל שם הקים את ביתו והמשיך בחיפוש אחר עומק גדול יותר בעבודת הבורא, 'חיפשתי ללא הפסקה והגעתי בדרך גם לבריסק וסאטמר, כמו כן עסקתי בחינוך בחורי ישראל ליראת שמים ועבודת ה', אולם אפשר לומר כי למרות כל הלימוד והחיפוש והחינוך עדיין הרגשתי כי הכל נעשה לעיתים רק ברובד החיצוני של הלב, הרב פאגעל עוצר לרגע את שטף דבריו, ומחדד את הדברים באמרות מתוך צפונות סגור ליבו, 'לפעמים אנחנו לובשים שנים כסוי על כסוי, לובשים עוד מעיל ועוד צעיף אבל הלב באמת נמצא לגמרי מחוץ לסיפור, אנחנו משכנעים את עצמינו שאנחנו מחוברים לעניין אבל באמת זה לא נגע ולא פגע, ההסתרה כל כך גדולה שיכולים לעבור שנים על גבי שנים עד שה' מרחם עליך ואתה מבין שהיסודות שעליהם אתה בנוי הם יסודות לא לגמרי נכונים, ובעיני עמוק מסתבר לך שיש בהם חלק שהוא עדיין חיצוני, 'בְּפִי וּבְשִׁפְתָי כְּבֹדֵי וְלִבִּי רָחַק מִמְּנֵי וְרֵחִי יִרְאָתָם אֲתִי מִצְוֹת אֲנֹשִׁים מְלַמְּדָה, הוא מצטט את הפסוק בישיעהו, 'הלב הוא האדם עצמו וכשהש"ת מרחם עליך ופוקח את עיניך ואתה חש היכן ליבך מצוי באמת זה כואב ודוקר עד מאוד' אומר ר' יצחק אהרן, 'מסתבר שהחסידות

התפילות והכיסופים שהמיסו את כל ההתנגדויות - אומן ראש השנה

היא משהו משנה חיים, לא דבר שמתחיל ונגמר בסוג הכובע והבעקישטע שלך או בסגנון הלבוש שלך הוא מפטיר - - -

צימאון בלתי פוסק - - -

למעשה, לא מצאתי רפואה ומנוח לנפשי והייתי כל הזמן בצימאון בלתי פוסק, אמנם ברחמי ה' תורת רבינו הקדוש הייתה כל העת ברקע, זכורני שפעם בערב שבת שמעתי ממאן דהו את תורתו הנפלאה של רבינו על הצימאון התמידי שאינו נרגע עד שמתקרבים לצדיק האמת, דברי רבינו הקדושים בתורה ע"ו כמו דברו אל ליבי ושלחו בנפשי טללי נחמה "הָיָה בְּחֵינֵת מַעֲלַת הַתְּקָרְבוֹת לְצַדִּיקִים. כִּי יֵשׁ בְּחֵינֵת צְמָאָה נְפֹשִׁי, דְּהֵינָה כְּמוֹ מִי שֶׁהוּא צְמָא מְאֹד, שְׂשׂוּתָהּ אֶפְלוּ מִיַּם הָרַעִים. כְּמוֹ כֵּן גַּם בְּעִבּוֹדַת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ, יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵם תְּמִיד בְּבְחֵינֵת צְמָאוֹן, וְלוֹמְדִים וְעוֹבְדִים עֲבוֹדָתוֹ תְּמִיד. הֵם תְּמִיד בְּבְחֵינֵת צְמָאוֹן, כִּי נְפֹשׁוֹ שׁוֹקֶקֶת תְּמִיד לְעִבּוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲךָ שֶׁהוּא בְּלֹא זְמַן וְשָׂכַל. כִּי לְפַעְמִים בְּטוֹלָה שֶׁל תּוֹרָה הִיא קִיּוּמָה, וְזֶהוּ מַעֲלַת הַתְּדַבְּקוֹת בְּצַדִּיקִים, כִּי הֵם עוֹשִׂים גְּבוּל זְמַן, לְבַל יְהִיֶה בְּבְחֵינֵת צְמָאוֹן"...

'הדברים היו על לבבי כמים קרים על נפש עייפה, כטללי תחיה, כשהגעתי לביתי סחתי על כך בביתי 'כמדומני שבסוף אגיע ל"שם"... זה כל

זה יצר אצלי איזשהו מחסום מלהתקרב לשם, לימים אכן ראיתי בדברי מוהרנ"ת שככל שיש בדבר מסוים אמת נקיה וזכה, הרי טיפה אחת של שקר יכולה להעכיר אותה לגמרי, ומסתבר שזו הייתה המניעה שלי מלהתקרב.

המניעות של תחילת ההתקרבות

תהליך ההתקרבות היה ארוך במיוחד, ובעקרון התפצל לשתי שלבים עיקריים, השלב הראשון בו הבין שאינו יכול יותר לשאת את הצימאון הנורא ובו הוא מחליט להתקרב לרבינו הק' ואף נוסע לאומן לראש השנה חרף התנגדות גדולה מצד חלק מהסובבים אותו, אולם בניגוד לסיפורם של מקורבים רבים ר' יצחק אהרן דווקא אינו רואה אור גדול באותה נסיעה ולאחריה אף מתקרב ומתרחק יותר, ורק בשלב השני כעשור לאחר מכן - לפני כשלוש שנים - הוא חוזר ומתקרב לרבינו הק' ביתר שאת.

ביודעינו כי רבים מהמקורבים חווים תהליך דומה של קירוב וריחוק, ומוצאים את עצמם מתייסרים באותו 'ריקוד' של פסיעה קדימה ושניים אחורה אנו מנסים להבין את התהליך אותו עבר ר' יצחק אהרן ולקבל ממנו תובנות שיכולות לסייע לכל מי שנמצא במצב דומה על

כך דיבר אלי, היו לי מלא 'דיעות' התורה לפי כוחי, אבל זה היה בבחינת 'הרי בשר והרי סכין ואין לנו פה לאכול', ממש לא ידעתי את נפשי, לעומת זאת חשתי מרחוק שבברסלב נותנים לאדם ממש בפרטיות את התיקון הנצרך לו, הבנתי שאצל רבינו יש מי שחושב בפרטיות על נפשות ישראל, שיש דבר כזה צדיק שהוא בחינת משה שיש לו אחריות על כל נשמה ונשמה להצמיח אותה באופן פרטני ואישי, זה היה מאוד מיוחד, צדיקים רבים אומרים תורה נפלאה ודרושים עצומים, אבל בתורת רבינו ישנה כעין הכרזה בה רבינו לוקח אחריות על כל אחד שילמד את ספריו שתהיה לו שייכות עם הקדושה השורה שם'.

'אליבא דאמת אני מוכרח לציין כי לאורך שנים רבות הייתי מחובר מאד לליקוטי הלכות' והייתי מביא בשיחות הקבועות בסעודה שלישית הרבה מהרעיונות והדרושים הנפלאים של מוהרנ"ת אולם לעיקר לא זכיתי... לעניין של ה'צדיק'.. לזה עוד לא התחברתי, כיום אני מבין עד כמה זה חסרון גדול להפריד את העניין של הלימוד בספרים מהאור של הצדיק בעצמו, ועד כמה שהעיקר חסר מן הספר בלא זה.

את האמת אומר שהרחתי משהו בעדינות חושיי, והייתה לי אי נוחות מריבוי המשפיעים והדעות בברסלב לצד העובדה שבברסלב מלאה בת זרמים וגוונים שלא תמיד היו 'חלקים' בעיני,

"הבנתי שאצל רבינו יש מי שחושב בפרטיות על נפשות ישראל, שיש דבר כזה צדיק שהוא בחינת משה שיש לו אחריות על כל נשמה ונשמה להצמיח אותה באופן אישי"

מנת שישאב חיזוק ויתמלא כוחות מאותם אלו שכבר עשו כברת דרך כה משמעותית בדרך למסילה העולה בית ה', אנו מבקשים אם כן לדעת מה היה ה'קש' ששבר את גב הגמל, ומה עוררו להתקרב לרבינו הקדוש בשלב הראשון? ר' יצחק אהרן: 'ככל שחלפו הימים והשנים בהם ניסיתי דרכים רבות בעבודת הבורא הרגשתי שאני מחפש משהו הרבה יותר עמוק, שאני חייב למצוא משהו שייגע בליבי באמת, באחד מימי חול המועד פסח תשס"ח שמעתי את שיחותיו של הרה"ח ר' שאול סירוטה ואף ראיתי מאמר שלו על יציאת המצרים הפרטית של כל אחד שמאוד דיבר לליבי, והחלטתי שעד כאן, איני יכול עוד, היה זה באיסרו חג פסח, הבנתי לעומק שאם בונים בניינים ללא יסוד איתן אז הכל יכול להתרסק, וככל שהאבנים שאתה מעמיס בראש הבנין גדולות יותר, כך העדר היסוד החזק מורגש יותר.

מיד לאחר הפסח בס"ד הכרתי את הרה"ח ר' אברהם יצחק מרמלשטיין, והעובדה שהוא היה מחד ברסלב'ר חזק ומאידך ירא שמים וקנאי בכל ליבו דיברה אל ליבי והקלה עלי מאד את ההתקרבות לרבינו הקדוש. באותה שנה אף התגברתי על כל המניעות העצומות וזכיתי

לנסוע לראשונה בחיי לאומן לראש השנה, אולם כאמור זה היה לי קשה מאוד, מה שגרם לכך שאף שכבר קניתי כרטיס לר"ה שלאחריו בסופו של דבר לא נסעתי שוב, מאחר ולא זכיתי לחוש את האור הגדול במיוחד, ולאחר ר"ה בחרתי לשוב למקומי הטבעי. למרות שברוך ה' זכיתי להארת פנים אחרי הנסיעה הזו אף בגשמיות ובס"ד קיבלתי מעמד פרנסה בניגוד לחששוני שעקב הנסיעה לרבינו אנושל מן המקום בו לימדתי.

ליבו של ר' יצחק אהרן נמשך תדיר לדרך העבודה של 'בעלי המחשבה' ועל כן תדיר דיברו אל ליבו אותם משפיעים שהינם יותר בעלי עומק ומחשבה, ואף באותם שנים בהם היה מקורב לרבינו הק' לחצאין עדיין היה שומע את שיחות אותם משפיעים ואף מעיין רבות בדברי מוהרנ"ת, אולם עדיין חש כל העת כי טרם מצא מנוח לנפשו.

יצוין כי במבט לאחור דווקא על תקופת ה'התרחקות' שלו יש לר' יצחק אהרן הרבה מה לומר, 'דואים אצל המרגלים שתמיד בשעת קושי רצו לחזור למצרים, וזה קורה לכל ברסלב'ר חסיד ובפרט ל'מקורבים' ש'יורד' להם האור ורוצים פתאום לשוב לאותו מקום שממנו באו,

כדרך אנשי דור המדבר שבמצרים ישבו על סיר הבשר ולשם רצו לשוב.

אולם צריך תמיד לזכור את הפסוק הנפלא שנאמר בדור המדבר (דברים לא) "וּבְמִדְבַּר אֲשֶׁר רְאִיתָ אֲשֶׁר נִשְׁאַף ה' אֱלֹהֶיךָ כְּאֲשֶׁר יֵשֵׂא אִישׁ אֶת בְּנוֹ בְּכָל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הִלְכְּתֶם עַד בְּאֶפְסֵי עַד הַמְּקוֹם הַזֶּה" שים אל לבך מה כתוב פה, קורא ר' יצחק אהרן ברגש, "אֲשֶׁר רְאִיתָ" אתה וודאי ראית ישועות עצומות, אז תזכיר לעצמך את מה שראית... אל תשכח זאת, לא לחינם בפסוק שאחריו מזהיר משה רבינו "וּבְמִדְבַּר הַזֶּה אֵינְכֶם מְאִמִּינִם בְּה' אֱלֹהֵיכֶם". כי מגיע אחר כך עמלק שיושב בארץ הנגב ומנסה להשיכיח הכל, מגיעים כל הענקים והרפאים ומחלישים את האדם, שזה כידוע כל כוחו של עמלק לזנוב בכל הנחשלים, לרפות ולהחליש את כוחו של האדם ולהביאו למצב של עייף ויגע, ולכן על האדם לחזור כסדר 'במדבר אשר ראית', 'אתם ראיתם' אומר משה רבינו - לא בניכם שלא ידעו ולא ראו' כמובא שם בהמשך הפסוקים - אלא אתם בעצמכם, כי כל ברסלב'ר חסיד ראה מלא ישועות אצל רבינו הקדוש, וכך יוכל האדם להתקשר יותר בעומק לצדיק.

אומן ראש השנה תשע"ח

למעשה כך הלכתי 'בין הטיפות' במשך כמה שנים, עד שב"ה בער"ה תשע"ז זכיתי לשמוע שיחה נפלאה מפי המשפיע הר"ר אליעזר חשין שעורר בי כיסופים עצומים לנסוע לאומן לר"ה, לאחר אותה שיחה חשתי שאני רוצה להשתטח לפני ה' יתברך בפישוט ידיים ורגליים ולצעוק לפני ה' שיביא אותי לאומן לראש השנה, היו לי כיסופים עצומים אולם היות והרגשתי שאיני יכול לעזוב את קהל מתפללי ביהמ"ד שלנו בראש השנה נאלצתי להישאר בבית ולא נסעתי, אולם מיד כמה חודשים לאחר מכן זכיתי לשמוע שיחה של הרה"ח ר' שמעון אלי' ברזין, היה זה בחודש כסלו תשע"ח ולשיחה זו היה כח מיוחד להוריד את הדברים למעשה ממש, עד היום אני חב לו תודה עמוקה על הדחיפה והכח אותם נתן לי אף בלא ידיעתו, מאחר ואת השיעור שמעתי בצורה מוקלטת. הייחודיות במה שנאמר שם היתה בכך שהם נפרטו לפרטי פרטים, פתאום היה ברור לי מה עלי לעשות שלב אחרי שלב על מנת לעבור את הים...

התחלתי לצאת לשדה בפשיטת ותמימות והתמדתי בעניין ההתבודדות מידי יום ביומו במשך שעה שלמה בצורה מוקפדת. כבר בט"ז

בשבת זכיתי לקנות כרטיס לאומן לראש השנה תשע"ח והבנתי שיהיה מה שיהיה, עלי לעשות זאת, אחת הסיבות שנמנעתי מחמתן לנסוע הייתה ההתנגדות מהסביבה, אולם כאן הייתה לי 'תכנית עבודה' סדורה, פשוט התחלתי להתפלל על כך לה' מידי יום בהתבודדות, מסתבר שעד אז לא הכרתי מספיק את משמעותה הפשוטה של התפילה - לדבר מקירות לבבי, שכן התפילה היא אמונה, והאמונה היא בלב, וממילא אם אתה באמת מאמין בתפילה זה משהו אחר לגמרי, וזה מה שקרה לי, עד שברוך ה' כל המניעות נעלמו ממש כלא היו, אציין כי זכיתי לחוש את כוחה של התפילה בצורה כל כך מוחשית עד שחפצתי לזעוק קבל תבל ומלואה 'רבותי תפילה עוזרת' - - - מובן גם שזו הייתה נסיעה אחרת לגמרי, נסיעה עם הכנה כראוי, נסיעה שבה הבנתי טיפה מן הים מה זה צדיק, ומה התיקונים שהוא עושה בראש השנה בהתקבצות הזו.

לב בשר

כיום לאחר מספר שנים בהם הרב פאגעל מקורב לרבינו אנו מבקשים להציץ פנימה ולקבל מעט תובנות מעולמו הפנימי שהתעשר רבות מאז התקרב לרבינו לגמרי, ר' יצחק אהרן נאנח באנחה רווית משמעות, 'איי מי יכול לתאר איזו סייעתא דשמיא בכל העניינים, איזה עצות עמוקות קיבלתי, העצות עמוקות מיני ים, קשה לתארן במילים, וודאי שאנו רחוקים עדיין מאוד מהישועה השלימה והאמתית אולם מרחוק אנו מבינים שמדובר בדעת רחבה מאוד, אצל רבינו הכל מאוד עמוק ואינני משלה את עצמי שזכיתי להגיע לנקודת באמת השלימות, אבל וודאי שהרבה דברים אצלי שהייתי בטוח שלעולם לא ישתנו ולא יזוזו זכיתי לראות בהם הרחבות עצומות ונפשי יודעת מ א ד מה כוחו של צדיק, אדם לא קולט כמה הוא מיואש, אבל כעומק הייאוש הסמוי בו האדם נמצא כך עמוקה עד מאוד התקווה שרבינו נותן לאדם, אצל רבינו אתה לומד שהכל יכול להיות ושכלל 'ידישע נשמה' ישנה האפשרות להתהפך לצדיק גמור, אמנם צריך אצל רבינו המון סבלנות, והרבה המתנה, אולם ככל שהאדם יותר מיואש מכך אזי רבינו חותר עצות עמוקות מאוד לגלות לו את האמונה שיש לו כן סיכוי, כי העיקר הוא שקודם יאמין בעצמו, וזה הפשט של עניין 'נפילת האמונה' שרבינו מרבה לדבר ממנה כי האדם פשוט מפסיק להאמין בעצמו, ומשם הצדיק מעלה אותו - - -

למה חייבים להתקרב לצדיק?

על מנת לחדד את הדברים אנו שואלים מדוע אם כן חייב האדם צדיק, וכי אינו יכול לעבודו ית' לבד? והרב פאגעל מתלהט בתשובתו, 'אנחנו אומרים מידי יום 'כי הם חיינו ואורך ימינו'

"אנו צריכים לזכור
כל העת מאין
באנו, רבינו היה
אומר תדיר 'תזכרו
מאין הבאתי אתכם
ומאיפה הוצאתי
אתכם, גם בעל
ההגדה פותח
בגנות ומסיים
בשבח, ובהגדה
ממש רואים כיצד
מעוררים מחדש
את המקום בו היינו
'מתחילה עובדי
ע"ז היו אבותינו
ו ע כ ש י ו
קרבונו"

חלקינו בתורתך, כי על החלק שלי בתורה על זה מתעורר עיקר הקטרוג, אני יכול אכן ללמוד הרבה מן השפה ולחוץ אבל כל עוד וזה לא נוגע בנשמתו ובליבי אין על זה קטרוג כל כך, כי אין פה 'קבלת' התורה, אין פה 'מתן' תורה, זה עדיין ברובד החיצוני של הנפש והיא עדיין לא בכלים שלי, כל המלחמה היא שזו תהיה תורה ששייכת לכלים שלי, למקום שלי, שתזיז אותי מעט, כל מלחמת עמלק וכל המצירים שהיו לעם ישראל בכל הדורות היו ממש על הנקודה הפנימית הזו.

'זה בעצם המאורע הנורא שקרה לעמנו אחר חטא העגל, 'האותיות פרחו באוויר' ואבדנו בדיוק את הנקודה הזו של 'חרות על הלוחות', חטא העגל שהביא לשבירת הלוחות גרם לדבר אחד, שזה לא יהיה חרות, שזה לא ייכנס ללב באמת, והתיקון לכך היה בעבודת המשכן שבו כל אחד הביא מנדבת לבו הפנימית והשכינה חזרה לשכון בלב כל אחד, וזה בדיוק מה שהצדיק עושה - הוא בונה משכן, הוא בונה שייכות של כל אחד עם היהדות והתורה, הוא גורם לכך שהתורה תיכנס בלב כל אחד ואחד, על כך ניטשת בסערה מלחמה עצומה, ועיקר המלחמה היא שלא תהיה תחושת התקשרות לבבית אל הקדושה, ותחתיה תשכון תחושת ניכור אטימות וריחוק, וכל העשייה תהיה מן השפה ולחוץ ללא חיות, כגוף בלא נשמה.

'מאיך יש לזכור כי עיקר חידושו של רבינו הוא בחיבור שבין התורה לתפילה, כי כפי שאמרנו העיונות והקטרוגים הם אלו שמונעים מהתורה להיכנס ללב האדם ולכך היא רק חופפת עליו מבחוץ, והנה משה רבינו עמל 40 יום כדי

הישיבה בה למדתי: ישיבת בית דוד בעיר מאנסי

עוסקים בתורת אמת שוכחים מזה.

בלבבי משכן אבנה

'צריך לזכור את דברי הזוהר 'אורייתא מודעת ליה חובייה' (התורה מודיעה לאדם את חובותיו), כשאתה לומד - אתה זוכר איפה אתה בעולם, ואם אתה לא לומד - אתה שוכח את המקום שלך, בפרט תורה שנלמדת בלילה לאחר חצות לילה שהיא מעוררת את האדם הרבה מאוד, כי לעיתים אנו שוכחים כמה אנו רחוקים, ולכן אנו צריכים את אור התורה שתעורר אותנו לשוב, הבעיה היא שאין זה פשוט לזכות לאור התורה, ולכן צריך צדיק שילמד עלינו זכות ויכניס בנו את אור של תורה, כי כבר מיום נתינת התורה היה קטרוג על האדם שלא יקבל את התורה, והקטרוג הזה מתרחש כסדר לפני כל מדרגה שהאדם רוצה לעלות אליה כמובא בתורה א' תגיינא, ולכן אנו מתפללים בכל יום 'ותן

התורה היא הלא מקור חיותינו, אולם לעיתים האדם מרגיש שאין לו שייכות פנימית עם התורה והכל בבחינת 'מלומדה' אצלו, ואם אין לו קשר פנימי לתורה הרי שאין לו קשר לחיים עצמם, ואין לו חיות, לכן צריך צדיק כי הוא זה שנופח לתוך הנפש את רוח התורה, וזה סוד ההתקשרות לצדיק.

אנחנו שוב מנסים להקשות 'הלא הסתובבתם אצל הרבה צדיקים חיים, מה באמת הרגשתם שנותן לכם צדיק שחי לפני 200 שנה'?

הרב פאגל מחדד ואומר באופן ברור: 'כשאתה לומד את הספרים של רבינו אתה חש ממש כיצד רבינו מדבר אליך, רבינו ור' נתן הותירו דרך שמדברת אל האדם בכל נפתולי חייו, הם לא השאירו פינה אחת פתוחה!! את זה אין בשום מקום אחר! ומה שהצדיק עושה זה להמשיך את אותה רוח חיים לכל אותם פינות נידחות וחשוכות בחיי האדם.

'ברסלב כולה לב, אמת, בלי זיופים, יש את 'נקודת הלב' בכל עניין ועניין, אם זה לא אמיתי זה לא ברסלב זה משהו אחר, רבי נתן בכל דרוש שלו לא מרפה עד שהוא מגיע אליה, הוא מגיע לנקודות ולנסיות הכי דקות של הנפש, אולם אין ספק שצריך ללמוד הרבה את ספריו שכן זה מכלול שלם של דעת נקיה שהאדם צריך לקנותה ולסגלה לעצמו ולזה זוכה האדם ככל שמשקיע יותר כוחות בלימוד שיטתי ומעמיק, וכך קונה את הדעת הזו, אבל אין ישועה לאדם כמו הישועה הזו.

'ואם תאמר איך יכול אברך רגיל ובחור מן השורה לזכות לכך? אשיב לך שוב בשפתו של ר' שמואל שפירא זצ"ל שהיה אומר תדיר 'צריכים להיות רגילים מאד בספרי רבי נתן' - - , אמנם הקיצורים והליקוטים הם נפלאים מאוד אולם להבנתי דווקא בדרושים הארוכים בליקוטי הלכות שם מקבלים את הדעת, וכך זה חודר לאדם לתוך גידיו ונשמתו, צריך לזכור שאמונה בלי דעת לא מחזיקה כמובא בדברי רבינו, 'רבי נתן לקח את הדעת של רבינו, ערך וסידר אותה, והתאים אותה בשביל כל אחד ואחד מאתנו' - - , כשאדם עושה לו סדר חזק וקבוע ללמוד כל יום ולעסוק הרבה בליקוטי הלכות הוא הופך להיות מקושר באמת לרבינו, ואז הוא זוכה להיות 'מודה על האמת' כמו שאומרים בתפילה מידי יום, שכן זה התנאי הראשון לדעת שאני רחוק, אבל אם לא

להוריד שוב לוחות אחרונות, שעניינם הפנימי הוא להוריד שוב את התורה ולהכניסה ללב העם בפרט בדורות האחרונים, לכן אגב נאמר בהם 'פסל לך' כי זו הייתה עבודתו ל'פסל' ולחרות אותה בליבנו, אולם קדמו לימים האחרונים גם 40 יום האמצעים שהיו ימים של תפילה שאז התחנן לפני ה' לכפר לעמו על חטא העגל, ובעצם יוצא שעל כל יום של תורה הוא עמד יום והתפלל לפני ה'.

אם כן מבואר שזהו ממש כמו עניינו של רבינו לחבר בין תורה לתפילה, וכך זה נותר לדורות, כי כנגד 40 יום שקבלו ישראל תורה היו 40 ימי תפילה, ולכן גם דוד המלך כתב חמישה ספרי תהילים כנגד חמשת החומשים, כי ממש כך כנגד כל ספר של תורה שאנו רוצים להחזיר ללבנו או צריכים ספר של תהילים ותפילה, כי התורה והתפילה שלנו צריכים להיות באחדות גמורה, ולכן כל כך הזהיר רבינו שלא להפריד את הבחינה של 'למדן' מהבחינה של 'צדיק' כי צריך את שלמות השכל יחד עם שלימות הלב, ובכדי שהתורה אכן תלמד את האדם עצמו היא חייבת להיות משולבת בתפילה, ואז התורה תחייה אותו ויתקיים בו 'כתבם על לוח ליבך'.

ברסלב וגאווה תרתי דסחרי

חשוב לרב פאגעל להוסיף דבר נוסף, 'צריך לזכור שהתקרבות לרבינו מתרחשת דווקא על ידי שבירת הגאווה, האדם מעצם טבעו מלא בגאווה, ואם לא קנית את ההתקרבות לרבינו דרך

שבירת הגאווה שלך מוכח שזו התקרבות חסרה, לא מושלמת, אם אני מתקרב לרבינו כי הייתה לי איזו השגה, כי הבנתי משהו, או שהאיר לי העניין, אבל לא שברתי משהו מהישות שלי בהתקרבות זה בהכרח שחסר באמת של ההתקרבות, כל קניה של משהו מרבינו מוכרח שתהא בה שבירה של הגאווה, זה ה'מחיר' שעמו אנו קונים את הדבר הגדול הזה וזה דבר חשוב והכרחי מאוד, ר' לוי יצחק כבר התבטא פעם לאמור 'המפורסם של שקר' הכי גדול יכול להיות לפעמים גם ברסלב' שלא עושה התבודדות, כי אם אתה לא מבין שכל ההתקדמות של עבודת ה' תלויה בתפילה אז חסר העיקר, ומהותה של תפילה היא ענווה, אני חסר, ולכן אני מבקש, אם אני מחפש את האמת בדרכים אחרות שאין בהם הכנעה ובקשה יש בזה ריחוק גדול מהאמת, זו הייתה מהותם של הערב רב, והתקשרות לצדיק זו שבירת הגאווה.

יציאת מצרים פרטית

לסיום אנו מבקשים לשמוע מעט דברי חיזוק מתורתו של רבינו במעלת ימי תג הפסח הממששים ובאים:

הרב פאגעל מהרהר מעט, 'אנו נמצאים בימים אלו ממש בדרך בצאתכם ממצרים, זמן זה הוא זמן של יציאה ממצרים, כל התורה הלא ניתנה זכר ליציאת מצרים, אולם כדי לזכות לתורה צריכים לזכור כל העת מאין באנו, רבינו היה אומר

"כעומק הייאוש
הסמוי בו האדם
נמצא כך עמוקה
עד מאוד התקווה
שרבינו נותן לאדם,
אצל רבינו אתה
לומד שהכל יכול
להיות ושלכל
'ידישע נשמה'
ישנה האפשרות
להתהפך
לצדיק גמור"

תדיר 'תזכרו מאין הבאתי אתכם ומאיפה הוצאתי אתכם', גם בעל ההגדה פותח בגנות ומסיים בשבח. בהגדה רואים ממש כיצד מעוררים מחדש את המקום בו היינו 'מתחילה עובדי ע"ז' היו אבותינו ועכשיו קרבנו, 'עבדים היינו, וכו', כי עלינו לזכור שעודנו מצויים עמוק בתוך שעבוד מצרים, הגם שנראה שבני חודין אנו ולא חסר לנו כלום, שכן מה הפירוש עבדים היינו? הפירוש הוא שהלב לא חופשי לעבוד את ה', אלא משועבד לשרי פרעה לראשי התאוות שר המשקים ושר האופים, זה שעבוד של ממש, ובלי רבינו נראה שהשעבוד הזה יהיה תמידי ללא אפשרות לצאת, שנתמודד עם זה כל ימינו, וזו גם מהותה של קליפת פרעה שיושבת על העורף, כי גם הדעת בגלות, ולא רוצים בכלל לצאת ממצרים, וגם הדיבור בגלות ולא מצליחים להתפלל על כך, ואם מצליחים אזי הלב בגלות והדיבורים רחוקים מהלב מאוד, ואין אלו דיבורי אמת השייכים לנקודת האמת בלב האדם, וזו מלחמה של ממש שניטשת גם היום בשנת ה'תש"פ בין פרעה למשה.

ולכן עכשיו כשמגיע כזה 'גואלדיגע יום טוב', שחייב אדם לראות את עצמו כאילו יצא ממצרים, וכעת שמגיע כזה לילה נורא כמו שמתאר מוהרנ"ת בתפילות הקדושות על פסח, בלילה הזה נפתח הלב ואפשר לדבר דיבורי אמת 'ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו', כי לכל חג ולכל עת יש את הגוון שלו, ועכשיו ממש מגיע פסח חדש, וכל אדם צריך לצייר לעצמו שעכשיו בשמים עומד משה רבינו ורבינו הקדוש וכל צדיקי האמת, והם חושבים על כל אחד באופן פרטי כיצד לגאול אותו מהשעבוד הנורא, וממש כמו שאנו טורחים ומתכוננים עכשיו לפסח הרי גם הם חושבים ומתכוננים כיצד ראובן יצא ממצרים וכיצד שמעון יצא מהשעבוד, כי הלא עיקר היציאה מהגלות איננה דבר חיצוני, אלא עיקר הנקודה היא להוציא את נשמות ישראל מהקליפה 'גוי מקרב גוי', ובוודאי אם ידע האדם שכולם מתכוננים עליו להוציאו מהגלות באמצעות אכילת המצה שלו והד' כוסות שלו, ובסיוע ההכנות שהוא עושה והתפילות שהוא מתפלל לזכות לגאולה, יזכה האדם לפעול ישועה אמיתית שתתקיים בו יציאת מצרים דרך חירות, חירות ממלאך המוות המשתולל, חירות מכל שיגיונות העולם הזה, חירות מהעצבות והספיקות שמקננים בו.

'זכור', מסיים הרב פאגעל 'הצדיקים פשוט מחכים לך - - - יושבים ומצפים שתתכונן לך ותכין את עצמך לגאולה הזו, שתיכנע קצת, שתבין שאתה צריך ישועה, שתבין שיש לך מידות לתקן, שתלמד לוותר בדברים שבין אדם לחברו כמו שכתוב במדרש שהקב"ה הוציא את עמו ממצריים עקב ברית האהבה שהייתה ביניהם, ובוודאי בזכות אותה האהבה שכבר רבינו דיבר אודותיה 'ראוי לעולם שיתמהו על האהבה שבינינו' בוודאי שנצא מהגלות במהרה עוד השנה הזו.

"לפתע מישהו מן המזמזמים בניג

פעם מצטוו

יהודים בורשה לפני המלחמה
(באדיבות ארכיון בית לחמי הגטאות)

מוגש ע"י מכון
'אש תמיד תוקד'
לזיכרון חסידי
ברסלב בפולין הי"ד

בעולמה של
ברסלב
נעשה ונשמע בחצרות אנ"ש

זנים מרים קולו ומיד מצטרפים לו אחרים, הזמר מתנשא בחלל ובכל
פנים קולות חדשים, "והיא שעמדה... והקדוש ברוך מצילנו מידם..."

התקנה של בני חורין

במאמרים שפרסם הסופר ר' משה קרונה
איש וורשה בעיצומה של מלחמת העולם
השניה, תיאר את חסידי ברסלב שהכיר
מקרוב, את ה'קיבוץ' בראש השנה בלובלין,
אחוות הריעים, התפילות הנרגשות
והריקודים הנלהבים, הראש השנה האחרון
לחיי הגאון רבי מאיר שפירא במחיצת אנ"ש,
ואף תיאור נלבב של הווי חג הפסח בשטיבל
הברסלבי בוורשה | **זכור אהבת קדומים**

פתע נתקלתי בעולמם של חסידי ברסלב, הרי הם תלמידיו של מוהר"ן מאומאן - ברסלב, שהיה להם "שטיבל" גדול באחד הרחובות הסמוכים לביתנו.

זו היתה חסידות מיוחדת במינה ובימי נעורינו לא חדלנו מלדון בה. מוהר"ן מברסלב אמר פעם לחסידיו, כי "האש שלי תוקד עד ביאת המשיח", ונדמה היה לנו שאכן כך יהיה הדבר. על כל פנים, בימי נעורינו היה העניין בחסידות זו רב למדי.

נתגלגלו הדברים וכמה ניצוצות של חסידות ברסלב הועברו באיזו דרך שהיא מ"בית הניצוץ" המרכזי באומאן לכמה מערי פולין והציתו את האש בלכותיהם של קצת חסידים מבקשי דרך, עד שייסדו "שטיבלך" בווארשה, לובלין, לודז' וקראקא. זו היתה חסידות קטנה בכמות, לא היה לה אדמו"ר, ואף מרכז חי לא היה לה, לאחר שפולין כולה נותקה מרוסיה ואל קברו של ר' נחמן יכלו להגיע - וגם זה תוך מסירות נפש - אך שארית החסידים בברית המועצות וחסידים נלהבים שמוכנים היו "לגנוב" את הגבול לרוסיה ולסכן את עצמם. בנידון זה שמעתי סיפורים הרבה ואף שוחחתי עם כמה שבאו "משם".

מתוך שהיתה חסידות ברסלב קטנה מאד בכמות וקיימת היתה בכמה ריכוזים יהודיים בלבד, מתוך שהתייחסו לחסידים האלה לא פעם בזלזול (קראו להם "טויטע חסידים", היינו "חסידים מתים" שאין להם רבי

חי וקיים) - מחמת כל אלה דווקא עוררו אצל רבים התעניינות מרובה. סופרים, חוקרים ואנשי הגות, נתנו עליהם את דעתם ובכך הוציאו את חסידות ברסלב ממחוז המקורי הצר והמוגבל באוקראינה, אל המרכז ואל הפומבי הרב של החיים היהודיים בפולין.

חסידי ברסלב האמיתיים לא התעניינו הרבה, ועל כל פנים לא בגלוי, בתכונה המתרחשת סביבם. כל מעיינם ודאי היה נתון לדרך החסידות עצמה שאישית דרשה מהם הרבה מאד. לעולם היו שקועים בהרהורים ובתפילות, בהתבודדות, בלימוד "ליקוטי מוהר"ן" והספרים האחרים של מוהר"ן ושל מהרנ"ת (רבי נתן מנימירוב - תלמידו, סופרו ומפיץ תורתו העיקרי של מוהר"ן) והקונטרסים הרבים שפורסמו על ידי גדולי החסידים הראשונים. על אלה נוספו גם תיקון חצות, גיוס כספים לצרכי הפצת כתבי ר' נחמן ולעזרה הדדית והחזקת לומדי תורה.

חסידים אלה היו לעולם עסוקים וטרודים בעניינים של חיזוק האמונה ומידת הביטחון. רובם, כפי שהכרתים, היו מדלת העם וחיו

כשהייתי שומע את השיעורים והלימוד "מליקוטי מוהר"ן" ומסיפורי המעשיות מפיהם של מגידי השיעורים מבין חשובי חסידי ברסלב - שלא נשאו תואר של אדמו"ר ולא של רב ומגיד, אלא היו חסידים סתם - קיבלו הדברים אופי ומשמעות אחרים

אכסניה של יראת שמים. בנין ישיבת חכמי לובלין

מ"ליקוטי מוהר"ן" ומסיפורי המעשיות מפיהם של מגידי השיעורים מבין חשובי חסידי ברסלב - שלא נשאו תואר של אדמו"ר ולא של רב ומגיד, אלא היו חסידים סתם - קיבלו הדברים אופי ומשמעות אחרים לחלוטין מכפי שהיית תופס אותם בקריאה עצמית או בעיבודים הספרותיים

כמקובל אצל חסידי אומאן וריקוד התלהבות כללית לאחר כל תפילה ותפילה.

ועל כל אלה קסמה לי ההזדמנות לערוך פגישה של ממש עם ספרותה של ברסלב ועם דרך לימודה של ספרות זו על ידי החסידים עצמם. כשהייתי שומע את השיעורים והלימוד

בצניעות מופלגת; רובם אמונים היו על חיסון עצמי לא רק מפני מלעיזים ועוקצים, אלא גם מפני מה שקרוי בעגה הברסלבית "מניעים" - היינו הקשיים הרבים העומדים יום יום בפני חסידי ברסלב בבואם לקיים בהקפדה את אורח חייהם המיוחד.

הוי, יהודים אל תתיאשו

בבואי לראשונה ל"שטיבל" של ברסלב היית כולי נפעם מהאווירה. אותם יהודים ואותם חסידים שהיית פוגש בווארשה בכל יום ובכל מקום - ובכל זאת היה כאן משהו אחר, סגנון שונה. נכנס אדם ל"שטיבל" ומיד תזעק לעומתו כרזה ענקית בלשון אידיש: "געוואלד, אידען זייט אייך ניט מייאש" (הוי, יהודים אל תתיאשו) - משמע שאמנם קיימת סכנה ממשית ונוכחת של יאוש, אבל מוהר"ן הזהיר פעמים הרבה כי "אין שום יאוש בעולם כלל". חסידים אלה אינם נכנעים ליאוש הרווח בכל מקום.

נעמה לאזני והרעידה את כל מיתרי לבבי נעימת תפילותיהם של חסידי ברסלב. בעיקרה היתה בעלת נוסח ספרד כמקובל, אולם בולט וניכר מאד היה כי מקורה בפודוליה ובאוקראינה; נעימות נוגת המושכות את הלב, ניגונים המעוררים את הנפש, "מחיות כף-אל-כף"

אהב את חסידי ברסלב אהבת נפש. רבי מאיר שפירא השמילס שד"ר וזב"ק בהם. "מעבד" תורת ברסלב

שמתכוון הוא ל"חזזה". ה"חזזה" אף נתן הסכמתו המלאה לספר "ליקוטי מוהר"ן.

בחסידות ברסלב תופס העניין של השתטחות על קברי צדיקים מקום מרכזי, ולובלין ענתה על הצורך הזה. נסעתי אפוא ברכבת מווארשה ללובלין, דחוק ולחוץ בקרב אנ"ש מברסלב, כדי להשתתף בחווייה הגדולה של ה"קבוץ" בראש השנה. פעמיים עשיתי את הדבר הזה - בפעם השנייה נסעתי לשם יחד עם חברנו ר' קלמן גולדרייך, שבא אלינו לפולין והוא חסיד ברסלב מן המקור ממש, והוא אף מוכר ומודע היה לחסידים.

שופכים לב על קברי הצדיקים

להיות בלובלין בראש השנה בחברתם של חסידי ברסלב לא היה מן הדברים הקלים - קשה היה, אבל כדאי. אך הגענו הרבה לאחר חצות הלילה וסידרנו את מיטלטלינו באחת האכסניות החסידיות שבעיר, ומיד יצאנו בהמון לומר סליחות "זכור ברית" בהיכל הגדול של ישיבת "חכמי לובלין". חסידי ברסלב מתפללים "ותיקין" ולכן נהגו לומר סליחות באישון לילה. החלה התעוררות עצומה שלא היתה בה הפוגה כלשהי במשך כל הימים הבאים. סדר היום היה צפוף ולחוץ עד מאד, פעולה רודפת פעולה. עולים הכול על קברו של "החזזה". בכיות וזעקות מחרירות נשמעות מכל העברים. יש ליהודי פולין בכלל ולחסידי ר' נחמן בפרט, סיבות רבות לבקש רחמים ולהפיל תחנונים. הוי, כמה רבות ומשונות הן הצרות וכמה כמהים הלבבות לישועה! עומדים חסידי ברסלב סביב הקבר ושופכים את לבם ובוודאי נזכרים בצרתם המיוחדת, שנמנע מהם לומר תפילות אלו על קברו של רבם באומאן. בבית הקברות בלובלין טמונים הרבה צדיקים: גר צדק שמת על קידוש השם, שני שליחים מגורי האר"י שהגיעו לפולין ובשורת הקבלה בפיהם וגם גאוני פולין, המהרש"ל והמהר"ם ור' עזריאל "ראש הברזל".

מחזה נדיר ומעניין ראינו אז. על גבעה סמוכה לבית הקברות עומדים מכונסים כמה מאות חסידי ברסלב כהנים, שרק מרחוק רשאים לקיים את מצוות ההשתטחות על קברי צדיקים. תפילות - צעקה ויללה מרחוק. התממש כאן לנגד עינינו "ואני תפילתי" המוני. וכך הולכים חסידי ברסלב מעניין לעניין

לי חסידי ברסלב - לא היתה רחוקה יותר מדי בשביל החסידים שהיו מפוזרים ברחבי המדינה. בבית העלמין העתיק של לובלין טמונים צדיקים וגדולי חסידות מהדורות הראשונים ובתוך זה ה"חזזה" מלובלין שבעצם הביא את דבר החסידות לפולין, ועליו אמרו כי מי שאומר בפולין את המלה "רבי" סתם - משמע

**שלוש שעות ישב אותו
ראש השנה מעורב
בין הבריות בצפיפות
הנוראה ושומע את
ההסבר על "ליקוטי
מוהר"ן" מיהודי חסיד
פשוט. הוא היה משתף
עצמו לריקודיהם
הנלהבים במשך שעות
רבות. בסביבתו היו
חסידי בראצלאב
מרגישים עצמם כבינם
לבין עצמם**

הספרותיים בימים ההם ודאי שהעניקו לקורא שכמותי חומר משובח ובטעם מחודש, הלל צייטלין, ש"א הורודצקי ורבים אחרים השכילו לחפור עמוק בחסידות ברסלב וחשפו מטמונים של מידע ודרכי חשיבה.

אולם כאן, ב"שטיבל", היו המקור וההמשך האותנטיים. והם הם שכנראה משכו רבים, שלא היתה להם זיקה אישית לחסידות זו, לבוא אל ה"שטיבל" ולטעום את הטעם הטוב. בלילי שבתות ומועדים אפשר היה לפגוש שם מפעם לפעם את ר' הלל צייטלין אחוז בשרעפי קודש, עיניו עצומות וכולו נסחף במקהלות החסידים, מצאנו שם לא פעם את פרופיסור פישל שניאורסון, פסיכולוג וסופר מפורסם, איש חב"ד במוצאו המשפחתי ובתפיסת עולמו, והוא רוצה לראות, להבין.

הנסיעה לובלינה

מרב התעניינותי וזיקתי הנפשית, עשיתי פעמיים את ימי ראש השנה ב"קבוץ" הארצי של חסידי ברסלב בעיר לובלין. מאז שאומאן נותקה מפולין וחסידי ר' נחמן לא יכלו להגיע לשם, נקבע אצלם מנהג להתכנס בצוותא לימי ראש השנה בלובלין. ידוע הדבר, כי בימי חייו של ר' נחמן היו מתכנסים אצלו חסידיו בראש השנה, חנוכה ושבעות. ר' נתן מספר בספרו "ימי מוהרנ"ת" כיצד הוחלט להתאסף על קברו של הרבי בכל ראש השנה. לימים, עם הניתוק מרוסיה, נקבעה על דעת כל החסידים העיר לובלין כמקום ההתכנסות ("קבוץ" בלשון אנשי ברסלב, וסיפר לי הסופר יהודה יערי, כי את המונח הזה הוא שאל מחסידות ברסלב כאשר הציע אותו לחבריו).

לובלין שכנה בין שתי מלחמות העולם במרכזה של מדינת פולין ולכן - כך הסבירו

ר' אברהם יעקב גולדרייך עם אחיו ר' קלמן בחופת בן אחיו (באדיבות נב)

פסח עם חסידי בראצלאב

יהודים ברחוב בוורשה לפני המלחמה (ארכיון בית לחמי הגטאות)

... ומשהתחיל הניגון נסחפו אף הללו לתוכו אם כי לא לשם כך באו. "זהיא שעמדה" - חוזר הניגון ונשנה, הכל מרקדים, חסידים ואנשי מעשה, זקן וצעיר, חלוצים ושליחים. אף מבין האינטליגנציה (=המשכילים ואנשי התרבות כסופרים והוגי דעות) באים לכאן. משורר כישראל שטרן אינו יושב עכשיו ב"ליטעראטן פאראייך" (=איגוד הסופרים), אלא בין חסידי בראצלאב מרקד, וסופר כיהודה יפת לא עת לו עתה ליצירות היסטוריות ולמאמרי מערכת, פה בין מעגלי החסידים ישוב-ישוב. ליב יפה המשורר, עומד פן הצד ונהנה על המראה. ועוד רבים ושונים, מהם חסידים, מהם נשמות ערטילאיות, קרועות ושסועות, שבאו להתחמם לאורם של חסידים.

הריקוד והזמר מעטרים את התפילה, בחינת מבוא. התפילה עצמה נמשכת ועולה בדביקות ובניגון פודולי נוגה ועצוב לפי נוסח אומאן, שידסוהו חזנים הראשונים. וכבר נאמר בספרי בראצלאב, שעיקר העבודה בפסח היא בסיפור ובדיבור וענין זה מרומז במלה פסח = פה סח. אולם אפשר לספר ביציאת מצרים וקשה לשוח בענין הגאולה העתידה, קשה ואין מילים לבטא את הגעגועים והכיסופים. הרבה נאמר בליקוטי מוהר"ן ושאר הספרים בענין הגאולה העתידה ואמונת המשיח. חסידי בראצלאב חוזרים ומתעמקים בדברי רבם, ויותר משהם יודעים לבטא את המחשבה בדיבור הריהם מבטאים בזמר. גם אחרי התפילה יתנשא הזמר, "קרב יום - - - תאיר כאור יום חשכת לילה".

כאן, בווארשה, במרכז של הגלות החשוכה, התנגן מאליו שיר האור והזהר המקווה, שיר הגאולה. כאן זעקו אבנים מקיר: "אין שום יאוש בעולם כלל".

נאים כלבושי בני מלכים, עניים ומרודים הם החסידים ולא סיפק כיסם לכולם להכין צרכי החג ולהתקין לעצמם בגדים חדשים. אולם השמחה במעונם. מכל פינות העיר באו להתפלל בציבור ולשמוח בשמחת החג.

חבורות-חבורות עומדות בפינות הבית ומשוחחות בין לבין עצמן. עיקרי השיחות אינם דברים שבפוליטיקה או טרדות פרנסה והכנות של ערב החג. לא שיח ולא שיג לה לאומאן עם פוליטיקה כל ימות השנה ובכל קורותיה שווים הכול לפני בוראם ולפני רבם, מכל שכן בימות החג. כאן מספרים בעניני החג - סיפורי מעשיות, אימרות, זכרונות. מעיינים בספרים ומזמזמים ניגונים. פרחי חסידות, רובם נחמלים ונתלים על שמותיהם של רבי נחמן ורבי נתן מנימירוב תלמידו, מרצדים ומשובבים בחדווה.

לפתע מישוה מן המזמזמים בניגונם מרים קולו ומיד מצטרפים לו אחרים, הזמר מתנשא בחלל ובכל פעם מצטרפים קולות חדשים, "זהיא שעמדה - - - שלא אחד בלבד - - - והקדוש ברוך מצילנו מידם" - חוזר הניגון ומיד הולכות ומתפתלות שורות מרקדים בהתלהבות הולכת וגוברת. פסקו השיחות וחדלה שובבותם של ילדים. יד אל יד, כתף אל כתף והניגון מתנשא והולך והריקוד מתגבר ועולה. הרצפה מזדעזעת וינועו עמודי הבית.

כל דכפין ייתי וישמח

זכו חסידי בראצלאב ובית תפילתם נעשה מקום משיכה לרבים, שאינם חסידים, אלא באים להסתופף בצלם, בפרט בימי החג. רבים באים סתם ליהנות מן המראה המוזר של חסידים, שאינם חדלים מלזמר ומלקרוד. החסידים אינם מקפידים על הללו, אדרבה, יראו ויתבוננו, ישמעו ואולי תחי נפשם.

וכבר היו מקרים רבים שאלה שבאו תחילה לשם סקרנות בלבד, נתפסו לגופו של ענין - לדבר האמונה והחסידות. באים רבים אחרים, שאינם חסידים מובהקים ואולי קטני אמונה בכלל, אלא שמפרק לפרק מתעוררים בנשמתם געגועים וכיסופים לענינים שברוח, למשהו שמעבר לחיי החמדנות היומיומיים. הללו רוצים להתבשם מריחה של חוויה דתית מרנינה או להתפרק מהיאוש המכרסם בלבם. מהם רוצים לחזור לרגע למחח הילדות והנוער, כשהאמינו בעצמם בכל לב. לאן יפנו הללו ברגעים אלה? שמא ילכו לסינאגוגה, לשמוע חזנים מנעימי זמר? - לא, שם לא ימצאו את אשר תבקש נפשם. באים הם לבית התפילה הבראצלאבי.

בית החסידים של חסידי בראצלאב, ברחוב נובוליפיה שבווארשה, מתכנסים בליל התקדש חג יהודים רבים, פשוטי עם, ליאים ויגיעים מעבודת היום של ערב החג. חסידי אומאן אינם אריסטוקראטים (=נכבדי העם ובעלי דעה בציבוריות היהודית) עשירים שפרנסתם מצויה. אדרבה. הרי זו חסידות חדשה בפולין, נטע חדש, שהועבר מאדמות דשנות של חסידות אוקראינה ורוסיה ונשתל כאן באקלים חדש ובתנאים זרים.

עד לפני כמה עשרות שנים לא היתה חסידות זו נודעת בפולין, מקומה הטבעי היתה מולדת רבי נחמן, אוקראינה על עיירותיה העוברות בזו אחר זו בסיפורי השבחים והמעשיות של רבי נחמן: טולטשין, מדבובקה, נימירוב, אומאן. לפולין הקונגרסאית הגיעו באקראי קונטרסי ליקוטי מוהר"ן ועוררו השתוממותם של יחידים מבין אברכי החסידים בהעזה הרעיונית, בתקיפות הביטוי, בקסם סיפורי המעשיות וזר האגדות מסביב לאישיותו של רבי נחמן. משהתחילו אחדים מהם להתחקות אחרי שרשי הדברים נתגלה לפנייהם עולם חדש אשר לא ידעוהו ואלה אשר שבעה נפשם חסידות של שיגרה יומיומית מצאו לפנייהם מקור שופע חידוש והתחדשות, עידוד ותקווה. אחר כך נתגלה להם, לצעירים ראשונים אלה, שגם שם, בפודוליה ואוקראינה, יש להם חברים לדעה ולתפיסה. התחילה ההתעניינות והתחילו מתרקמים הקשרים ואחר-כך הנסיעות לצינונו של רבי נחמן באומאן. חסידות בראצלאב משכה אליה עזי-נפש ובעלי שאר רוח. נתפסו אליה גם למדנים ותופסי ישיבה, אבל בעיקר נתבצר בתוכה מקום לידי-שמים באמת, לבעלי ביטחון ושמחה. בפולין לא היו רודפים את החסידים החדשים האלה בחמת זעם כדרך שעשו בכמה מקומות באוקראינה, אלא שהיו מלגלים עליהם ועל מנהגייהם.

אולם חסידות בראצלאב משכה אנשים מוקסמים מהרעיון, דלת עם, חנוניים ובעלי מלאכות. רבי נחמן בעצמו היה מרים על פני כל המעלות את ההדיוט (פראסטאק בלע"ז), לפיכך פשוטי חסידים אף הם מצאו להם מקום כאן, לא דחקו אותם ולא קיפחו אותם, אדרבה, לא היתה חסידות העוסקת בקירוב אנשים ובעשיית נפשות ליהדות חמה ולאמונה, כחסידות בראצלאב. בכל אדם, אף ירוד שבירודים, מצאו חסידי בראצלאב ניצוצי חיוב וחיזוקהו ואימצוהו.

בני חורין

הומה בית החסידים בליל החג. בני חורין גמורים מהלכים כאן. אמנם לבושי החג אינם

וכשר' ישראל דוד, גם הוא איש וארשה, משמיע את קולו הנוגה ומלא הטעם בתפילת המוסף, נמשכים הלבבות ויוצאות הנפשות בכיסופים.

ממערך צפוף כזה של "קיבוץ" חסידי אומאן אפשר להשתחרר למשך כמה שעות בלבד, ורק אם קיים רצון חזק לכך. ערב ראש השנה אני מצליח לעשות סיבוב בלובלין היהודית. מדרוך אותי חברנו מאיר'ל אנגלנדר (הרב מלאכי), איש לובלין, הבקי בדברים האלה. כל אבן וכל סימטה מספרים פרקי היסטוריה יהודית של לובלין עתיקת ימים, מעוז ומגדל לתורה ולתעודה. כאן בית מדרשו של ר' צדוק הכהן מלובלין, "המתנגד", הלמדן הגדול, שנדבק בעת נדודיו בחסידות איזביצה ולובלין ונעשה אדמו"ר לחסידים. עשרות שנים פעל בבית מדרשו הדל, ושם, בפניה חשוכה למחצה, חיבר את עשרות ספריו הגדושים אוצרות של מחשבת ישראל; שם בתי מדרשיהם של המהרש"ל והמהר"ם - כמעט שאין מספר למקומות המספרים את תולדות יהודי לובלין ויהדות פולין בכלל.

הארכת במקצת בדברי על ברסלב, כי עם כל היותי בלתי מזוהה, עומד מן הצד ומתבונן בלבד, הרי נקלטו בהווייתו כמה וכמה תופעות - שבוודאי לא היו מעיקריה של החסידות הזו כי אם מספיחיה - אבל אני הסתפקתי באלה. כך אירע לי שבמרוצת הזמן נהייתי למעין מפיץ ומשנן של מנגינות ברסלב ברחבי תנועתנו, וגם מספר מהיכן ינקתי נגינים אלה. עם זאת גם טרחת לי לסגל לעצמי את מחשבת האמונה

באותו ענין, והכל בחשק רב ובזריזות כאילו הזמן דוחק. ישיבת "חכמי לובלין", ובראשה ראש הישיבה ר' מאיר שפירא, פותחת לרווחה את שערי המוסד הגדול והמהולל. ר' מאיר שפירא עצמו, שהיה גם רבה של לובלין, היה מחסידי צ'ורטקוב. אולם היתה בלבו חיבה יתירה לחסידי ברסלב. רוב התלמידים נסעו לראש השנה לבתיהם, וחסידי ברסלב כאילו השתלטו על הישיבה. הנהגת התפילות עברה לידיהם, ונפלא היה להתבונן ולראות כיצד רב העיר וראש הישיבה המפורסם בכל רחבי המדינה מתפלל ורוקד יחד עם חסידי ברסלב, המזמרים בין השאר גם ניגונים שלמדו אי-פעם מפיו, יושב בתוך הקהל שעות רצופות כאחד מהם ומקשיב לדברי החסידות שמשמיע ר' יצחק'ל מאוטבוצק על פי "ליקוטי מוהר"ן".

מנהגם של חסידי ברסלב הוא להימנע מריקודים וזמירות בלילה הראשון של ראש השנה. אין לרקוד בשעה שספרי חיים וספרי מתים פתוחים, אולם את החסר הזה הם משלימים, כפל כפליים, בימים הבאים. בשעת התפילה נשמעים הניגונים המקוריים של ברסלב-אומאן שנמסרו מדור לדור. נעימות נוגות ומנגינות עליונות רודפות זו את זו, כשאלפי החסידים משתתפים בצוותא.

קול אדיר וחזק מתנשא בהיכל הגדול של הישיבה, כשר' שלמה יהודה מווארשה עובר לפני התיבה בתפילת שחרית, נעות-זעות אמות הסיפים של האולם הענקי מקולו האדיר,

**חבורות-חבורות
עומדות בפניות
הבית ומשוחחות
בינן לבין עצמן.
עיקרי השיחות אינם
דברים שבפוליטיקה
או טרדות פרנסה
והכנות של ערב החג.
לא שיח ולא שיג לה
לאומאן עם פוליטיקה
כל ימות השנה מכל
שכן בימות החג. כאן
מספרים בעניני החג
- סיפורי מעשיות,
אימרות, זכרונות**

תשעה קבין של אהבת חברים. צעירי חסידי ברסלב בוורשה לפני המלחמה

אחר הראש, אחר ההתחלה. ה"ראש" זוהי צמרת החיות של כל דבר, המקור הנותן את השפע ליצירה ולתחייה. סגולה זו שייכת בין 'לאנשים' ובין 'לשנים'. כל השנה הולכת אחר ההתחלה, אחר 'ראש' השנה. חסיד מחסידי בראצלאב שעבר עליו ראש השנה כראוי וכיאות, סימן יפה לו לכל השנה. ברי לו שהשפע הרוחני של יום הדין יאיר לו בנתיבות חייו כל ימות השנה.

תשעה קבין של ידידות וריעות

סוד ההתקבצות מי יודע? - חסידי בראצלאב יודעים. אם עשרה קבים של ריעות, ידידות ודיבוק-חברים ירדו לעולמה של חסידות, הרי תשעה מהם נטלו חסידי בראצלאב. דווקא מתוך שהרבי אינו בין החיים הועלו מידות הקירבה שבין חסיד למשנהו לדרגה, שאין למעלה הימנה. הוסרו כל הפרגודים והמחיצות, הכיבודים והיחוסים. "רבנו עדיין עמנו והוא כאילו הלך מחדר לחדר" - כך רגילים חסידי בראצלאב לומר. זהו הסוד הגדול של שם טוב והשאת הנפש בין החיים.

כשהיה ר' נחמן בין החיים היו אנשי שלומו מתקבצים אצלו שלוש פעמים בשנה, בראש השנה, בחנוכה ובשבועות.

משנסתלק הרבי הוסיפו החסידים להתקבץ על קברו באומאן. השתטחות על קברי צדיקים, ענין גדול הוא בחסידות בראצלאב, בייחוד ההשתטחות על קברו של צדיק אמת - ר' נחמן. לפיכך נוהגים חסידי בראצלאב להתקבץ בראש השנה בהמוניהם בלובלין במרכזה של פולין ולהשתטח על קבריהם של צדיקים חכמי לובלין הגדולים. משנשתבשו הגבולות ופשטו הגייסות האדומים אין דרך להגיע לאומאן - מקום קבורתו של הצדיק. יחידי סגולה מצליחים מתוך מסירות נפש לגנוב את הגבול ולהגיע לשם מדי שנה בשנה. מתקבצים החסידים ללובלין ועיניהם ולבוניהם לאומאן. רובם כבר היו שם בחייהם ועדיין זכור להם אותו מעמד קדוש, אותה ההתחדשות, החוויה הנפשית העמוקה. מכל קצווי המדינה באו, מי ברכב ומי ברגל, מקראקוב הגאליציאית ועד עיירות ליטא.

מעלת היהודי הפשוט

זהו כוחה של חסידות בראצלאב, שעברה את הגבול של ארץ אחת או גליל אחד. מפודוליה הרוסית בקע אור שמשה והגיע עד לבה של פולין וליטא ועד צפת בארץ הקודש. ציבור כה מגוון ומגוון אינו שכיח בחצרות צדיקים. ר' נחמן, אהבה היתה לו לאנשים הפשוטים, בני דלת העם. המדרגה העליונה ביותר, שאליה צריך האדם להגיע היא להיות אדם פשוט (פראסטאק). ור' נחמן היה משתבח שהגיע למדרגת זו.

חסידי בראצלאב הפשוטים והעממיים באים ללובלין בפרוטותיהם האחרונות, במסירות

מבאי השטיבל. ר' הלל צייטלין הי"ד

הקדושה, זה למעלה ממאה שנה שהם הולכים בדרך הקשה- החדשה. יחידי, ללא משענת של רבי ומדריך. עדיין הם ניזונים מאותם מקורות השפע הרוחני, שנחשפו אי שם לפני מאה שנה בעירותיה הקטנות של פודוליה הרחוקה, מזיבוז', מדווידובקה, טולטשין, בראצלאב ואומאן - אלה הן התחנות הגדולות של מקורות הכח לחסידי ר' נחמן עד היום.

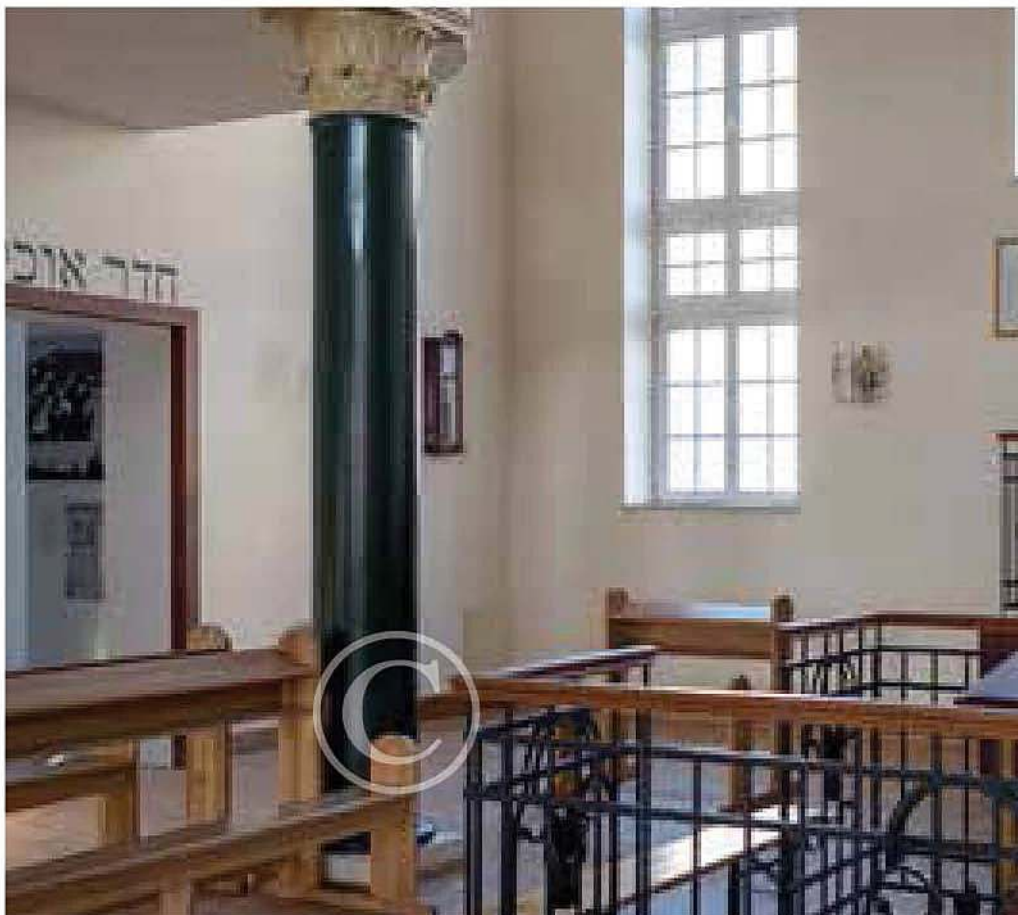
מופלא שבמופלא הוא ראש השנה של חסידי בראצלאב. אם כל ימות השנה קודש - ראש השנה הוא קודש-קדשים. וכבר היה ר' נחמן בעצמו מסביר לאנשיו, שכל הענינים הולכים

התמימה הנמצאת ביסודה של חסידות ברסלב, השתדלתי לקנות לעצמי מידות של ביטחון והתגוננות מפני מחשבות של ייאוש. לא פעם אחת, כי אם פעמים אין ספור, שילבתי בדברים ובנאומים שנשאתי נימות של ברסלב. כלום יכול מי שעיין בתורת "אזמרה לאלקי בעודי" בליקוטי מוהר"ן לשכחם ולהתעלם מהם לעת מצוקה כלשהי? כלום כלל ייתכן להתעלם מרמזי המעשיות של ר' נחמן ואפילו כשמפרשים אותן בדרך אישית?

עם חסידי בראצלאב ביום דין

חסידי בראצלאב חסידים מופלאים הם, זה שנים הם משמשים נקודת משיכה לסקרנותם של רבים. מראשית התיסדותה של שיטה חסידית זו היו רבים מביטים בתימהון ובהשתוממות רבה על דרכיה המוזרות והליכותיה המשונות. התנגדות חריפה עד כדי מלחמה גלויה והתלוצצות שטחית עד כדי חירוף וגידוף - אלו היו ההגבות. אולם אדישות לא היתה מצויה ביחסים לגבי חסידות בראצלאב.

"אני מוליך אתכם בדרך חדשה ואף על פי שהיא ישנה מאוד, הריהי חדשה" - כך היה אומר ר' נחמן החוזה הגדול מפודוליה. ואמנם הכל הכירו, שישן וחדש משמשים בעירובייה בשיטתו ובדרכו. אולם כשם שגדלה ההתנגדות לשיטה זאת, כך ואולי למעלה מזה, גדלה הקנאות והדבקות של חסידי בראצלאב ברבם ובדרכו

המהרש"ל, הרבי ר' שכנא גר-צדק, ה"חווה מלובלין" ושאר הגאונים.

על מצבות רבות נשחקו השמות מיושן, אולם באוויר מרחפות הנשמות הקדושות ומשרות חרדת קודש. אהבת יקוד לתורה, קידוש השם וקדושת החיים - אלה הם הערכים הגנוזים במקום קדוש זה. חסידי בראצלאב ועמהם הטובים מבני המקום מפילים תחנוניהם על צרות הכלל והפרט. מרובות הצרות, גזירות מתרחשות על ישראל וכל זה מוצא לו את ביטויו בפרקי תהילים וב"ליקוטי תפילות".

השתטחות על קברי צדיקים מעלה את האדם למחיצתו הרוחנית של הצדיק. ההתייחדות עם שוכני עפר הגדולים בערב יום הדין משרה על האדם טוהר לב ויושר.

עדת כהנים, שהכניסה לבית הקברות אסורה עליהם, עומדת מרחוק עד גבעה רמה ומביטה מרחוק על בית הקברות. חסידי בראצלאב - כהנים שאינם יכולים להשתטח על קברות צדיקים - אינם נמנעים מלבוא ללובלין. צעקותיהם ותפילותיהם מרחוק מעבר לפרגוד מצטרפים לאלה של בית הקברות.

ראש השנה האחרון לחיי רבי מאיר שפירא

אותו ראש השנה היה ר' מאיר שפירא, ז"ל, רבה של לובלין, בין החיים. היה זה ראש השנה האחרון של חייו. הוא בילה את חגו בין חסידי

**בני חורין גמורים
מהלכים כאן. אמנם
לבושי החג אינם נאים
כלבושי בני מלכים,
עניים ומרודים הם
החסידים ולא סיפק
כיסם לכולם להכין
צרכי החג ולהתקין
לעצמם בגדים חדשים.
אולם השמחה במעונם**

נפש. בלובלין כבר יודעים אותם ומחבבים אותם, האכסניות הפרטיות פתוחות לפניהם. רבים מסתדרים בשיתוף, במין קולקטיב למשך ימים אחדים.

מעל לכולם פתוחים לרווחה היכלות "ישיבת חכמי לובלין" המפוארת. הישיבה הגדולה, מרכז הישיבות במדינת פולין, מאכסנת בידידות רבה את חסידי בראצלאב. הכל בלובלין יודעים שחסידים אלו לא לחצרות צדיקים באו, לא ל"שולחנות" עם סעודות מפוארות, אלא לאכסניה של יראת שמים ולקברי צדיקים. "חסידים מתים" קוראים להם המלעיזים על שום שיש להם זיקה מסתורית לרבי שאינו בחיים ולקברי צדיקים. אולם אנשי לובלין מכירים את חסידי בראצלאב ויודעים שחיות רבה יהודית עסיסית צפונה בלבותיהם של הללו.

סדר-העבודה מתחיל מיד עם בואם ללובלין. בשלוש בלילה הולכים לאמירת סליחות, חסידי בראצלאב מאחרים בסליחות כדי להסמיך סליחות לקריאת-שמע כוותיקן. לילה, העיר לובלין עטופה חושך ושינה, מהיכלות הישיבה פולח קול אדיר וחזק את החשיכה והדממה. "העומדים בבית ה' בלילות" מתקיינים את עצמם לקראת יום הדין.

בית הקברות הישן בלובלין הומה ומהמה, פה אתה מרגיש את רוחה וטעמה של יהדות פולין הקדומה. "חכמי לובלין" - לב מי לא יהמה למשמע השמות הגדולים, ר' יעקב פולאק,

לקהל הקוראים הנאמנים
ולכלל אנשי שלומנו היקרים

פסח כשר ושמח

יהא רעווא שנזכה יחדיו לשמוע את קול
הקריאה של היום טוב קודש המגלה את הרצון

ולשוש ולשמוח בה' יתברך
ובתורתו ובמשה עבדו

ובמהרה יבנה המקדש
ונזכה לאכול שם
מן הזבחים ומן הפסחים

מערכת

אבקשה

רבי יצחק ברייטר הי"ד (בארבות 22)

בראצלאב כאחד מהם. קירבה יתירה היה מודיע לחסידים אלה, וכבר
היו מרננים אחריו בחוגים מסוימים על כך.

היה מתפלל יחד עמהם את התפילות הארוכות, שומע לשיחותיהם
ולסיפורי מעשיותיהם. שלוש שעות ישב אותו ראש השנה מעורב בין
הבריות בצפיפות הנוראה ושומע את ההסבר על "ליקוטי מוהר"ן"
מיהודי חסיד פשוט. הוא היה משתף עצמו לריקודיהם הנלהבים
במשך שעות רבות. בסביבתו היו חסידי בראצלאב מרגישים עצמם
ככנים לבין עצמם.

ר' מאיר עצמו בקי גדול היה בחסידות בראצלאב ועתים היה
מוסיף נופך משלו. ראש השנה זה עבר עליו בהתלהבות רצופה של
אדם היודע, שיום דין הוא עליו, ואמנם דינו נגזר עליו. חודש עבר
אחר ריקודו הנלהב ונשמתו עלתה לשמים.

חסידי בראצלאב מתפללים בניגון אוקראיני מסתורי, נוסח
אומאן. מסורת הניגונים של ר' נחמן נמשכה ונמסרה מדור לדור.
רוח מסתורין שפוך עליה וממנה - על המתפללים. נעימות התפילות
הולמות את תוכן הימים והמעמד הנורא. רוחה של פולין הקדומה
ערש החסידות עולה. את סוד הניגון ידע ר' נחמן, ודומה שאין זרם
חסידותי אחר שידע להעלות את ערכו של הניגון למדרגה גבוהה
כמו חסידות בראצלאב. אין תימה שבתוך חסידות זו פותח הווי
הניגון. לא חזנות ולא מזמורים חסידיים רגילים, אלא נעימה נוגה,
שופעת חן ונועם. שעות על שעות צמוד האדם למקומו, צפיפות
נוראה, אלפי אנשים נצמדו ודבקו איש באחיו, שופכים צקון לחשם
ותפלתם.

והריקוד? - מי שלא ראה ריקוד בראצלאבי לא ראה ריקוד נאה
מימיו. חסידי בראצלאב הולכים לתשליך עם ר' מאיר שפירא מתוך
ריקודים ומחיאות-כף. המונים צבאו ברחובות אף משאינם בני
ברית. המו ההמונים. ניגון אחר ניגון וריקודים עד בלי די. גוש אדיר
של אלפי אנשים מזעזע את האדמה "וידע כל פעול כי אתה פעלתו"
"אשרי איש שלא ישכחך".

לובלין הישנה והחדשה, זו מהגיטות הקדמוניות וזו מהפרברים
המחודשים, זו החסידית וזו העממית, הצטרפה לחסידי בראצלאב
ויחד עמהם רקדה ביום דין את מחול התקווה הנצחית. "ריקודים
ומחיאות-כפים ממתקים את הדינים" - נאמר ב"ליקוטי מוהר"ן",
ועל אחת כמה וכמה, שהם ממתקים את חייהם של יהודים. ■

ניצוץ של אור

ניצוץ קטן יכול להדליק יער שלם | זרקור לפעילות הפצת אור האורות על פני תבל

קרא-נא אל אלוקיך!

'למה אתם מניחים את הקדוש ברוך לגזור גזירות? זעקו ואל תחישו!' זעקתו של רבינו הקדוש מהדהדת באוזנינו ובפרט בעת בה הגזירות מתפשטות מכל הכיוונים ומאיימות על עם ישראל וזורעות פחד ואימה בקרב לבבות רבים. יצאנו לשיחה מיוחדת עם הר"ר נפתלי כהן הי"ו מהוד השרון אחד מיזמי ומקימי קו השיעורים והשיחות 'קראו נא' שיוזם שרשרת התבודדות רצופה להמתקת הגזירות וקורא לכל יהודי להצטרף להמתקת הדין העולמית | אל דמי לך

ועוד. אבל מתוך טרדות ומניעות שונות ומשונות לא הצלחתי להגיע לזה וכך העניין התגלגל והתמהמה.

למה דווקא עכשיו החלטתם לפתוח את המערכת?

אז כך, לפני שלושה שבועות התקשר אלי ידידי היקר ר' נחום ספרא הי"ו מבני ברק ותוך כדי שיחה כשדברנו על המצב שהולך בעולם שכולם עסוקים במגיפה ובצרה הזו וכל העולם מסתובב סביב זה בצורה לא רגילה, ואז שואל אותי ידידי תגיד לי, מה אתה עושה בשביל המצב?? עניתי לו בפשיטות מה השאלה? כמו כולם מתפלל מתחזק ומנסה לשמור על עצמי בפשיטות... לא זה, הוא עונה לי...

להפיץ את האור ר' נפתלי ביריד הספרים בהילולת מוהרנט

האמת ניתנת להיאמר שאפילו שנולדתי וגדלתי כברסלב'ר חסיד אבל לא זכיתי עדיין להרגיש מה באמת טמון פה, ובוודאי שלא היה לי אז עניין להפיץ אור כזה. אבל כפי שכולנו יודעים רבינו מסתכל על כל אחד ואחד מאתנו לקרבו לה' ולתכלית, וכך סיבבה ההשגחה שבעת שלמדתי בכולל חסידי כלשהוא תוך שלמדתי חברותא עם חסיד גור שבהמשך התקרר לברסלב וסחף גם אותי בבעירה עצומה להתקרב מחדש ולהתחיל לגלות ולהשתמש באוצרותיו של הרבי.

כך זכיתי ברוך ה' לטול חלק ולהיות שותף בהפצת אורו של הרבי ולהיות שותף בכמה עניינים חשובים של הפצת אור רבינו, ואף לארגן כל שנה יחד עם ידידי היקר איש רב פעלים ר' משה הררי הי"ו את יריד הספרים ביארצייט של מוהרנט"ש שמתקיים כבר כמה שנים בבני ברק ובהצלחה מרובה.

מה הביא אתכם לרעיון העצום הזה לפתוח קו נפלא שכזה?

ר' נפתלי מתלהב: לאחרונה מזה תקופה ארוכה שאני הולך עם השיחה של רבינו שאמר על עצמו קודם פטירתו שאני לא יכול לחיות בלי חדשות, וחשבתי בדרך המלצה לפרש על זה שהכוונה היא שאנחנו כמו כל אחד בעולם מחפשים תמיד איזה התחדשות, משהו חדש, משהו לא מוכר, וכפי שאנחנו מכירים יש הרבה מאד קווים טלפוניים שיש בהם הרבה תורה והלכה וכו' ולצערנו גם הרבה קווים של שטויות שאנשים מבלים על זה את ימיהם, בפרט עכשיו שכולם מחפשים להיות מעודכנים כל הזמן,

מאז שגמלה בליבי ההחלטה שאני רוצה להיכנס חזק לפרויקט הזה התחלתי כבר לתכנן איזה שלוחות לפתוח, שיעורים, שידורים חיים,

אתה יודע מה חשבת? הרי ידועה השיחה של רבינו 'למה אתם מניחים את ה' יתברך לגזור גזירות'? שכאשר יהודי מתפלל לה' כביכול אין הוא יתברך פנוי בשביל לגזור גזירות, וכמו שאנשי שלומינו בזמן השואה ובעוד מצבים קשים היו מארגנים משמרות תפילה מסביב לשעון, בשביל לגרום לכך שכל העת יהיו שערי הרחמים פתוחים ולא יגזרו חלילה גזירות על עם ישראל

היתכן?
האנו מניחים את השם יתברך לבוד גדולה?

העובד בולט עומד מולד משה
 הקודמת פנה בכל את. ותרופה אין
 יעניי יקר. התרופה נבואת אצילנו
 הנהיף עכשיו לשוודות הממבולדים
 וקם לעצמן ישנה אתה מוחזקת מילסם
 גם דא חגית לאביט שבשמים לנפול בידות

074.796.2251

מה אתה עושה בשביל תיקון העולם? אנחנו הרי יודעים מהתורה של רבינו כל אחד צריך לעיין בחסרון העולם...

תשמע, הוא אומר לי אנחנו חייבים להפוך את כל הסיפור הזה להמתקה גדולה, דווקא עכשיו זה הזמן לפתוח מערכת שתפעל לעורר נשמות לעניין של רבינו, ואז הוא מוסיף אתה יודע מה חשבת? הרי ידועה השיחה של רבינו 'למה אתם מניחים את ה' יתברך לגזור גזירות?' שכאשר יהודי מתפלל לה' כביכול אין הוא יתברך פנוי בשביל לגזור גזירות, וכמו שאנשי שלומינו בזמן השואה ובעוד מצבים קשים היו מארגנים משמרות תפילה מסביב לשעון, בשביל לגרום לכך שכל העת יהיו שערי הרחמים פתוחים ולא יגזרו חלילה גזירות על עם ישראל.

לכן הוא הציע לפתוח בתוך המערכת גם שלוחה ובה ניתן יהיה להירשם כל אחד בשעה שנוחה לו, וכך ליצור רצף של תפילות מסביב לשעון, הרי זו התרופה האמיתית לכל העניין הזה, זה יהיה מה שיציל את עם ישראל, התפילות והבקשות שיעוררו רחמי שמים.

כך אכן עשינו ובקו שפתחנו יש שלוחה כזו. אנו אף נערוך הגרלה מיוחדת למי שישתתף בעניין הזה על 2000 שקל כדי לעורר כמה שיותר אנשים שיתחברו לדבר הזה.

אילו עוד שלוחות הכנסתם במערכת?

בשלב הזה אפשר לשמוע שיעורים שונים ומגוונים שהכנסנו בקו, ומה שהכי מעניין אלו הראיונות שהכנסנו עם משפיעי וחשובי אנשי שלומינו על ענייני ההתקרבות לרבי בכלל וענייני השעה בפרט, כי אכן אלו החדשות האמתיות.

עוד שלוחה נפלאה יש במערכת והיא שלוחת ה'שיחת חברים' שם ניתן להשאיר הודעות חיזוק וללבן יחד נושאים העומדים על ענייני הפרק במשנתו של רבינו הקדוש.

באותה שלוחה ניתן גם להשאיר שאלות בענייני עבודת ה' שמופנות לרבנים ומשפיעים חשובים, ולאחר מכן התשובות מושארות בקו ההודעות, דבר שקבלנו עליו תגובות נלהבות ביותר!

ומה הם התגובות שאתם מקבלים?

זה פשוט לא יאומן מה שקרה, אנחנו הכנו מודעות בהשקעה

מרובה ותכננו להפיץ אותם בכל הבתי כנסת אבל כידוע לכולם הכל נסגר ואין למי ואיפה להפיץ, אז הסתפקנו בשליחת הודעות טלפוניות וכו', ולמרות כל זאת כמות הדקות שהאזינו במערכת הגיעה לעשרות אלפים של דקות בשבועות בודדים. גם ההרשמה לשרשרת ההתבודדות הייתה הרבה מעבר למצופה.

בהמשך אנחנו רוצים להוסיף עוד ועוד שיעורים שיחות וראיונות ועוד הרבה שכלולים, וכמובן לפרסם את הקו בכל מקום שרק אפשר, להאיר את רבינו בלבבות, לעורר עוד ועוד יהודים לעבודת ה', ולקרב עוד נשמות לאילן הגדול עד שיפוצו מעיינותיו על פני כל תבל אמון!!!

יָלֵד שְׁעֵשׂוּעִים

לְיֻלְדִים שֶׁל בְּרִסְלָב

אַל תַּחְמִיץְנָהּ

מתנניו וניתחיל להזדרז עצמו. וזהו עקר החלוק בין ראובן לשמעון. דראובן הרגיש שאם לא ימהר ויזרז עצמו יפסיד הנקודות של המבצע. אבל שמעון שלא היה מפסיד כלום באמת לא מהר את עצמו אלא הלך לאטו.

יְלָדִים יְקָרִים!

מוהרנ"ת מגלה לנו שבחג הפסח תחלת התקבולתם של ישראל לאביהם שבשמים צריך להתחזק במדת האריות. וכמו שהיה ביציאת מצרים כמו שכתוב "כי בחפזון (=במהירות) יצאת ממצרים" וכן אפית המצות נעשית בזריזות ומהירות גדול עד למאד ללמדנו שעקר התקבולתנו לה' יתברך היא על ידי מדת האריות. אלא שכאמור אם לא נשכיל לדעת מה נוכל להרויח על ידי הזריזות ומה אנו מפסידים בהעדרותה לא נצליח לקנות מדה זו ועל ידי שנדע שכל רגע שאינו מנוצל הוא אבדה נצחית שאינה חוזרת לעולם, עשרת מונים מאשר הנקודות של המבצע... נזדרז לחטף מה שיותר.

והא לכם לשון מוהרנ"ת (פקדון ד' ה):

ועל כן אסור להאדם לדחות את עצמו מיום ליום, רק לידע היטב שזה היום לא יהיה לו עוד כל ימי חיינו כי יום האחר הוא ענין אחר לגמרי והלואי שיפרע בזמנו שיזכה למחר לצאת ידי חובתו מה שצריך לפרע לה' יתברך חובת הזמן של יום מחר בעצמו, אבל על כל פנים חלילה להטעות את עצמו לדחות מיום ליום, וכמו שכתב אדמו"ר ז"ל על פסוק היום אם בקלו תשמעו עקר העבודה מי שרוצה לשמע בקולו יתברך ולדבקה בו העקר הוא שידע שהעקר הוא היום!"

נמצאנו למדים כמה אנו יכולים להפסיד אם לא נזדרז בעבודת ה' יתברך ולחטוף תמיד תורה תפלה תשובה ומעשים טובים.

ותמיד? הא מנח לפנינו צנאת רבנו ז"ל (ליקו"מ תו' מ"ט) "איר דארפסט זיך זייער יאגן איר זאלט נאך קענין עפיס חאפין" (צריכים אתם להזדרז מאד (בעבודת ה' יתברך) כדי שתספיקו עוד להשיג משהו) כי רק מי שמרגיש שהוא עומד להפסיד מזדרז עצמו לחטף מה שיותר.

ראובן הציץ בשעונו בהבעה מסודרת. המחוגים מתקדמים וכמה שהוא מנסה לזרז את צעדיו עדין נראה שהוא אינו עומד בקצב. "אין בררה אני חייב להתחיל בריצה" - חשב. וכך פגש את שכנו שמעון כשהוא מתנשף ומתנשם תוך כדי ריצה טרופה.

"מה הבהלה? מי רודף אחריך?" שאלו שמעון בתמהון כשהוא פוסע בצעדים מדודים בננוחות וברגע. "השעון!" השיבו ראובן תשובה ממרהרת. "למה השעון כל כך מאים עליך?" לא הרפה שמעון.

"אה! פשוט יש מבצע בתלמוד תורה של שמירת הזמן. מי שמגיע עד 8:15 מקבל 10 נקודות. וככל שצוברים יותר נקודות אפשר לבחור פרסים יקרים יותר. רגע. עוד 3 דקות אני מ-פ-פ-ס-י-ד הכל! כל טוב!" וכבר פתח ראובן בריצה מחדשת ונעלם חיש קל מעיניו של שמעון, שהמשיך בדרךכו במתינות ובשלונה כאלו אצלו בתלמוד תורה לא ישמע בעוד שלש דקות הצלצול...

ויבכו ילדים יקרים מהו ההבדל בין שני הילדים? בודאי תענו כלכם ותאמרו ההבדל במלה אחת "זריזות". ויבכו צודקים אתם ולא צודקים... בודאי שצודקים אתם שההבדל ביניהם הוא במדת הזריזות, אף זהו רק באופן חיצוני.

שבעוד ששמעון פוסע לו מעונות הרי ראובן חברו רץ ומתנשף. אבל אם נעמיק לדעת סבת הזריזות מדוע ראובן מהר עצמו להגיע לחברת תפלה בעוד ששמעון כלל לא מהר עצמו, נראה שסבה אחת ויחידה יש והוא "הרגשת ההפסד".

פרוש - רבנו מגלה לנו שטבע האדם נמשך אחר העצלות וכבדות וכל עוד שאין לאדם סבה מיחדת כדי לזרז ולמהר עצמו הרי הוא נשאר בעצלותו ובאטיותו. וכל עוד שלא ירגיש האדם שמפסיד על ידי העצלות שלו לא יתעורר כלל למדת הזריזות. ורק אם יתחיל להבין ולראות שמפסיד על ידי עצלותו תקף יאזר

נְשֵׁלְטָה מִי יוֹדֵעַ?

יְלָדִים יְקָרִים!

- לְפָנֵיכֶם שְׁלֹשׁ חִידוֹת עַל שְׁלֹשָׁה מְשֻׁגָּיִם שׁוֹנִים,

- פְּתוּרוֹ כָּל חִידָה בְּנִפְרָד,

- לְאַחַר שְׁפִתְרָתָם אֵת כָּל שְׁלֹשׁת הַחִידוֹת הֶרְכִּיבוּ מִשְׁלֹשׁ הַמַּלִּים שֶׁקִּבְּלָתֶם מְאֹמֵר מִרְבֵּנוּ הַקְּדוֹשׁ מֵעֲנִינֵי דְיוֹמָא הַמוֹכָא בְּסִפְרֵי הַקְּדוֹשׁ לְקוֹטֵי מוֹהַר"ן.

כַּהֲצַלְתֶּם!

קוֹל הַיּוֹצֵא מֵהֶלֶב הַמִּבְטָא צַעַר וְכָאָב /
אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם בּוֹ הִשְׁתַּמְשׂוּ וְעוֹרְרוּ
רַחֲמֵי אָב /

הוּא יָפֵה לְאָדָם בֵּין לְפָנָיו
גָּזַר דִּין וְכִין לְאַחֲרָיו.

שְׁמוֹ מְגִלָּה רַחֲמָנוּתוֹ שֶׁל ה' אֵלֵינוּ /
הַגִּימַטְרִיא שְׁלוֹ בַּמִּדְיָה עוֹלָה כְּגִימַטְרִיא
שֶׁל שְׁמוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ /
הוּא אֶחָד מֵהַשְּׁלֹשָׁה שֶׁבָּהֶם הַכֹּל תּוֹלָה.

אָמַר רַבֵּנוּ שֶׁהוּא עֵקֶר כְּלֵי זֵינוּ שֶׁל מְשִׁיחַ /
שׁוֹנֵשְׁקִיעַ בְּזָה הִרְבֵּה לַח תָּבַע מֵעֲמֻנוּ גַם
אָמַר שֶׁזָּהוּ כָּל עֲנִינֵנוּ /
רְבוֹת בְּזָה הִיא מְשִׁיחַ /
כְּשׁוֹעֵסֵק בְּזָה נִקְבֵּל עֵקֶר חַיּוֹתֵנוּ הַיְמָנוּ.

את התוצאה הסופית יש לשלח בכתב ברור וקריא עד ראש חודש ניסן בלבד, לפקס המערכת: 0237-318-077 או להקליט את התשובות בקול ברור בטלפון המערכת: 02-539-63-63 בשלוחה 7 בלבד, יש לציון באפן ברור שם וכתבת מגורים וטלפון בין הפותרים נכונה יגרל זכוי של 100 ש"ח ברשת חנויות ספרי "אור החיים"!

הזוכה מחודש שבט בהגרלה החוזרת: הילד אלימלך רוזנפלד ירושלים | בהגרלה על גליון שבט זכה הילד אברהם סיעה ירושלים

מתרונות לחודש אדר: 1. רבינו הקדוש ר. 2. נחמן מטולטשין ר. 3. רבינו הקדוש ר. 4. נפתלי ר. 5. נתן מברסלב ר. 6. נתן מברסלב ר. 7. אפרים בעל העונג שבת ר. 8. אהרן קיבליטשער ר. 9. דוד מטשעהרין ר. 10. לוי יצחק בנדר ר. 11. מיכל נכד רבינו ר. 12. אברהם בן ר' נחמן

אַרְבַּע כּוֹסוֹת נֶשֶׁל סֶכֶר

יִצְחָק קִבֵּל אֶת עֲצָתָם בְּרֹאוֹתוֹ כִּי אֵין לוֹ מוֹצָא אַחֵר. וּבַהֲדַמְנוֹת הִרְאִישׁוֹנָה מֵהָר לַחֲתָם עַל כָּל סַעִיפֵי הָאֲשׁוּם.

כִּינּוּן שִׁחְתָם נִקְבַע מוֹעֵד לְמִשְׁפָּט. בְּלֵב הוֹלֵם צָפָה יִצְחָק לְפָסֵק הַדִּין. "חֲמֵשׁ שָׁנוֹת מֵאַסֵּר בְּסִיבִיר" - דָּפַק הַשּׁוֹפֵט עַל הַשְּׁלֶחָן, לְאַחֵר עֵינָיו מֵעֵמִיק בְּתִיק הַהֵרֶשְׁעָה.

יִצְחָק קִבֵּל אֶת גְּזֵר דִּינֹו בְּאַהֲבָה, וְהִזְכִּיר לְעַצְמוֹ אֶת מֵאֲמֹר רַבְּנֵי "יֵשׁ עֲנִינוּ שְׁנֵהֲפֹךְ הַכֹּל לְטוֹבָה" - וְאָכֵן הִתְבַּרר שְׁגִזְרָה זֹאת הִצִּילָהּוּ מִיַּד הַנְּאֻצִּים שֶׁכָּבְשׁוּ זְמַן קֶצֶר לְאַחֵר מִכֵּן אֶת הָעִיר וְלֹא הַשְּׂאִירוֹ מִמֶּנָּה שְׂרִיד וְפֹלִיט.

כָּל אוֹתָם עֲצוֹת נִפְלְאוֹת מִרַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ שָׁבוּ דָבָק זֶה כַּמָּה שָׁנִים טוֹבוֹת, עֲמָדוֹ לוֹ בְּשַׁעֲתוֹ הַקְּשָׁה עֵת נִשְׁלַח עֲזוֹב וּבּוֹדֵד בֵּין מֵאוֹת גּוֹיִים לְעִרְבוֹת סִיבִיר.

עֲצַת הַהִתְבּוֹדְדוֹת וְהַשִּׁיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנֵי הַחֲזִיקוֹ אֶת רוּחוֹ וְעוֹדֵד אֶת נַפְשׁוֹ וְנִסְכּוֹ בּוֹ נָחַם וְעוֹדֵד.

הַיִּדְיָעָה כִּי הִרְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם כַּמָּה וְרוֹצָה בְּתַפְלָתוֹ וְקָרוֹב אֵלָיו בְּכָל זְמַן וּבְכָל מִצַּב הַשִּׁיבָה אֶת נַפְשׁוֹ וְחַמְמָה אֶת לְבוֹ.

שָׁנוֹת הַתְּעַלְוֹתוֹ לְאוֹרוֹ שֶׁל רַבְּנֵי הַמִּתִּיקוֹ לוֹ כָּעַת אֶת הַדָּרָךְ וְנִתְּנֵנוּ לוֹ אֶת הַכּוֹחוֹת לְשֹׂרֵד אֶת הַגְּלוּת הַמְּרָה בְּסִיבִיר.

בְּבוֹאוֹ לְשַׁעֲרֵי סִיבִיר לְאַחֵר יְמֵי נְסִיעָה מִתִּישִׁים, נֶאֱלַץ בְּכָאֵב לֵב לְהַפְרִיד מֵהַתְּפִלִּין הַמְּהֻדָּרוֹת שְׂאוֹתָן רַכְשׁ בְּמִיטַב כֶּסֶף, בְּמַהֲרָה הִחַל לְהַכִּיר אֶת אֲרֶחַ הַחַיִּים הַבְּלָתִי אֶפְשָׁרִי בְּמִרְחָבֵי הַכְּפּוֹר מִצֵּאת הַחֲמָה וְעַד צֵאת הַנְּשִׁמָּה הָיָה מְשַׁעֲבָדִים אֶת גּוּפָם הַכְּחוּשׁ בְּעֲבוּדוֹת פְּרָךְ לֹא הַפְּסָקָה, בְּקוֹר נוֹרָא וְלֹא מְלַבּוֹשִׁים רְאוּיִים וּבְתַמּוּרָה הָיָה מְקַבְּלִים בְּסוּף הַיּוֹם פְּרוֹסוֹת לָחֵם דְּלָה.

לָחֵם זֶה הָיָה תְּמִצִּית חַיִּים שֶׁל כָּל אֲסִיר בְּסִיבִיר. עֲבוּרוֹ הָיָה מִפְּרָכִים אֶת גּוּפָם בְּרַב שְׁעוֹת הַיְּמָה בְּיּוֹדְעִים כִּי כָּל הַתְּרַשְׁלוֹת וְלוֹ הַקְּטִנָּה בְּיוֹתֵר בְּעֲבוּדָתָם תִּשְׁלַל מֵהֶם אֶת מִנְת הַלָּחֵם שֶׁפְּרוּשָׁה חַיִּים. הַמַּחְשָׁבָה הָיְתָה מְרַכְזֵת כָּל הַיּוֹם בְּ"אֵיךְ אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיג עוֹד קֶצֶת מְזוֹן" כְּדֵי שֶׁהַגּוּף הַתְּשׁוּשׁ יוֹכֵל לְשֹׂרֵד עוֹד קֶצֶת בְּתַנְּאִים הָאֵימִים הֵהֵם.

יִצְחָק כִּיְתֵר אֲסִירֵי הַמַּחֲנֶה קִבֵּל גַּם הוּא לְאַחֵר יוֹם עֲבוּדָה מִתִּישׁ מִנְת לָחֵם מִצְמַקֶּת שֶׁהָיָה בָּהּ דֵי רַק כְּדֵי לְהַשְׂאִיר אֶת הַנְּשִׁמָּה

"לְמָה שֶׁלֹּא תוֹדָה בְּ'אֲשִׁמָּה' כְּמוֹנוֹ? שְׂאֵלוֹ הָאֲסִירִים אֶת יִצְחָק הַנְּעַר הָאֲמֵלֵל שֶׁנִּקְלַע עִמָּם לְכֹלָא הַסּוּבִיִּיטִי.

"הֲלֹא אִם תַּחֲתוֹם עַל כְּתַב הָאֲשׁוּם תּוֹכֵל לְצַאת מֵאֲפִילַת הַכֹּלָא, וְכָל מְקוֹם שָׂרֵק יוֹלִיכֵנוּ אוֹתָךְ רַגְלָךְ יִהְיֶה לָךְ עֲדִיף מֵהַיְשִׁיבָה הַמְשִׁמִּימָה כָּאֵן בְּתֵא"

יִצְחָק הִנְהוּ חֲלוּשׁוֹת בְּרֹאוֹשׁוֹ תוֹהָה עִם מִי הַצָּדֵק. "אוֹי! מִי הָיָה מֵאֲמִין לְפָנַי כַּמָּה חֲדָשִׁים שֶׁהוּא יִצְטָרֵף לְתַת אֶת דַּעְתּוֹ בְּסוּגִיּוֹת סְבוּכוֹת כְּגוֹן אֵלּוּ?"

הָיָה זֶה בְּיָמִים אֲשֶׁר הַחֲשֵׁף יְכֶסֶה אֶרֶץ, בְּתַחֲלָתָהּ שֶׁל הָאֵימָה שֶׁבְּמִלְחָמוֹת, שְׁלִימִים תִּקְרָא 'מִלְחַמַּת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה'. יִצְחָק גְּלַבְּךָ הַבְּחוּר הַשְּׁקֵדָן הַתְּגַלְגָּל יַחַד עִם בְּנֵי יְשִׁיבָתוֹ - יְשִׁיבַת קַמְנִיץ לְעִיר וִילְנָא - אֲשֶׁר הָיְתָה בְּאוֹתָם יָמִים עִיר מְקַלֵּט לְעוֹלָם הַיְשִׁיבוֹת, עַד שֶׁזֶּה נִכְבְּשָׁה עַל יַדֵי הַצָּבָא הָאָדָם, אֲזִי הַחֲלוּ הַיְהוּדִים לְהַרְגִישׁ אֶת נַחַת זְרוּעָהּ שֶׁל 'אֲמָא רוּסְיָה'. בְּנֵי יְשִׁיבוֹת רַבִּים הִגְלוּ לְסִיבִיר אוֹ נִעְצְרוּ בְּבֵית הַסֵּהר כְּתַחֲנַת מַעְבָּר זְמַנִּית לְסִיבִיר הַקְּפוּאָה. בְּשַׁעֲהַ שְׁכָל פְּשָׁעִים הַסְּתַכֵּם בְּהִיוֹתָם יְהוּדִים נֶאֱמָנִים לְה' וְלַתּוֹרָתוֹ.

יִצְחָק הָיָה אֵף הוּא בֵּין אוֹתָם שֶׁהִשְׁלִיכוּ לְכֹלָא וְהָאֲשִׁמוּ בְּעוֹנוֹת וּפְשָׁעִים שְׁכָל קֶשֶׁר בֵּינָם לְבֵין הַמְּצִיאוֹת הָיָה תְּלוּשׁ לַחֲלוּטִין. כְּשֶׁנִּתְּבַקֵּשׁ יִצְחָק עַל יַדֵי הַחוֹקְרִים לַחֲתָם עַל כָּל סַעִיפֵי הָאֲשׁוּם שֶׁהִשְׁתַּרְעוּ עַל פְּנֵי 15 עֲמוּזִים סָרַב לַחֲתָם. וְכִי מָה לוֹ לַחֲתָם עַל דְּבָרִים שֶׁלֹּא הָיוּ וְלֹא נִבְרָאוּ?

אֵף הַרְשָׁעִים הִלְלוּ לֹא הִנִּיחוּ לוֹ לְהַתְּחַמֵּק מִיַּדֵיהֶם. מִדֵּי לִילָה בְּלִילָה קִטְעוּ אֶת שְׁנַתוֹ הַטְּרוּפָה וְגִרְרוּהוּ לַחֲדָר הַחֲקִירוֹת בְּדְרִישָׁה שִׁחְתָם עַל כָּל הָאֲשִׁמוֹת שֶׁטְּפְלוּ נִגְדוּ. יִצְחָק נִשְׂאָר אֵיתָן בְּדַעְתּוֹ וְלֹא הִסְפִּים לַחֲתָם אֵף כְּשֶׁנִּשְׁנָה הַדְּבָר כַּמָּה פְּעָמִים בְּלִילָה אַחַד.

חֹמַת הַתְּנַגְדוֹתוֹ הַחֲלָה לְהַסְדִּיק כְּשֶׁשְׁכָּנָיו לְכֹלָא הַתְּחִילוּ לְשַׁכְּנֵעוּ שֶׁלְטוֹבָתוֹ עֲדִיף שִׁחְתָם עַל הָאֲשִׁמוֹת מֵאֲשֶׁר לְהַנְמִק בְּכֹלָא הָאֶפֶל.

"כְּשֶׁתוֹדָה בְּאֲשִׁמָּה יַעֲרֹךְ לָךְ מִשְׁפָּט וְיִגְזֹר עָלֶיךָ עֲבוּדָה כְּלֶשְׁהִי בָּהּ תִּזְכָּה לְפָחוֹת לְפַת לָחֵם וְלְאוֹיֵר לְנִשְׁמָה" - יַעֲצוּ לוֹ.

"כָּבֵד הַנֶּגֶד אוֹכֵל חֶמֶץ? הֲלֹא נִרְאָה אֶתָּה עֲדִינוּ בְּמִיטֵב לְחֹתֶיךָ?"
 הִלָּה פָּעַר מוֹלוּ זוּג עֵינַיִם מִתְּפִלָּאוֹת. כְּמוֹ אִינוּ מִבֵּין מָה הוּא
 רוֹצֵה מֵאֵתוֹ. "מִדּוּעַ אֲסוּר לֶאֱכֹל חֶמֶץ עֲכָשׂוֹ?"
 - "וְכִי אֵינְךָ יוֹדֵעַ שֶׁפֶסַח עֲכָשׂוֹ?"
 - "אִוִי! יְקִירִי! פֶּסַח יְחוּל רַק בְּעוֹד חֹדֶשׁ, שָׁנָה זוֹ שָׁנָה מְעַבְרַת
 הִיא!" הִטִּיל הָאָסִיר הַחֹדֶשׁ אֶת הַפְּצָצָה.
 יִצְחָק חֲשַׁב וּמָצָא שֶׁהִצְדֵּק עִם הָאָסִיר הַחֹדֶשׁ. הוּא מֵהָר לְשִׁבְר
 אֶת הַצּוּם לְהֵשִׁיב אֶת נַפְשׁוֹ בְּמִנַּת לֶחֶם מִשְׁבִּיעָה. לְשִׁתְקוּהָ
 מִמְּלֵאֵת אֶת לְבוֹ שֶׁיִּקְבֵּל הַבוֹרָא אֶת קֶרְבָּנוֹ לְרִצּוֹן. הָרִי אָמוֹן
 הוּא עַל דְּבָרֵי רַבֵּנוֹ שֶׁאָמַר "הֶעֱקָר הוּא הַרְצוֹן" וּבְנוֹדָי כְּשֶׁלְרִצּוֹן
 הִטְהוֹר הָזָה נִצְטַרְף אִף מַעֲשֵׂה שֶׁל מְסִירוֹת נַפֶּשׁ.
 "מָה יִהְיֶה בְּעוֹד חֹדֶשׁ? כְּשִׁיגִיעַ פֶּסַח הָאֲמִתִּי?" - הִרְהַר יִצְחָק -
 "הֲאֵם אוֹכֵל שׁוֹב לְהֵשִׁיג כַּמוֹת כְּזוֹ שֶׁל קִבּוּיֹת סֶכֶר?"
 לְמִרוֹת רְצוֹנוֹ לֹא עָלָה בְּיָדוֹ לְהֵשִׁיג תַּחֲלִיף לְמִנַּת הַלֶּחֶם, אֶפֶס
 יִצְחָק הַחֲדוּר בְּיָרֵאת שְׁמַיִם לֹא הִיָּה מְסַגֵּל לְהַכְנִיס לְפִיו מֵאֲכֹל
 חֶמֶץ. מָה עֲשֵׂה? לֶקַח אֶת הַלֶּחֶם וּשְׂרָפֵם כֹּל כֶּף עַד שֶׁהִפְכוּ
 לְפַחֲמִים, בְּאִפְנוּ כֶּזֶה שֶׁהִיוּ פְּסוּלִים מֵאֲכִילַת כֶּלֶב עַל פִּי הַהֵלֶכָה.
 בְּפַחֲמִים אֵלּוֹ הַתְּקִים בְּפֶסַח זֶה, פְּחָמִים שֶׁלֹּא טַעַם לָהֶם, רַק רִיחַ
 מֵר כְּעֵשֶׂן אֲשֶׁר עוֹלָה וּמִתְמַר כְּעֵשֶׂן הַקֶּרֶבֶן שֶׁעוֹלָה לְרִיחַ נִיחַח
 לְפָנָיו...

בְּקֶרֶב וּבְנוֹדָי לֹא כְּדִי לְהִשְׁבִּיעַ אֶת הַגּוֹף הַמְרַעֵב וְהַמְעַנֶּה.
 יוֹם אֶחָד בְּאֲכֹלוֹ אֶת לֶחֶם הָעֵנִי נִזְכַּר יִצְחָק בְּ"לֶחֶם עֵנִי" מִסּוּג
 שׁוֹנָה. לֶחֶם עֵנִי שֶׁנֶּאֱכָל לְזַכֵּר הָעֲבֹדוֹת וְהַשְׁעָבוֹד שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ
 בְּמִצְרַיִם. עֲבֹדוֹת וְשְׁעָבוֹד מִלְּפָנֵי אֱלֹפֵי שָׁנַיִם שֶׁכְּמוֹ קָמוּ לְתַחֲיָה
 וּמִתְגַּשְׁמִים עִתָּה מוֹלוּ בְּכָל מוֹרְאוֹתָיו. הֵיטֵב חָשׂ עַל בְּשָׂרוֹ
 אֶת קִשֵׁי הַשְׁעָבוֹד אֶת הַ"נִּימְרָרוֹ אֶת חֵייהֶם" וְאֶת "נִירְעוּ אֶתְנוּ
 הַמִּצְרַיִם".
 "בְּעוֹד שְׁבוּעוֹת סְפָרִים הָרִי יְחוּל לֵיל הַסֶּדֶר!" עֲשֵׂה יִצְחָק אֶת
 הַחֲשָׁבוֹן "מִצָּה בְּנוֹדָי שְׂאִין כָּאֵן שֶׁמֶץ שֶׁל סְכוּי לְהֵשִׁיג, אֲבָל
 הִיעָלָה עַל הַדַּעַת שֶׁאֲכַשֵּׁל בְּאֲסוּר חֶמֶץ?" - חֲשַׁב בְּזַעְזוּעַ.
 יִצְחָק הַחֵל לְטַכֵּס עֲצוֹת מָה לַעֲשׂוֹת כְּדִי לְזַכּוֹת לְפֶסַח נְקִי
 מִחֶמֶץ. וְאֵז עָלָה בְּלִבּוֹ רַעִיוֹן.
 לֶחֶם הוּא הָרִי הַמִּצְרָף הַמְבַקֵּשׁ בְּיוֹתֵר בְּמַחְנָה, מִשְׁאֵלֵת לְבוֹ שֶׁל
 כָּל אָסִיר בְּסִיבִיר. יְחִלִּיף הוּא אִיפּוֹא אֶת חֶלֶק מִמִּנַּת הַלֶּחֶם הַיּוֹמִי
 בְּעִבּוֹר קִבּוּיֹת סֶכֶר, וּבְסֶכֶר זֶה יִזֵּן אֶת גּוּפוֹ בְּשִׁבְעַת יְמֵי הַחֵג.
 מַעֲסַקֵּת תַּחֲלִיפִין זֶה הַצִּטְטָר תַּחַת יָדוֹ כַּמוֹת שֶׁל קִבּוּיֹת סֶכֶר אוֹתָן
 הַצִּנִּיעַ בְּמִקּוֹם סִתָּר מוֹכֵן וּמְזַמֵּן לְקִים אֶת הַמִּצְוָה "כֹּל חֶמֶץ לֹא
 יֵאָכֵל". בְּהִגִּיעַ לֵיל הַתְּקִדֵשׁ הַחֵג נָטַל יִצְחָק בְּדַחֲלִיו וּרְחִימוֹ אֶת
 קִבּוּיֹת הַסֶּכֶר וּנְגַשׁ לְעַרְף בְּהֵם אֶת הַסֶּדֶר.
 לְקִדּוּשׁ וְכּוֹס רֵאשׁוֹן - לֶקַח תַּחֲתִיכַת סֶכֶר. לְכוֹס שְׁנִי - שׁוֹב
 תַּחֲתִיכַת סֶכֶר. לְמִצָּה - יִצָּא בְּסֶכֶר. מְרוּר - הִיָּה לוֹ בְּשִׁפְעַ רַב.
 וְלְכוֹס שְׁלִישִׁי וְרִבְעִי הַשְׁתַּמֵּשׂ גַּם בְּקִבּוּיֹת סֶכֶר.
 הִיָּה זֶה לֵילָה שֶׁכֵּלוּ סֶכֶר - לֵילָה שֶׁל מַחֲתִיקוֹת בְּצֵל הָאֲמוּנָה,
 לֵילָה שֶׁל גְּלוּי הָאוֹר שֶׁבְּתוֹךְ הַחֲשֵׁךְ. גְּלוּי שֶׁל מְסִירוֹת נַפֶּשׁ שֶׁל
 נַעַר יְהוּדִי בּוֹדֵד בְּגִיא צִלְמוֹת, שֶׁבְּכַחוֹת עַל אֲנוּשִׁים בְּכַר לְוַתֵּר
 עַל פְּסוֹת לֶחֶם שֶׁהֵם פְּסוֹת חַיִּים כְּדִי לְקִים אֶת צוּי בּוֹרָאוֹ.
 יִצְחָק הַמְשִׁיף גַּם בַּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן וְגַם בַּיּוֹם הַשְּׁנִי
 שֶׁל פֶּסַח לְהַתְקִים עַל קִבּוּיֹת סֶכֶר
 בְּלִבָּד. אֶפֶס מִיּוֹם לַיּוֹם הַחֲלוּ כַּחוֹתָיו
 אוֹזְלִים וְהוּא הִרְגִישׁ שֶׁהוּא כְּבָר לֹא
 מַחֲזִיק מִעַמֵּד. כַּחוֹתָיו לֹא עָמְדוּ לוֹ, גַּם
 לְהַמְשִׁיף בְּעֲבֹדַת הַפָּרָף כְּבָכָל הַיָּמִים
 וְגַם לְהַתְנַחֵז מֵאֲכִילָה מִשְׁבִּיעָה וּמְזִינָה.
 "מִי יוֹדֵעַ אֵם אוֹכֵל לְשׁוֹרֵד בְּצוּרָה כְּזוֹ אֶת
 כֹּל שִׁבְעַת יְמֵי הַחֵג" - חֲשַׁב בְּדָאָגָה עֲמֻקָּה.
 לְפִתְעַתָּה רָאָה מוֹלוּ אָסִיר חֹדֶשׁ אֲשֶׁר לְפִי
 מְרָאֵהוּ נִרְאָה כִּיהוּדִי שׁוֹמֵר תּוֹרָה וּמִצְוֹת,
 וְהוּא רַחֲמָנָא לְצִלָּן אוֹכֵל חֶמֶץ.
 "חֶמֶץ בְּפֶסַח?" - הִזְדַּעְזַע יִצְחָק.
 מִיָּד נִגַּשׁ אֵלָיו שׁוֹאֵלוֹ בְּתַמִּיהָה:

**עֲתָה אֲתָה צְרִיךְ דִּיקָא לְהִתְחַזֵּק יוֹתֵר בְּשִׁמְחָה,
שֶׁהוּא רְפוּאָה לְכָל הַמִּכּוֹת וּלְכָל הַחוֹלְאֹת**

רק חזק ואמץ מאוד לשמח בחג הקדוש הזה, בפרט על הסדר, ושתה בלב טוב יינה של הארבע כוסות של ישועות, כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות, ומאד מאד שגבו דרכיו; אבל צריכין להאמין, שהכל לטובה, כי טובו וחסדיו אינם נפסקים לעולם.

ובפרט שתהלה לאל, יש לנו על מי להסמך בעלמא דין ובעלמא דאתי, ותאמין, כי גם אתה נרשם בלבבו זכרונו לברכה, והוא יודע מכאוביך ועוסיק ברפואתך וישועתך לנצח.

בטח בה' והתפלל אליו, ותתחזק בשמחת הרגל, כי עתה אתה צריך דיקא להתחזק יותר בשמחה, שהוא רפואה לכל המכות ולכל החולאות, בפרט בחג הקדוש הזה, שנאמר עליו: השיר יהיה לכם כליל התקדש חג, שהוא ליל שמורים וכו', הלילה הזה של פסח, שנתעוררין אז כל העשרה מיני נגון ושיר, שמקהם כל הרפואות בגוף ונפש, לכם ולנו ולכל ישראל, אמן, כן יהי רצון.

(עלים לתרופה תכ"ג)

במסירותם המתמדת של אנ"ש שותפינו הנאמנים, התומכים מהונם כ 75% מעלויות הגיליון רב האיכות.

זוכים אנו תוך מאמץ רב והשקעה אדירה, זו כבר השנה הרביעית ברציפות להמשיך להשיג, לכתוב, לערוך, ולהגיש בחן ויופי, את מיטב המאמרים והסיפורים שעולים תדיר על שולחן מלכים - רק ברסלב - "נקי"

**הצטרף גם אתה הנח אבן נצחית
וגם קבל את הגיליון לביתך**

התחבר לטוב
הנח אבן בבית אבקשה

בית בעולמה של
אבקשה
נעשה ונשמע בחצרות אנ"ש